

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

58 askelta kasvuun

Yritystoimintahankkeen loppuraportti

58 askelta kasvuun

Yritystoimintahankkeen loppuraportti

Julkaisija
VALTIONEUUVOSTON KANSLIA

KUVAILULEHTI
29.4.2015

Tekijät

Työryhmäraportti

Julkaisun laji
Raportti

Toimeksiantaja
Valtioneuvoston kanslia

Toimielimen asettamispäivä

Julkaisun nimi

58 askelta kasvuun – Yritystoimintahankkeen loppuraportti

Tiivistelmä

Tämä raportti muodostaa pääministeri Stubbin hallitusohjelmassa mainitun vaalikaudelle 2015–2019 tähtäävän yritystoiminnan ja yritysten kasvun edellytyksiä sekä eri yritysmuotojen kohtelua kartoittavan hankkeen loppuraportin. Hankkeen keskeinen tehtävä oli käydä läpi vaalikauden aikana julkaistuja selvitysmies- ja työryhmäraportteja ja nostaa niistä esiin toimenpiteitä, jotka syystä tai toisesta ovat jääneet panematta täytäntöön. Tämän lisäksi ehdotetaan joitakin aivan uusia toimenpiteitä mm. eri sidosryhmiltä saatujen kommenttien pohjalta. Hankkeessa rajaudutaan konkreettisiin politiikkatoimenpiteisiin, joilla katsotaan olevan välittömiä vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin.

Raportti sisältää yhteensä 58 konkreettista ehdotusta seitsemällä painopistealueella, joita ovat 1) Yritysten uudistumisen ja innovaatioiden edistäminen 2) Yritysten kansainvälistymisen edistäminen 3) Digitalouden edellyttämien valmiuksien kohentaminen 4) Yritysten hallinnollisen taakan vähentäminen 5) Kilpailun edistäminen ja markkinoiden toimivuus 6) Rahoituksen saatavuus ja yritystukien kehittäminen 7) Työmarkkinoiden toiminta. Lisäksi raportti sisältää muutamia toimenpide-ehdotuksia toimeksiannossa mainitusta erityiskysymyksistä, eri yritysmuotojen tasapuolisesta kohtelusta ja sukupolvenvaihdosten helpottamisesta.

Raportin ehdotukset on koottu eri tahoilta eivätkä ne näin ollen muodosta yhtenäistä kokonaisuohjelmaa. Kunkin ehdotuksen toimeenpanoa on syytä harkita erikseen ottaen huomioon myös toimenpiteiden kustannukset ja vaikuttavuus, joita tämän työn puitteissa ei ole ollut mahdollista systemaattisesti arvioida. Ehdotuksista ei myöskään ole pyritty löytämään poliittista yhteisymmärrystä. Valmistelutyön aika vahvistui käsitys siitä, että talouskasvun ja yksityisen yritystoiminnan vahvistaminen tulisi olla yksi seuraavan hallituskauden strategisia painopisteitä. Raportti tarjoaa osaltaan konkreettisia rakennuspalikoita tulevan hallitusohjelman ja sitä täsmentävän toimintasuunnitelman valmisteluun.

Avainsanat

Yritystoiminta, yrittäminen, elinkeinopolitiikka

Sarjan nimi ja numero

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 9/2015

ISSN

1799-7828

ISBN (painettu)

Kokonaissivumäärä

69

Kieli

Fi

Luottamuksellisuus

julkinen

ISBN (PDF)

978-952-287-173-2

Kustantaja

Valtioneuvoston kanslia

Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut

Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi

Taitto

Valtioneuvoston kanslia/Politiikka-analyysiyksikkö

Utgivare
STATSRÅDETS KANSLI

PRESENTATIONSBLAD
29.4.2015

Författare

Arbetsgruppsrapport

Typ av publikation

Rapport

Uppdragsgivare

Statsrådets kansli

Datum då utredningen tillsattes

Publikationens namn

58 steg mot tillväxt – Slutrapport för projektet om företagsverksamhet

Sammandrag

Rapporten är en slutrapport för det projekt med uppgift att kartlägga förutsättningarna för företagsverksamhet och företagens tillväxt samt behandlingen av olika företagsformer som finns i statsminister Stubbs regeringsprogram och som inriktar sig på valperioden 2015–2019. Projektets centrala uppgift är att granska de rapporter som utredare och arbetsgrupper har utarbetat och som publicerats under valperioden och lyfta fram åtgärder som av någon orsak inte har genomförts. Vidare föreslås det vissa alldeles nya åtgärder, bl.a. utifrån kommentarer som lämnats av olika intressentgrupper. Projektet begränsas till sådana konkreta politikåtgärder som anses ha omedelbar verkan på förutsättningarna för företagsverksamhet.

Rapporten innehåller totalt 58 konkreta förslag på sju prioriterade områden. Dessa är: 1) Främjandet av företagets omvandling och innovationer 2) Främjandet av internationaliseringen av företag 3) Stärkandet av den beredskap som krävs för den digitala ekonomin 4) Minskandet av företagets administrativa börda 5) Främjandet av konkurrens och en fungerande marknad 6) Tillgång till finansiering och att utveckla företagsstöden 7) Arbetsmarknadens funktion. Dessutom innehåller rapporten några förslag till åtgärder i fråga om vissa specialfrågor som nämns i uppdraget, en jämlig behandling av olika företagsformer och underlättandet av generationsväxlingar.

Rapportens förslag har samlats in från olika aktörer och de utgör således inte något enhetligt helhetsprogram. Det är skäl att separat överväga genomförandet av varje förslag och även beakta de kostnader och effekter som åtgärderna orsakar, något som man inom ramen för detta arbete inte hade möjligheter att systematiskt bedöma. Man har inte heller försökt nå politiskt samförstånd om förslagen. Under beredningsarbetet bekräftades uppfattningen att stärkandet av den ekonomiska tillväxten och den privata företagsverksamheten bör vara en av de strategiska prioriteringarna under nästa regeringsperiod. Rapporten erbjuder konkreta byggklossar för beredningen av nästa regeringsprogram och den preciserande handlingsplanen för regeringsprogrammet.

Nyckelord

Företagsverksamhet, företagande, näringspolitik

Publikationsseriens namn och nummer på svenska

Statsrådets kanslis publikationsserie 9/2015

ISSN

1799-7828

ISBN (tryck)

Sidantal

69

Språk

Fi

Sekretessgrad

Offentlig

ISBN (PDF)

978-952-287-173-2

Förläggare

Statsrådets kansli

Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut

Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi

Layout

Statsrådets kansli/Enheten för politikanalys

Sisällys

YHTEENVETO.....	7
SAATE	11
A. JOHDANTO	14
B. HANKKEEN NÄKÖKULMA & RAJAUKSET	18
C. KESKEISET VAALIKAUDELLA TOTEUTETUT TOIMENPITEET	20
1 YRITYSTEN UUDISTUMISEN JA INNOVAATIOIDEN EDISTÄMINEN	26
1.1 Julkisen T&K-panostuksen vahvistaminen.....	26
1.2 Yritysten T&K-toiminnan verokannustimen jatkaminen	26
1.3 Innovaatioita edistävät julkiset hankinnat	27
1.4 Immateriaalioikeusjärjestelmän toimivuuden parantaminen	27
1.5 Kaupallistamisrahasto tutkimuslähtöisten uusien yritysten käynnistämiseen	28
1.6 Bioruukki -pilotointikeskus: kansallinen infrastruktuuri biotalouden ja cleantechin kaupallistamisen nopeuttamiseen	29
1.7 Suuryritysten ja kasvuyritysten kumppanuuksien edistäminen	29
1.8 Tehostetaan aineettoman arvonluonnin toimintaympäristön kehittämistä	30
2 KANSAINVÄLISTYMISEN EDISTÄMINEN.....	31
2.1 Team Finland -toimintamallin kehittäminen.....	31
2.2 Uudistetun Finpron toimintaedellytysten varmistaminen	32
2.3 Kansainvälistymiseen, ulkomaisten investointien ja matkailun edistämiseen kasvuohjelma	33
2.4 Suomen sijoitusilmapiiriin parantaminen ja tekeminen entistä houkuttelevammaksi ulkomaisille sijoittajille.....	33
3 DIGITALOUDEN EDELLYTTÄMIEN VALMIUKSIEN KOHENTAMINEN	34
3.1 Jatketaan ICT2015-strategian koordinoitua toimeenpanoa ja sen resursointia	36
3.2 Kansallinen palveluväylä ja siihen liittyvä tunnistautumisratkaisu	36
3.3 Julkisten tietovarantojen avaaminen	37
3.4 Palvelualueiden ja ekosysteemien hyödyntäminen ja kehittäminen.....	37
4 YRITYSTEN HALLINNOLLISEN TAAKAN VÄHENTÄMINEN	38
4.1 PK-yritysten kirjanpidon automatisointi	38
4.2 Yrityksiä koskevien ympäristömenettelyjen sujuvoittaminen ja tehostaminen.....	39
4.3 Vesiviljelyn kestävä kasvun mahdollistaminen lupajärjestelmää kehittämällä.....	40
4.4 Sähköisten palveluiden kehittäminen	40
4.5 Hallintoistuimissa käsiteltävien investointihankkeiden vauhdittaminen.....	40
4.6 Elintarvikelainsäädännön lupa- ja ilmoituskäytännön tarkoituksenmukaisuus.....	41
4.7 Yritystoiminnan aloittamisen ja laajentamisen lupamenettelyt	41
5 KILPAILUN EDISTÄMINEN JA MARKKINOIDEN TOIMIVUUS	42
5.1 Kilpailua rajoittavan sääntelyn vähentäminen.....	42
5.2 Kilpailun edistäminen julkisten hankintojen avulla.....	45
5.3 Maakaasun siirtoverkon ja kaasun myynnin eriyttäminen.....	46
5.4 Verotuksen kehittäminen kilpailuneutraaliteetin näkökulmasta.....	46
5.5 Lääkekorvausjärjestelmän kehittäminen kilpailullisuuden parantamiseksi.....	47
5.6 Kotitalousvähennyksen hyödyntäminen kotitalouspalveluita tarjoavan yritystoiminnan edistämiseen	48

6	RAHOITUKSEN SAATAVUUS JA YRITYSTUKIEN KEHITTÄMINEN	50
6.1	Monivuotisen kasvurahoitusohjelman toteuttaminen	50
6.2	Säätiöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen pääomasijoitusrahastoihin tekemien sijoitusten verokohtelu	51
6.3	Ulkomaisilta rahastosijoituksilta Suomeen poistetaan esteet rinnastamalla ns. tiedonvaihto-sopimusmaat verosopimusmaiden kanssa	52
6.4	Pörssilistatun sijoitusyhtiön verokohtelu muutetaan neutraaliksi	52
6.5	Yksityishenkilöiden listaamattomiin pk-yrityksiin tehtyjen sijoitusten verohuojennusta jatketaan vuosina 2016–2017	53
6.6	Suomalaisen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomasijoitusrahastomallin kehittäminen kansainvälisesti kilpailukyiseksi henkilöyhtiölakia muuttamalla.....	53
6.7	Monenkeskisellä markkinapaikalla omasta hakemuksestaan noteerattujen yhtiöiden osinkoverotus.....	54
6.8	Valtion osallistuminen First North -listautumisiin Governia Oy:n toiminnan kautta	55
6.9	Joukkovelkakirjalainamarkkinoiden edistäminen lainanhaltijoiden edustajamallin avulla.....	55
6.10	Joukkorahoituksen edistäminen puitelain avulla	55
6.11	Julkisen erityisrahoitusjärjestelmän kehittäminen.....	56
6.12	EU:n pääomamarkkinaunioni.....	56
6.13	Arvonlisäveron maksuperusteisuuden salliminen pienille yrityksille.....	57
6.14	Yritystukijärjestelmän kehittäminen.....	57
6.15	EU:n rakennerahasto-ohjelman vuosien 2014–2020 suoritusvarauksen aikaistettu käyttöönotto	58
6.16	Maatalousyrittäjien investointi- ja aloittamistuen lisärahoitus	58
7	TYÖMARKKINOIDEN TOIMINTA	59
7.1	Työmarkkinoiden rakenneuudistuksen toteuttaminen	59
7.2	Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun uudistaminen	59
7.3	Työvoiman alueellisen liikkuvuuden edistäminen osana työmarkkinoiden toimivuutta ..	60
7.4	Työmarkkinoiden pelisäännöistä sopiminen.....	60
7.5	Koeajan laajentaminen	60
7.6	Määräaikaisen työsopimuksen solmimisen helpottaminen	61
7.7	Starttiyrittäjyyden tukimuotojen uudistaminen.....	61
7.8	Yrittäjien sosiaaliturvan kehittäminen	61
7.9	Laskutuspalveluiden kautta tehtävän yrittäjämäisen työn pelisääntöjen selvittäminen ..	62
8	ERITYISKYSYMYKSET	63
8.1	Sukupolvenvaihdosten kannustejärjestelmä metsätalousyrittäjille	64
8.2	Pienyritysten verokohtelu suhteessa osakeyhtiöihin	65
8.3	Metsävähennyksen laajentaminen luonnollisten henkilöiden omistamille henkilöyhtiöille ja osakeyhtiöille.....	66
8.4	Maksukyvyttömyyslainsäädännön kehittäminen	67
	LÄHTEITÄ JA TAUSTA-AINEISTOJA	68

YHTEENVETO

Tämä raportti muodostaa pääministeri Stubbin hallitusohjelmassa mainitun, ensi vaalikaudelle tähtäävän yritystoiminnan ja yritysten kasvun edellytyksiä sekä eri yritysmuotojen kohtelua kartoittavan hankkeen loppuraportin. Hankkeen keskeinen tehtävä oli käydä läpi vaalikauden aikana julkaistuja selvitysmies- ja työryhmäraportteja ja nostaa esiin toimenpiteitä, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet panematta täytäntöön. Tämän lisäksi raportissa ehdotetaan joitakin kokonaan uusia toimenpiteitä muun muassa valmistelumateriaaliin saatujen sidosryhmäkommenttien ja asiantuntijakuulemisten pohjalta.

Hankkeessa rajaudutaan politiikkatoimenpiteisiin, joilla voidaan katsoa olevan välittömiä vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin. Yleisluontoiset muun muassa makrotaloudellista toimintaympäristöä, verotuksen kokonaistason, koulutusta ja työn tarjontaa koskevat, yritystoimintaan välillisesti vaikuttavat toimenpiteet jäävät näin ollen tämän tarkastelun ulkopuolelle. Ehdotusten lähtökohdana on mahdollisimman suuri neutraalisuus eri yritysmuotojen ja toimialojen suhteen. Tavoitteena on luoda edellytykset innovatiivisille ja tuottaville investoinneille yritysten kokoon ja toimialaan katsomatta.

Gloobaalissa toimintaympäristössä Suomen kaltaisen kehittyneen talouden tulee pystyä houkuttelemaan korkean osaamisen ja arvonnäkökyksen toimintoja. Suomella on tässä etuja, muun muassa korkeasti koulutettu väestö, mutta myös haittoja kuten suhteellisen syrjäinen sijainti ja pienet kotimarkkinat. Pohjoismaiseen malliin perustuva hyvinvointivaltio, johon kuuluvat hyvät turvaverkot ja julkiset palvelut sekä laajapohjaiset koulutusmahdollisuudet, parantaa sinällään kansainvälisen ja tietointensiivisen yritystoiminnan toimintaedellytyksiä. Kolikon kääntöpuolena on korkea kokonaisveroaste, joka pyrkii nostamaan yritystoimintaan suoraan ja välillisesti kohdistuvaa verorasitusta.

Muun muassa näistä syistä yritystoiminnan yleisten edellytysten täytyy olla Suomessa kansainvälisesti huippuluokkaa ja laadullisesti kilpailukykyisellä tasolla. Yritysten toimintaedellytyksiä määrittävän sääntelyn, viranomaistoiminnan, sopimuskulttuurin, instituutioiden ja infrastruktuurien täytyy olla kansainvälistä kärkeä. Suomella ei ole varaa antaa tässä suhteessa kilpailijoille etumatkaa. Menestyksekkäs toiminta Suomessa edellyttää myös yrityksiltä ja niiden johdolta kunnianhimoa ja laatutietoisuutta.

Perehdyttyään keskeiseen lähdemateriaaliin työryhmä on tunnistanut seitsemän osa-aluetta, jotka ovat yritystoiminnan edistämisen kannalta keskeisiä ensi vaalikaudella. Raportti käsittää kaikkiaan runsaat 50 konkreettista ehdotusta yritystoiminnan edellytysten parantamiseksi näillä painopistealueilla:

1. Yritysten uudistumisen ja innovaatioiden edistäminen

Elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen on välttämätöntä vastauksena talouden voimakkaaseen rakennemuutokseen. Yritysten uudistumista tukevalla tutkimus- ja innovaatiopolitiikalla on tärkeä tehtävä näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Lähivuosina on tärkeää huolehtia T&K-panostusten riittävän tason säilymisestä muun muassa julkisen sektorin sopeuttamistoimista huolimatta. Toisaalta T&K-meno-osuuksia tärkeämpää on panostusten laatu ja vaikuttavuus nimenomaan Suomeen sijoittuvan yritystoiminnan edistämiseksi. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tällä saralla ovat muun muassa:

- Julkisen T&K-panostuksen vahvistaminen
- T&K:n ja yksityisijoittajien verokannusteen jatkaminen

- Innovaatiota edistävät julkisten hankinnat
- Suuryritysten ja kasvuyritysten kumppanuuksien edistäminen

2. Yritysten kansainvälistymisen edistäminen

Etabloituminen osaksi globaaleja arvoketjuja edellyttää myös suomalaisilta pk-yrityksiltä entistä parempia valmiuksia itsenäiseen kansainväliseen toimintaan. Suuntautuminen uusille markkinoille ja toimiminen ulkomaalaisten kumppanien kanssa edellyttää muun muassa perehtymistä ulkomaiseen lainsäädäntöön ja yrityskulttuuriin. Tästä aiheutuvat kiinteät kustannukset saattavat etenkin pienille yrityksille muodostaa esteen toiminnan laajentamiselle. Yritysten kansainvälistyminen voi tapahtua myös omistusjärjestelyiden kautta. Siksi on tärkeää huolehtia siitä, että Suomi näyttää myös ulkomaisille omistajille houkuttelevana ja kilpailukyisenä investointikohteena. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tällä saralla ovat muun muassa:

- Team Finland -toimintamallin edelleen kehittäminen
- Yritysten kansainvälistymisen, matkailun edistämisen ja ulkomaisten investointien kasvuohjelma
- Uudistetun Finpron toimintaedellytysten varmistaminen

3. Digitalouden edellyttämien valmiuksien kohentaminen

Digitaalinen talous vaatii yrityksiltä uudenlaista osaamista ja liiketoimintamallien kehittämistä yrityskoosta ja toimialasta riippumatta. Suomalaisilla yrityksillä ja työntekijöillä on lähtökohdaisesti hyvät mahdollisuudet sopeutua digitalisaatioon ja menestyä myös digitaloudessa. Suomi on muun Euroopan mukana kuitenkin jäänyt pahasti jälkeen digitaalisten palveluiden ja palvelualustojen kehityksestä ja niiden hyödyntämisestä. Digitaalisen liiketoiminnan ja etenkin sähköisen kaupan osalta jääme selvästi jälkeen monista kilpailijamaista. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tällä saralla ovat muun muassa:

- ICT-2015-strategian pitkäjänteisen toimeenpanon ja resursoinnin turvaaminen
- Kansallisen palveluväylän ja tunnistautumisratkaisun viipymätön käyttöönotto
- Julkisten tietovarantojen avaaminen yritysten käyttöön

4. Yritysten hallinnollisen taakan vähentäminen

Hallinnollista taakkaa yrityksille syntyy muun muassa lakisäätöiden tietojen toimittamisesta viranomaisille ja kolmansille osapuolille. Varsinkin pk-yritykset kokevat nämä velvoitteet usein raskaiksi ja tarpeettomia kustannuksia aiheuttavaksi taakaksi. Sääntelystä aiheutuvan hallinnollisen taakan suuruus on Suomessa arviolta vajaa kaksi prosenttia bruttokansantuotteesta. Kaikesta sääntelystä ei voida eikä pidäkään luopua, mutta sääntelyn laatua kehittämällä, toimintoja automatisoimalla ja tarpeetonta sääntelyä karsimalla voidaan kohtuullisin kustannuksin ja parhaimmillaan jopa lähes ilmaiseksi parantaa yritysten toimintaedellytyksiä. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tällä saralla ovat muun muassa:

- PK-yritysten kirjanpidon automatisointi
- Yrityksiä koskevien ympäristömenettelyjen sujuvoittaminen ja tehostaminen
- Yrityksille suunnattujen sähköisten palveluiden kehittäminen

5. Kilpailun edistäminen ja markkinoiden toimivuus

Kilpailu kotimarkkinoilla kannustaa siellä toimivia yrityksiä innovaatioihin ja tehokkuuteen ja ohjaa resurssien sijoittumista tuottavimpiin toimintoihin. Tämä heijastuu edullisempina panos- ja välituotehintoina ja parempana kilpailukykenä myös kansainväliseen vaihdantaan osallistuvien yritysten toiminnassa. Suomen kaltaisessa pienessä ja suhteellisen syrjäisessä

maassa riittävän kilpailun syntyminen kotimarkkinoilla ei ole itsestäänselvyys ja julkisen vallan tulee kiinnittää erityistä huomiota terveen kilpailun edistämiseen. Kotimarkkinoiden kilpailun puutteisiin on toistuvasti kiinnitetty huomiota Suomen talouden kansainvälisissä arvioinneissa. Kilpailun rajoituksista hyötyvät tahot pyrkivät puolestaan aktiivisesti vastustamaan kilpailua rajoittavan sääntelyn purkamista. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tällä saralla ovat muun muassa:

- Kilpailua rajoittavan sääntelyn purkaminen terveen kilpailun ohjelman mukaisesti eri toimialoilla
- Kilpailun edistäminen julkisten hankintojen avulla
- Verotuksen kilpailuneutraaliteetin vahvistaminen

6. Rahoituksen saatavuus ja yritystukien kehittäminen

Finanssikriisin jälkeen EU:n piirissä toteutettujen pankkisektorin sääntelytoimien vuoksi ajankohtaiseksi kysymykseksi on noussut, miten varmistetaan pitkäaikaisten investointien rahoitus sekä turvataan erityisesti kasvuyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten rahoitus uudessa tilanteessa. Selvitysten mukaan tyypilliset suomalaiset yritykset eivät lähtökohtaisesti kohtaa merkittäviä ongelmia rahoituksen saatavuuden osalta. Kasvuyritykset ovat kuitenkin kokeneet rahoitusehtojen kiristyneen: vakuusvaatimukset ovat kiristyneet ja korkomarginaalit ovat nousseet. Vaihtoehtoisten rahoituslähteiden vähäinen tarjonta, niihin liittyvän osaamisen puute sekä listautumisprosessin kalleus hidastavat yritysten kasvupolkua Suomessa. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tällä saralla ovat muun muassa:

- Riskirahoituksen tarjonnan ja pääomasijoitustoiminnan edistäminen mm. kasvurahoitusohjelmalla ja lainsäädännöllisiä epäkohtia poistamalla
- Julkisen erityisrahoitusjärjestelmän kehittäminen
- Joukkovelkakirja- ja joukkorahoituksen edellytysten parantaminen
- Yritystukijärjestelmän kehittäminen
- EU:n pääomamarkkinaunionin aktiivinen edistäminen

7. Työmarkkinoiden toiminta

Oikeanlaisen työvoiman saatavuus ja sitä välittävien työmarkkinoiden toiminta ovat keskeisiä yritystoiminnan edellytyksiin ja sijoittumiseen vaikuttavia tekijöitä. Työmarkkinoiden erilaisten kitkatekijöiden (vähäinen liikkuvuus, korkea työnantajariski, jäykät palkat jne.) voidaan ajatella viime kädessä lisäävän työpanoksen kokonaishintaa ja heikentävän näin yritystoiminnan kannattavuutta. Yritysten taholta Suomen työmarkkinoita pidetään yleisesti pitkälti säädeltyinä ja jäykkinä. Muun muassa tuoreessa kasvuyrityksille suunnatussa kyselyssä (VM/TEM 2.3.2015) joustavammat työehtosopimukset olivat keskeisin yritysten kasvuhaluuteen vaikuttava tekijä. Kokonaistaloudellisesta näkökuomasta korostuvat kehitystoimenpiteet, jotka edistävät työmarkkinoiden kykyä siirtää resursseja kitkattomasti uusiin tuottavampiin tehtäviin sekä madaltavat työllistämisen kynnystä. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tällä saralla ovat muun muassa:

- Laaja-alaisen työmarkkinoiden rakenneuudistuksen käynnistäminen
- Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun uudistaminen ja työvoiman alueellisen liikkuvuuden edistäminen
- Työmarkkinoiden pelisäännöistä sopiminen
- Yrittäjyyden edistäminen mm. starttirahaa, yrittäjän sosiaaliturvaa ja yrittäjämäisen työnteon sääntöjä kehittämällä
- Työnantajariskin pienentäminen koeajan pidentämisen ja määräaikaisuuden perusteiden tarkistamisen kautta

Edellä mainittujen painopistealueiden ohella raportti sisältää joitakin toimenpide-ehdotuksia toimeksiannossa mainituista erityiskysymyksistä, eri yritysmuotojen tasapuolisesta kohtelusta ja sukupolven vaihdosten helpottamisesta erityisesti maa- ja metsätalouden alalla. Konkreettisia toimenpide-ehdotuksia ovat muun muassa:

- Sukupolvenvaihdosten kannustejärjestelmän ulottaminen metsätalousyrittäjille
- Pienyritysten verokohtelun tarkistaminen suhteessa osakeyhtiöihin

Raportin ehdotukset on koottu eri tahoilta eivätkä ne näin ollen muodosta kokonaisuohjelmaa. Kunkin ehdotuksen toimeenpanoa on syytä harkita erikseen ottaen huomioon myös toimenpiteiden kustannukset ja vaikuttavuus, joita tämän työn puitteissa ei ole ollut mahdollista systemaattisesti arvioida. Kaikkien ehdotusten samanaikainen toimeenpano ei välttämättä ole järkevää eikä muun muassa julkisen talouden rahoitustasapaino ja verojärjestelmän kokonaisrakenne huomioon ottaen suositeltavaa. Valmistelutyön aika vahvistui käsitys siitä, että talouskasvun ja yksityisen yritystoiminnan vahvistaminen tulisi olla yksi seuraavan hallitusohjelman strategisia painopisteitä. Käsillä oleva raportti voi osaltaan tarjota konkreettisia rakennuspalikoita tällaisen strategiatyön tueksi.

SAATE

Valtioneuvoston kanslia asetti 7.11.2014 hankkeen, joka valmistelelee pääministeri Stubbin hallitusohjelmaan sisältyvän yritystoiminnan ja yritysten kasvun edellytyksiä sekä eri yritysmuotojen kohtelua kartoittavan ehdotuksen. Yritystoiminta-hankkeen määräaika on 15.3.2015 ja se tähtää ensi vaalikaudella toteutettaviin toimenpiteisiin ja seuraavan hallituksen yrittäjyys- ja elinkeinopoliittiseen päätöksentekoon. Hankkeen ponttimena oleva hallitusohjelman kirjaus kuuluu seuraavasti:

Hallitus kokoaa ensi vaalikaudelle tähtäävän yritystoiminnan ja yritysten kasvun edellytyksiä sekä eri yritysmuotojen kohtelua kartoittavan ehdotuksen. Työssä hyödynnetään aiempia selvitysmiesten raportteja ja keväällä valmistunutta teollisuuspolitiikan linjausta. Tämän työn osana selvitetään pikaisesti kasvun ja työllisyyden kannalta vaikuttavimmat keinot yritysten sukupolvenvaihdosten helpottamiseksi, ml. maa- ja metsätalousyritykset.

Asiakokonaisuuden poikkihallinnollinen luonteen vuoksi katsottiin luontevaksi, että hankkeen vetovastuu on valtioneuvoston kanslialla. Virkatyönä toteutettavalle hankkeelle nimettiin valmisteluryhmä, jossa ovat edustettuina yrittäjyyden edistämisen kannalta keskeisimmät ministeriöt. Hankkeelle asetettiin myös valtioshteereistä koostuva ohjausryhmä. Hankkeen tulosten poliittinen käsittely tapahtuu hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa.

Ohjausryhmä:

Pääministerin valtioshteeri Olli-Pekka Heinonen, puheenjohtaja	VNK
Valtioshteeri Marjo Anttoora	SM
Valtioshteeri Sirkku Linna	TEM
Valtioshteeri Pia Pohja	STM
Valtioshteeri Marcus Rantala	PLM
Valtioshteeri Tuire Santamäki-Vuori	TEM
Valtioshteeri Esa Suominen	VM

Valmisteluryhmä:

Talousneuvoston pääsihteeri Pekka Sinko, puheenjohtaja	VNK
Osastopäällikkö ylijohdaja Outi Antila	STM
Erityisasiantuntija Kimmo Hyrsky	VNK
Ylijohdaja Tuija Oivo	TEM
Osastopäällikkö, ylijohdaja Petri Peltonen	TEM
Erityisasiantuntija Anu Rajamäki	VM

Hankkeen käynnistyttyä valmisteluryhmä kutsui pysyväksi asiantuntijakseen ylitarkastaja Matti Mäkelän maa- ja metsätalousministeriöstä sekä lainsäädäntöjohtaja Riitta Rönnin ympäristöministeriöstä. Hankkeen käytännön valmistelusta on vastannut asiantuntijashteeristö, johon kuuluvat Kimmo Hyrsky, neuvotteleva virkamies Pertti Hämäläinen työ- ja elinkeinoministeriöstä ja neuvotteleva virkamies Tiina Ingman työ- ja elinkeinoministeriöstä.

1.12.2014 ohjausryhmä hyväksyi ja antoi talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle tiedoksi valmisteluryhmän laatiman toteuttamissuunnitelman. Toteuttamissuunnitelma täsmentää hankkeen tehtäväksi kartoittaa jo toteutettuja, suunnittelu- tai valmisteluvaiheessa olevia sekä toteutusta odottavia konkreettisia toimenpiteitä ja esityksiä elinkeinopoliitiikan keskeisiltä osa-alueilta ja nostaa esiin toimenpiteitä, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet panematta

täytäntöön. Tässä tarkoituksessa hankkeen sihteeristö on käynyt läpi kaikki keskeisimmät aihepiiriä koskevat selvitysmies- ja työryhmäraportit, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisut sekä periaatepäätökset, strategiat ja joukon tutkimuksia ja selvityksiä kuluva vaalikauden ja osin myös edellisen vaalikauden ajalta. Tämän lisäksi valmisteluryhmä voi ehdottaa kokonaan uusia toimenpiteitä, sikäli kuin niitä em. kartoitustyön ohessa syntyy.

Hankkeessa rajaudutaan politiikkatoimenpiteisiin, joilla voidaan katsoa olevan välittömiä vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin. Yleisluontoiset muun muassa makrotaloudellista toimintaympäristöä ja työmarkkinoita koskevat, yritystoimintaan välillisesti vaikuttavat toimenpiteet jäävät näin ollen tarkastelun ulkopuolelle. Hankkeen painopiste on erityisesti pk-sektorin yrityksiä koskevissa kysymyksissä, joskaan alkuvaiheen ja suurten yritysten erityiskysymyksiäkään ei suljeta pois.

Asettamis päätöksen mukaisesti hanke antoi helmikuussa 2015 talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle väliraportin (Linkki: <http://vnk.fi/yritystoimintahanke>). Väliraporttiin on koottu ne ehdotukset, joiden on arvioitu mahdollistavan nopean etenemisen mahdollisesti vielä tällä vaalikaudella ja jotka hankkeen ohjausryhmä on arvioinut potentiaalisesti toteuttamiskelpoisiksi.

Hankkeen valmisteluryhmä jatkoi loppuraportin valmistelemista laajemman materiaalin pohjalta, johon sisältyi myös pidempää valmistelua edellyttäviä ehdotuksia. Näihin alustaviin ehdotuksiin pyydettiin kirjallisia kommentteja keskeisiltä sidosryhmiltä ja ministeriöiltä. Lisäksi valmisteluryhmä kuuli asiantuntijanäkemyksiä valikoiduista asiakokonaisuuksista.

Hanke jättää nyt käsillä olevan loppuraportin talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle. Raportti kokoaa tietopohjaa, jota voidaan hyödyntää seuraavan hallituksen strategisen hallitusohjelman ja toimintasuunnitelman laatimisen tukena. Ohjausryhmä on ohjannut hankkeen prosessia, mutta ei ole käsitellyt sisältöä niin, että ehdotuksista olisi pyritty saavuttamaan poliittinen yhteisymmärrys.

Osa loppuraportin ehdotuksista sisältyi jo väliraporttiin, mutta niiden sisältöä on joissakin tapauksissa täsmennetty. Loppuraportissa on mahdollisuuksien ja valmisteluryhmän harkinnan mukaan otettu huomioon sidosryhmiltä saadut kommentit ja kuultujen asiantuntijoiden esittämät näkemykset. On syytä huomioida, että muun muassa ministeriöillä ei ole ollut mahdollisuutta kommentoida raportin lopullista versiota, joka on muotoutunut kommenttikierroksen pohjalta.

Valmistelutyöryhmä kuuli asiantuntijoina vaalikauden aikana laadittujen elinkeino- ja yrityspoliittisten raporttien selvitysmiehistä Solidiumin hallituksen puheenjohtaja Pekka Ala-Pietilää (yhdessä ICT 2015 -hankkeen seurantaryhmän kanssa), vuorineuvos Jorma Elorantaa sekä konsernijohtaja Kari Stadighia (Sampo). Yritysten sukupolvenvaihdoksien vaikutuksiin ja verotukseen liittyen kuultavina olivat professori Heikki Niskakangas (Aalto-yliopisto) ja erikoistutkija Olli Ropponen (VATT). Kommentteja hankkeen valmistelumuistiota varten toimittivat seuraavat tahot: Elinkeinoelämän keskusliitto, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Finanssialan keskusliitto, Finnish Business Angels Network, Finnish Venture Capital Association, Maataloustuottajain keskusliitto, Nuohousalan keskusliitto, Perheyriyten liitto, Suomen Apteekkariliitto, Suomen Yrittäjät, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, sekä maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö.

On syytä korostaa, että ehdotukset on koottu eri tahoilta eivätkä ne näin ollen muodosta kokonaisohjelmaa. Kunkin ehdotuksen toimeenpanoa on syytä harkita erikseen ottaen huomioon myös toimenpiteiden kustannukset ja vaikuttavuus, joita tämän työn puitteissa ei ole ollut mahdollista systemaattisesti arvioida. Kaikkien ehdotusten samanaikainen toimeenpano ei välttämättä ole järkevää eikä esimerkiksi julkisen talouden rahoitustasapaino ja verojärjestelmän kokonaisrakenne huomioon ottaen mahdollista.

Pekka Sinko
valmisteluryhmän puheenjohtaja

A. JOHDANTO

Rakennemuutos haastaa yritykset uudistumaan

Pitkään hitaana ja jopa negatiivisena pysytellyt talouskasvu on nostanut kasvun edistämisen talouspolitiikan keskiöön. Kriisin pitkittyessä on käynyt yhä ilmeisemmäksi, että siitä toipuminen edellyttää syvälle käyviä muutoksia talouden rakenteisiin. Osa ennen vuotta 2008 Suomessa sijainneesta tuotannosta on muuttunut pysyvästi kannattamattomaksi ja siihen sitoutunut pääoma on osittain muuttunut arvottomaksi. Osa työllisistä on jäänyt työttömiksi, siirtynyt työvoiman ulkopuolelle tai työllistynyt tehtäviin, jotka eivät vastaa heidän parasta osaamistaan.

Talouden täysimittainen elpyminen edellyttää niin fyysisten resurssien, pääoman ja työvoiman, kuin aineettomien tuotannontekijöiden laajamittaista siirtymistä uusiin kannattaviin toimintoihin. Osana tuotannon murrosta aineettoman arvonluonnin ja siihen perustuvan liiketoiminnan merkitys on kasvanut, mikä tarjoaa uusia mahdollisuuksia monipuolistaa yritysrakennetta. Päätökset resurssien uudelleen kohdentamisesta tehdään markkinoilla ja pääosin yksityisten yritysten toimesta. Julkinen valta voi kuitenkin omilla toimillaan edistää tätä rakenteellista muutosta esimerkiksi kannustamalla työvoiman liikkuvuutta ja tukemalla yritysten innovaatiotoimintaa. Kannustimien ohella on myös tärkeää huolehtia siitä, etteivät julkisen vallan toimet tai sääntely tarpeettomasti vaikeuta resurssien siirtymistä uusiin toimintoihin.

Tärkeä kanava yrityskentän uudistumisessa ovat aloittavat ja pienet kasvuyritykset, jotka voivat suurempia yrityksiä ketterämmin suuntautua uusille kasvaville ja kannattaville aloille sekä uusille markkinoille. Näiden yritysten toiminta perustuu usein uusille innovaatioille, joiden lopulliseen läpimurtoon liittyy huomattavaa epävarmuutta ja riskejä. Tämän vuoksi uusien yritysten tie katkeaa usein rahoituksen puutteeseen. Varsin yleisesti on hyväksytty periaate, että julkisen vallan osallistuminen varsinkin alkuvaiheen yritysten rahoittamiseen on perusteltua, koska niiden mahdollisuudet saada rahoitusta markkinoilta ovat rajalliset.

Globaali kilpailu yrityksistä kiristyy

Kiristyvän globaalien kilpailun myötä yhä pienemmät erot toimintaympäristössä saattavat olla yritysten sijoittumis- ja investointipäätösten kannalta ratkaisevia. Rationaalisesti toimiva yritys pohtii eri sijoittautumisvaihtoehtoja kokonaisvaltaisen kustannus-hyöty arvion pohjalta. Kansainvälisiä arvoketjuja hallinnoiva monikansallinen yritys valitsee alihankkijat ensisijaisesti sieltä mistä edullisimmin saa, mutta myös muun muassa laatu ja toimitusvarmuus vaikuttavat päätöksiin.

Vaikeat taloudelliset ajat ovat lisänneet valtioiden kiinnostusta yritysten sijoittumista ja voitonjakoa kohtaan. Paine käyttää myös epäterveitä keinoja yritysten houkuttelussa on kasvanut (VNK, 2015). Toisaalta on lisääntyvässä määrin kiinnitetty huomiota siihen, että yritysten tuottama arvonlisäys, joka viimekädessä synnyttää talouskasvua, ei aina kohdistu "reilusti" maiden välillä. Syynä tähän on monikansallisten yritysten mahdollisuus ns. siirtohinnoittelun avulla ja yritys rakenteita järjestelemällä ohjata voittoja ja arvonlisäystä niihin maihin, joissa se on verotuksellisesti edullista.

Suomen kaltaisen pienen avotalouden kannalta on tärkeää, että kansainvälinen kilpailu yritysten sijoittumisesta ja arvonalisäyksen jakautumisesta käydään terveeltä pohjalta ja yhteisiä pelisääntöjä noudattaen. Tämän vuoksi Suomen on syytä pyrkiä aktiivisesti vaikuttamaan EU:ssa ja muutoinkin kansavälisillä foorumeilla siihen, että epäterveeseen kilpailuun puututaan ja että yritysten siirtohinnoittelun koskevaa sääntelyä kehitetään yleisesti hyväksytyjen periaatteiden pohjalta. Samalla on myös tarpeen seurata kansainvälistä kehitystä ja pohtia keinoja, joilla julkinen valta voi kohtuullisin kustannuksin ja markkinoiden toimintaa häiritsemättä edistää yritystoiminnan syntymistä ja kasvua Suomessa.

Arvoverkkojen kansainvälistyminen merkitsee myös sitä, että Suomessa toimivista yrityksistä yhä useammat ja myös entistä pienemmät yritykset kytkeytyvät globaaleihin prosesseihin. Tämä edellyttää yrityksiltä valmiuksia toimia ja markkinoida osaamistaan kansainvälisesti. Kansainvälistymisen vaatimat alkuinvestoinnit saattavat erityisesti pienille yrityksille olla kasvun kynnyksen, jonka madaltaminen julkisen vallan toimesta muun muassa erilaisilla tukipalveluilla voi olla tarpeen ja perusteltua.

Digitalisaatio mullistaa yritystoiminnan – ja sen tukemisen

Riippumatta siitä, millä toimialalla ja kuinka alttiina kansainväliselle kilpailulle yritys toimii, on aivan ilmeistä, että digitalisaatio näyttelee lähitulevaisuudessa merkittävää osaa sen toiminnassa ja toiminnan kehittämisessä. On hyvin vaikeaa keksiä taloudellista toimintaa, jossa näin ei olisi. Monissa toiminnoissa digitalisaatio on jo pitkällä, mutta myös uusia sovellusmahdollisuuksia on näköpiirissä lähes rajattomasti.

Suomalaisilla yrityksillä ja työntekijöillä on lähtökohtaisesti hyvät mahdollisuudet sopeutua digitalisaatioon ja menestyä myös digitaloudessa. Digibarometri 2015 osoittaa, että Suomessa digitalisaation perusedellytykset ovat huippuluokkaa. Myös digitaalisuuden hyödyntämisessä olemme erityisesti yrityksissä parantaneet sijoitustamme kansainvälisessä vertailussa merkittävästi (vuoden 2014 sijalta 17 sijalle 2). Indikaattoreita tarkemmin tarkastelemalla huomataan kuitenkin, että parannus johtuu ennen kaikkea pilvipalvelujen, erityisesti pilvisähköpostin, käyttöönotosta. Varsinaisessa digitaalisessa liiketoiminnassa ja eritoten sähköisessä kaupassa jäämme selvästi jälkeen useista kilpailijamaista.

Yrityksille digitalisoituminen on paitsi haaste myös mahdollisuus. Havaintojen valossa yritysten digisuuntautuneisuus ja kasvuhakuisuus ovat positiivisessa riippuvuussuhteessa. Keväällä 2015 julkaistun pk-barometrin jopa neljännes digitaalisesti suuntautuneista yrityksistä on voimakkaasti kasvuhakuisia, kun vastaava osuus kaikista pk-yrityksistä on vain 7 prosenttia. Digitaalisesti suuntautuneet pk-yritykset olivat lanseeranneet kaksi kertaa yleisemmin uusia tuotteita ja palveluja markkinoille, harjoittavat kaksi kertaa yleisemmin vientiä ja hakevat selvästi muita pk-yrityksiä yleisemmin rahoitusta kehittämishankkeisiin ja vientiin.

Perinteisiä teollisia prosesseja digitalisoimalla voidaan tehostaa tuotantoa ja jakelua. Uusia liiketoimintakonsepteja ja toimintatapoja voidaan kehittää erityisesti ns. teollisen internetin sovellusten sekä massadatan hyödyntämisen avulla. Suomi on muun Euroopan mukana kuitenkin jäänyt pahasti jälkeen digitaalisten palveluiden ja palvelualustojen kehityksessä ja hyödyntämisessä. Globaalisti toimivia, keskenään kilpailevia palvelualustoja on syntynyt erityisesti kuluttajapuolelle. Palvelualustojen odotetaan kehittyvän vastaavasti myös teollisen internetin ja sen hyödyntämismahdollisuuksien ympärille. Tähän mahdollisuuteen myös suomalaisten yritysten tulisi voida tarttua.

Yritysten mahdollisuudet toimia kansainvälisinä edelläkävijöinä digitalisaation hyödyntämisessä riippuvat osin siitä, miten hyvin niiden toimintaympäristö tukee digitaalisten sovellusten kehittämistä ja käyttöönottoa. Yksi esimerkki uusien palvelujen syntyä tukevasta digitaalisesta toimintaympäristöstä on julkisen vallan koordinoimassa kansallisen digitaalisen palveluarkkitehtuurin kehittämistyössä rakentuva infrastruktuuri. Terveys- ja hyvinvointiala voi toimia hyvänä mallina sille, kuinka kansalaiset voivat hallinnoida omia terveys- ja hyvinvointitietojaan ja hyödyntää niitä jalostavia palveluita. Julkinen valta voi myös muun muassa omien hankintojensa kautta sekä julkisia tietovarantoja avaamalla vauhdittaa sovellusten ja palvelujen kehitystä ja siten edesauttaa kansainvälisesti kiinnostavien tuotteiden innovoimista.

Digitalisaatio tuo mukanaan uusia toimintatapoja ja rakenteita (esim. jakamistalouteen ja sähköiseen välitykseen perustuvat liikennepalvelut), jotka eivät välttämättä istu nykyiseen sääntelykehikkoon. Julkisen vallan onkin tärkeää huolehtia siitä, ettei lainsäädäntö tarpeettomasti estä uusien liiketoimintamuotojen syntymistä.

Digitalouden siunaus ja kirous on sen skaalautuvuus: Suhteellisin pieninkin resurssein ponnistava suomalaisyritys voi sopivalla tuotteella päästä globaaleille markkinoille – mutta yhtä lailla helposti voivat kansainväliset yritykset tarjota skaalautuvia digitaalisia tuotteita ja palveluja Suomen markkinoille. Toisaalta tämä digitaalisten palveluiden "winner takes it all"-ominaisuus vähentää samanaikaisesti markkinoilla toimivien yritysten määrää ja pienentää näin menestymisen todennäköisyyttä. Vähemmän riskialtista digitalisaation hyödyntäminen on silloin, kun se liittyy kiinteästi johonkin fyysiseen tuotteeseen, koneeseen tai laitteeseen parantaen ja kehittäen asiakassuhteeseen liittyvää kokonaispalvelua. Digitalisaatio nopeuttaa myös osaltaan talouden rakennemuutosta, kun osa aiemmin ihmisvoimin tehdystä työstä automatisoidaan.

Sen lisäksi, että digitalisaatio vaikuttaa yritysten omaan toimintaan ja ansaintalogiikkaan, se avaa myös viranomaisille uusia mahdollisuuksia tukea ja edistää yritystoimintaa entistä tehokkaammin ja pienemmin resurssein sekä vähentää yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Kaikenlaiset yrityksille suunnatut digitaaliset julkiset palvelut sekä erilaisten hallinnollisten rutiinien automatisointi ovat tästä hyviä esimerkkejä. Suomen tulisi pyrkiä tällä saralla kansainväliseen eturintamaan.

Kilpailua tarvitaan myös kotimarkkinoilla

Globaaleissa arvoverkostoissa toimivat yritykset joutuvat sopeutumaan tiukkaan kilpailuun, joka lähtökohtaisesti takaa niiden toiminnan tehokkuuden ja kannustaa myös ylläpitämään sitä muun muassa uusien innovaatioiden avulla. Sama ei välttämättä päde niihin yrityksiin ja toimintoihin, jotka ovat syystä tai toisesta sidoksissa kotimarkkinoihin. Tällaisia ovat tyypillisesti yrityksille ja kotitalouksille erilaisia paikkaan sidottuja palveluita tarjoavat yritykset.

On pitkälti kansallisen politiikan vastuulla huolehtia siitä, että myös kotimarkkinoilla vallitsee riittävä kilpailu. Tämä edellyttää muun muassa yritysten perustamisen ja markkinoille pääsyn esteiden poistamista sekä tarpeen mukaan puuttumista epäterveisiin piirteisiin kuten liian hallitsevaan asemaan markkinoilla. Kilpailu kotimarkkinoilla kannustaa siellä toimivia yrityksiä innovaatioihin ja tehokkuuteen. Tämä heijastuu edullisempina panos- ja välituotehintoina ja parempana kilpailukyknä myös kansainväliseen vaihdantaan osallistuvien yritysten toiminnassa. Kustannusvaikutus voi kanavoitua suoraan kotimarkkinasektorin tuotoksen hintojen kautta, mutta myös välillisemmin esimerkiksi yleisen palkkatason kautta. Kilpailullisilla mark-

kinoilla myös hintasignaalit ovat oikeita ja ohjaavat resurssien sijoittumista tuottavimpiin toimintoihin.

Suomen kaltaisessa pienessä ja suhteellisen syrjäisessä maassa riittävän kilpailun syntyminen kotimarkkinoilla ei ole itsestään selvä. Siksi sen edistämiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Verotusta kehitettävä kasvua tukevaksi

Verotus on julkisen vallan ehkä keskeisin keino vaikuttaa suoraan yritystoiminnan kustannuksiin. Pohjoismaiseen malliin perustuvassa hyvinvointivaltiossa verotuksen kokonaisaste nousee väistämättä keskimääräistä korkeammaksi, jolloin myös yrityksiin suoraan tai välillisesti kohdistuva verorasitus pyrkii nousemaan. Talouksien avautuminen ja kiristynyt kansainvälinen kilpailu on pienentänyt Suomen kaltaisten pienten avotalouksien liikumavaraa yrityksiin kohdistuvassa veropolitiikassa ja johtanut muun muassa maiden väliseen kilpailuun yhteisöverokannan alentamisessa. Samalla verojärjestelmän kokonaisvaltainen kehittäminen on jäänyt vähemmälle huomiolle. Pitkjänteistä suunnittelua on osaltaan vaikeuttanut akuutti tarve julkisen talouden tasapainottamiseen.

Yritystoiminnan ja investointien kannattavuuteen keskeisesti vaikuttavia veroja ovat yhteisövero sekä muun muassa voittojen kokonaisverorasitukseen vaikuttava pääomatulojen verotus. Yhteisöverokanta on Suomessa tällä hetkellä kansainvälisesti kilpailukykyisellä tasolla. Sen sijaan nykyinen osinkoverotus kohtelee sekä erilaisista yhtiöistä osinkoa saavia osingonsaajia että tuloprofiililtaan erilaisia osingonsaajia eri tavoin. Osinkoverojärjestelmä on monimutkainen ja soveltuu huonosti kansainvälisiin tilanteisiin. Yhtiön nettovarallisuuteen vahvasti kytkeytyvä osinkoverotus asettaa erityyppistä toimintaa harjoittavista osakeyhtiöistä saadut osingot keskenään eri asemaan ja kannustaa muuntamaan ansiotuloa osinkotuloksi.

Verotuksen kokonaisrakennetta olisi uudistettava talouskasvua, työllisyyttä ja yrittäjyyttä tukevaan suuntaan. Verojärjestelmän tulee olla oikeudenmukainen ja taloudellisesti tehokas. Tehokkuutta voidaan parantaa siirtämällä verotuksen painopistettä yritysten, pääoman ja työn verotuksesta kulutuksen verotukseen. Aktiivisen pääoman verotuksen sijaan tulisi pyrkiä verottamaan passiivista pääomaa. Hyvä verojärjestelmä vääristää talouden toimijoiden käyttäytymistä mahdollisimman vähän. Verotuksen kehittämistä tulee ohjata mahdollisimman laajojen veropohjien ja matalien verokantojen periaate.

Verojärjestelmään nykyisin mahdollisesti sisältyviä yritystoiminnan kasvua ja yritysrahoitusta haittaavia säännöksiä on selvitettävä ja tarvittaessa muutettava. Lisäksi elinkeinorakenteen muutosta olisi tuettava verotuksessa siten, että se ei suosi aineellista pääomaa vaan kohtelee neutraalisti fyysistä pääomanmuodostusta ja investointeja aineettomiin kohteisiin. Rahoitusmuotoneutraalisuuden parantamisen mahdollisuuksia tulisi arvioida.

Osinkoverojärjestelmää arvioitaessa tulee ottaa lähtökohdiksi nykyaikainen yritystoiminta, yritystoiminnan kasvattamisen kannustaminen sekä osinkoverotuksen suhde muiden pääomatulojen verotukseen ja ansiotulon verotukseen. Eri sijoitusmuotojen verokohtelun tulee olla mahdollisimman yhdenmukainen, jotta verotus ei vaikuta päätöksentekoon.

Arvonlisäverotuksessa tulisi yhtenäistää verokantoja. Korkea vakioverokanta on erityisen haitallinen aloitteleville ja työllistävälle pienyrityksille ja siitä kärsivät erityisesti palvelusektorilla kotimaan markkinoilla toimivat yritykset. Alennetut verokannat vääristävät kulutusta sekä

lisäävät verojärjestelmän monimutkaisuutta ja yritysten ja viranomaisten hallinnollista taakkaa.

Työelämän murroksessa erilaisia työllistymismuotoja on edistettävä työllisyyden lisäämiseksi. Verotus ja sosiaaliturva tulisi tämän vuoksi integroida paremmin yhteen siten, että joustavuus eri suhdannetilanteissa työmarkkinoilla paranee. Lisäksi työn verotusta tulisi keventää valtion tuloveroasteikon marginaaliveroasteita alentamalla. On myös selvitettävä keinoja, joilla voidaan vähentää verotuksen välittömiä kustannuksia ja reaaliaikaistaa verotusta. Verolakien noudattamisen tulee olla verovelvolliselle mahdollisimman helppoa ja hallinnollisesti kevyttä.

Verojärjestelmän tehokkuuden näkökulmasta ei ole perusteltua suosia järjestelmästä poikkeavia erityisiä huojennuksia, jotka vaikeuttavat sekä verojärjestelmän että yritystukien läpinäkyvyyttä. Verotuet vaikeuttavat tukien seurantaa ja aiheuttavat verovelvollisille ja Verohallinnolle ylimääräisiä hallinnollisia kustannuksia. Tämän vuoksi verotukien sijasta tulisi priorisoida muita, paremmin kohdennettavissa olevia tukimuotoja. Julkisen talouden näkökulmasta veronhuojennusten vaikutus on sama kuin suorien tukien. Verotukien ongelmana on niiden summaarisuus ja siihen liittyen heikko kohdennettavuus tai tehottomuus. Verotuet kaventavat veropohjaa ja aiheuttaa paineen nostaa verokantaa.

Verojärjestelmän kehittäminen kokonaisuutena ei ole kuulunut yritystoimintahankkeen toimeksiantoon eikä siihen käytettävissä olevan ajan puitteissa olisi ollut mahdollistakaan syvälisemmin perehtyä. Heijastellen osittain eri ministeriöiden keskenään poikkeavia näkemyksiä mahdollisuudesta hyödyntää verojärjestelmää aktiivisesti yritysten kannustamisessa, loppuraportti sisältää joitakin muun muassa verohuojennuksia koskevia ehdotuksia, jotka eivät välttämättä ole sopusoinnussa edellä mainittujen, verojärjestelmää koskevien pidemmän ajan kehitystavoitteiden kanssa. Raportin laatimisen yhteydessä ei ole ollut mahdollista tarkastella yksittäisiä ehdotuksia verojärjestelmän kokonaisuuden näkökulmasta. Verotuksen – ja erityisesti yrityksiin kohdistuvan verotuksen – kehittämiseen olisi kuitenkin tärkeää palata tulevan vaalikauden aikana.

B. HANKKEEN NÄKÖKULMA & RAJAUKSET

Tässä hankkeessa näkökulma on rajattu talouden rakenteisiin kohdistuviin julkisen vallan toimenpiteisiin, joilla voidaan katsoa olevan välittömiä vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin Suomessa. Usein näihin toimiin viitataan termillä "elinkeinopolitiikka". Rajaus ei ole täysin yksikäsitteinen ja rajanveto eri politiikan eri osa-alueiden välillä on jossain määrin häilyvä.

Laajasti ottaen lähes kaikki kuviteltavissa olevat julkisen politiikan osa-alueet vaikuttavat ainakin välillisesti myös yritysten toimintaedellytyksiin. Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus, poliittisen järjestelmän vakaus sekä vakaa makrotaloudellinen toimintaympäristö vaikuttavat kaikki yritystoiminnan perusedellytyksiin, vaikka niitä ei varsinkaan niihin liittyen isompien ongelmien puuttuessa useinkaan mielletä varsinaisesti yrityksiin kohdistuvaksi politiikaksi. Raha- ja finanssipolitiikan linjaukset vaikuttavat keskeisesti yritysten toimintaedellytyksiin lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Niiden ensisijaisena tavoitteena on kuitenkin kokonaistaloudellisen kehityksen vakauttaminen, eikä niitä voida ajatella räätälöitävän erityisesti yritysten tarpeisiin. Hieman samalla tavoin tulopolitiikka eli palkoista sopiminen voidaan nähdä lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä yritysten toiminnan kannalta hyvin tärkeänä. Tässä hankkeessa ei kuitenkaan anneta suosituksia palkankorotusten tasosta. Pidemmällä aikavälillä tärkeää on,

että palkanmuodostukseen liittyvät instituutiot ja toimintatavat ovat sellaisia, että yritykset voivat luottaa niiden kykyyn tuottaa maltillisia, ennustettavia ja riittävän joustavia ratkaisuja.

Askeleen lähempänä yrityksiä ja osin niiden tarpeita silmällä pitäen laadittavia ovat monet perusrakenteita ja energiaa koskevat strategiset politiikkalinjaukset, jotka vaikuttavat osaltaan muun muassa kuljetuskustannuksiin sekä energian tarjontaan ja hintaan. Näiltä osin Suomessa on hyvin tunnistettu yritystoiminnan tarpeet pidemmän aikavälin strategisessa suunnittelussa. Tällä politiikkalohkolla haasteita liittyy muun muassa julkisten investointien rahoittamiseen, mutta niihin ei tässä hankkeessa puututa.

Väestön ikääntymiskehityksen myötä suomalaisessa talouspoliittisessa keskustelussa on viime vuosina kiinnitetty runsaasti huomiota tarpeeseen edistää työn tarjontaa lääkkeenä työikäisen väestön supistumiselle. Ongelmaan on haettu ratkaisuja muun muassa eläkejärjestelmän tuoreen uudistusmallin avulla. Eläkejärjestelmä sekä monet muut sosiaaliturvan eri osa-alueet vaikuttavat osaltaan työn tarjontaan ja siten myös yritysten kohtaamaan työn hintaan. Samalla tavoin esimerkiksi terveydenhuolto- ja koulutusjärjestelmät vaikuttavat pidemmällä aikavälillä työvoiman toimintakykyyn ja laatuun. Näitä politiikkalohkoja koskevia ehdotuksia tarkastellaan tässä hankkeessa kuitenkin vain siltä osin kuin niillä voidaan katsoa olevan välitön yhteys yksittäisen yrityksen toimintaedellytyksiin. Rajausta voidaan perustella osittain sillä, että useissa ns. kansainvälisissä kilpailukykyvertailuissa (IMD, WEF) yritystoiminnan perusedellytykset, joihin monet yllämainituista politiikkalohkoista lukeutuvat, ovat Suomessa varsin hyvällä tolalla. Osasta edellä mainittuja politiikka-alueita on myös samanaikaisesti valmisteilla muita raportteja.

Jäljelle jäävä politiikkatoimien ja sääntelyn kokonaisuus, jota voitaneen nimittää löysästi elinkeinopolitiikaksi, sisältää elementtejä eri politiikkalohkoilta (innovaatio, verotus, sosiaaliturva, julkiset palvelut, sääntely jne.). Toimenpiteiden yhteisenä nimittäjänä on, että ne vaikuttavat suhteellisen suoraan yritysten toimintaedellytyksiin ja niiden kohtaamiin efektiivisiin kustannuksiin. Osa elinkeinopolitiikkaan lukeutuvista toimista ja sääntelystä perustuu EU:n yhteiseen päätöksentekoon, jossa Suomi on vain yhtenä päätöksiä tekevänä osapuolena.

Elinkeino- ja politiikan yleisenä tavoitteena on synnyttää ja ylläpitää kilpailukykyisiä ja monipuolista yritystoimintaa, joka tukeutuu sekä kotimaisiin että globaaleihin markkinoihin. Tavoitteena on synnyttää yrityksille toimintaympäristö, joka kannustaa niitä kasvamaan, kehittymään ja kansainvälistymään. Suotuisa toimintaympäristö myötävaikuttaa myös ulkomaisten investointien kohdistumiseen Suomeen.

Suomessa on viime vuosina laadittu ja julkaistu lukuisia talouskasvun ja yritystoiminnan edellytyksiä käsitteleviä raportteja, jotka ovat sisältäneet myös konkreettisia toimenpide-ehdotuksia. Monet näistä ehdotuksista on jo pantu toimeen tai ovat ainakin edenneet valmisteluvaiheeseen. Varsin yleinen käsitys kuitenkin on, että osa ansiokkaistakin ehdotuksista on syystä tai toisesta jäänyt panematta täytäntöön. Yritystoimintahankkeen keskeinen tehtävä olikin käydä läpi vaalikauden aikana julkaistuja raportteja, selvittää niihin sisältyvien ehdotusten toimeenpanon tilanne ja nostaa esiin toimenpiteet, jotka ovat jääneet panematta täytäntöön. Tämän lisäksi hankkeessa voidaan nostaa esiin kokonaan uusia toimenpiteitä.

Nyt käsillä oleva hankkeen loppuraportti perustuu lähdemateriaalin huolelliseen läpikäyntiin. Mukaan on poimittu myös kokonaan uusia ehdotuksia muun muassa valmistelumateriaaliin saatujen sidosryhmien kommenttien ja asiantuntijakuulemisten pohjalta. Vastaavasti joitakin valmistelumateriaaliin sisältyneitä ehdotuksia on jätetty pois loppuraportista, koska saadun

lisäinformaation valossa niitä ei ole pidetty toteuttamiskelpoisena tai niiden valmistelu on jo edennyt.

Ehdotukset on ryhmitelty seuraaviin osa-kokonaisuuksiin:

1. Yritysten uudistumisen ja innovaatioiden edistäminen
2. Yritysten kansainvälistymisen edistäminen
3. Digitalouden edellyttämien valmiuksien kohentaminen
4. Yritysten hallinnollisen taakan vähentäminen
5. Kilpailun edistäminen ja markkinoiden toimivuus
6. Rahoituksen saatavuus ja yritystukien kehittäminen
7. Työmarkkinoiden toiminta
8. Erityiskysymykset: Sukupolvenvaihdokset ja eri yritysmuotojen kohtelu

Kaikki ehdotukset eivät ole kiistattomia. Heijastellen muun muassa eri hallinnonalojen välisiä näkemyseroja toteutuksen suhteen osaan ehdotuksista on liitetty varauksia. Yksi läpileikkaava näkemysero koskee verojärjestelmän ja erityisesti verohuojennusten käyttöä yritysten päästöjen ohjaamiseen.

Ehdotukset on koottu eri tahoilta eivätkä ne näin ollen muodosta kokonaisohjelmaa. Kunkin ehdotuksen toimeenpanoa on siksi syytä harkita erikseen ottaen huomioon myös toimenpiteiden kustannukset ja vaikuttavuus, joita tämän työn puitteissa ei ole ollut mahdollista systemaattisesti arvioida. Kaikkien ehdotusten samanaikainen toimeenpano ei välttämättä ole järkevää eikä esimerkiksi julkisen talouden rahoitustasapaino ja verojärjestelmän kokonaisrakenne huomioon ottaen mahdollista.

C. KESKEISET VAALIKAUDELLA TOTEUTETUT TOIMENPITEET

Hallitus on kuluvalle vaalikaudella toimeenpannut huomattavan määrän varsin merkittäviä uudistuksia yritysten kasvua edistävän toimintaympäristön kehittämiseksi. Seuraavassa kuvataan tiivistetysti keskeiset toimenpiteet eri hallinnonaloilla.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Innovaatiotoiminnan vaikuttavuutta on pyritty parantamaan ja rahoitusta kohdistamaan voimakkaammin painopistealueille. Toimenpiteillä edistettiin kansainvälistä kasvua hakevien innovatiivisten yritysten T&K&I-toimintaa (ml. NIY-ohjelma), meriteollisuuden ja arktisen osaamisen, cleantechin, biotalouden, terveysalan ja digitalouden innovaatiotoimintaa ja liiketoimintamahdollisuuksia kiinnittäen erityistä huomiota aineettoman arvонуonnin hyödyntämiseen. ICT 2015 -ohjelman uudeksi painopisteeksi on nousemassa teollinen internet. Työryhmän ehdotus on kymmenvuotinen ohjelma, ja siinä on 21 toimenpidetäkokonaisuutta.

VTT:n ja Mittatekniikan keskuksen muodostama VTT Oy käynnisti toimintansa 1.1.2015. Tavoitteena on, että uuden yksikön kilpailukyky, ketteryys kasvaa ja mahdollisuus palvella paremmin elinkeinoelämän tarpeita paranee. Tekes on uudistanut SHOK-rahoitusperiaatteitaan lisäämällä kilpailua ja painottamalla kunnianhimoisuutta, poikkialaisuutta ja kansainvälisyyttä. SHOK-toimintaa fokusoidaan terävämpiin osaamiskärkiin, jotta hankkeista syntyisi tehokkaammin uutta liiketoimintaa. Palvelujen monipuolistamiseksi ja asiakaspalvelun parantamiseksi keksintöjen edistämiseen liittyvät tehtävät siirrettiin vuoden 2014 alusta Keksintösäätiöltä Uudenmaan ELY:n hoidettaviksi.

TEM:n, Tekesin ja Finnveran yhteisessä Vigo-yrityskiihdyttämö-ohjelmaan on saatu mukaan 10 yrityskiihdyttämöyritystä, joilla on yritysvalmennussopimus noin 120 startup-yrityksen kanssa. Tähän mennessä kiihdyttämöiden perustamiin rahastoihin ja kohdeyrityksiin on kerätty noin 350 miljoonan euron rahoitus, josta pääosa on tullut yksityisiltä sijoittajilta (valtaosa ulkomailta). Kasvuhakuisten pk-yritysten T&K&I-toiminnan ja kilpailukyvyyn edistämiseksi otettiin käyttöön yritysten T&K-verokannustin vuosina 2013 ja 2014. Instrumentin kehittämistä ja jatkamista koskevat päätökset tehdään instrumentin arvioinnin jälkeen.

Hallituskaudella luotiin Team Finland -toimintamalli. Team Finland -strategia ja -toimintamalli varmistaa koko valtionhallinnon, erityisesti TEM:n ja UM:n hallinnonalojen, tehokkaan yhteistyön yritysten kansainvälistymistä edistävien palvelujen kehittämisessä, toimintojen koordinoimisessa ja palvelujen saatavuuden parantamisessa.

Pk-yritysten kansainvälistymispalvelujen parantamiseksi toimeenpannun Finpron uudistuksen myötä Finpron tehtävät ja toiminnot on määritelty uudelleen yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Finpron toiminnot on organisoitu Export, Invest in ja Visit Finland -kokonaisuuksiin (sisältäen MEK:in toiminnot). Ulkomaisten investointien kanavoimiseksi Suomeen on muun muassa otettu käyttöön uusi investointien kiihdytyskaista -toimintamalli sekä kohdennettu "invest in" -toimintaa sekä maantieteellisesti että toimialoittain. Matkailualan kotimaisen ja ulkomaisen kysynnän lisäämiseksi tarvittavat toimenpiteet on koottu strategiseksi matkailupolitiikan asiakirjaksi, jonka suositusten toimeenpano on käynnissä. Kansainvälistymisen ja vienninedistämisen toimenpiteitä on vahvistettu pk-yrityksille tärkeiden lähimarkkinoiden ohella myös kehittyvillä markkinoilla, erityisesti Venäjällä, Kiinassa, Intiassa ja Brasiliassa (BRIC-maat) sekä korkean kasvupotentiaalin kehitysmaissa. Toimenpiteitä ovat yrityksen kansainvälistymisen rahoitusinstrumentit, sekä erilaiset neuvonta-, informaatio-, konsultointi- ja arvovaltapalvelut.

Julkisen rahoituksen painopistettä on siirretty pieniin ja keskisuuriin, kasvuhakuisiin, työllistäviin ja kansainvälistyviin yrityksiin. Valtion erityisrahoitusyhtiö Finnveran kotimaan ja viennin rahoituksen instrumentteja, riskinottokykyä ja valtuuksia on kasvatettu viime vuosina merkittävästi. Syksyllä 2012 otettiin käyttöön Finnveran varainhankintaan perustuva vientiluottojärjestelmä (enimmäisvaluutus 7 mrd. euroa). Lisäksi vientitakuuvaluutta korotettiin 12,5 miljardista 17 miljardiin euroon ja erityisriskinottovaluutta 1 miljardista 3 miljardiin. Kotimaan rahoituksessa riskinottoa on lisätty korottamalla valtion luotto- ja takaustappiokorvausosuutta (esim. aloittavien sekä kasvavien ja kansainvälistyvien pk-yritysten osalta korvausprosentti on nostettu koko maassa 75 %:iin). Myös uusia rahoitusinstrumentteja on otettu käyttöön, kuten kotimaisten investointien takaus sekä pk-yritysten joukkovelkakirja lainan merkintämahdollisuus sekä mid-cap yritysten rahoitus. Valtion talousarviosta maksettava vuotuinen noin 50–60 miljoonan euron luotto- ja takaustappiokorvaus mahdollistaa noin miljardin lainojen ja takauksen myöntämisen yrityksille vuosittain.

Nopeasti kasvavien pk-yritysten merkitys uusien työpaikkojen luomisen näkökulmasta on tärkeä. Hallitus onkin pyrkinyt monivuotisella yhteensä 230 miljoonan euron kasvurahoitusohjelmalla vauhdittamaan pk-yritysten kasvua. Ohjelman puitteissa Suomen Teollisuussijoitus on muun muassa perustanut yhdessä institutionaalisten sijoittajien kanssa 130 miljoonan euron kasvurahastojen rahasto II:n (KRR II). Kohdeyritysten arvioidaan saavan yhteensä noin miljardin euroa rahoituksen. Lisäksi käynnistettiin uusi 100 miljoonan euron suuruinen uudistuva teollisuus-ohjelma, jonka painopistealueina on biotalous, cleantech, terveysala, digitalous sekä teollisten yritysten kasvu edistävät palveluyritykset. Tekes Pääomasijoitus Oy:n toiminta käynnistettiin syksyllä 2014 vuotuisella 20 miljoonan euron määrärahalta. Toi-

minta kohdentuu varhaisen venture vaiheen rahastosijoituksiin ja siinä voidaan käyttää ns. epäsymmetriaa (tukielementti). Finnvera jatkaa alkaviin yrityksiin kohdistuvaa pääomasijoitustoimintaa siirtymäajan, minkä jälkeen se luopuu siitä linjatun työnjaon mukaisesti. Valtion pääomasijoitustoiminnalla vivutetaan sekä kotimaista että ulkomaista yksityistä riskipääomaa markkinoille hyvin merkittävä määrä.

Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelman mukaan tehtiin selvitys toimenpidesuosituksineen yritystukien vaikuttavuudesta ja uudelleenkohdentamisesta. Tavoitteena on yritystukien kehittäminen taloutta ja elinkeinorakennetta uudistavaan sekä kasvua ja kansainvälistymistä edistävään suuntaan. Yritystukia tulisi uudistaa niin, että ne edistävät kestävästä talouskasvusta ja vähentävät ympäristöhaittoja. Selvityksen suositusten toimeenpano tulee varmistaa seuraavan hallituksen toimesta.

Yritystukilaki on uudistettu, sen mukaisia tukiohjelmia on karsittu ja tuet suunnataan entistä enemmän pk-yritysten uudistamiseen, kasvuun ja kansainvälistymiseen. Myös yritysten kehittämispalvelut on uudistettu yritysten tarpeiden mukaan räätälöidyiksi palveluiksi.

Vuoden 2013 alussa uudistettiin työ- ja elinkeinotoimistojen tuottamien työ- ja elinkeinopalvelujen lainsäädäntö, palvelumalli ja toimistoverkko, mikä tarkoitti muun muassa yrityspalvelujen nostamista vahvempaan asemaan TE-palvelujen kokonaisuudessa. Työnvälitystä on kehitetty vastaamaan paremmin työnantajien tarpeisiin ja työmarkkinoiden lisääntyneisiin kohtaantoongelmiin muun muassa työtarjoustien lisäämisellä. TE-toimistojen kumppanuuksien vahvistamiseksi on käynnistetty kehittämisohjelma, mikä tarkoittaa muun muassa TE-toimistojen parempaa jalkautumista yrityksiin.

Laajempi poikkihallinnollinen hanke, jossa myös työ- ja elinkeinoministeriö on ollut aktiivisesti mukana, on valtioneuvoston kanslian koordinoima ICT 2015 -raportin toimeenpanotyö. Työn painopistealueita ovat olleet kansallisen digitaalisen palveluarkkitehtuurin rakentaminen, avoimen datan ekosysteemin luominen, 10 vuoden ICT 2023 tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelma, alku- ja kasvuvaiheen yritysten tarpeita palveleva rahoitusohjelma sekä uudet toimintatavat. Kuluva hallituskausi aikana painopistealueeksi on noussut myös teollinen internet. Lähes kaikki strategiaan liittyvät konkreettiset hankkeet edistävät myös yritysten edellytyksiä ja mahdollisuuksia hyödyntää digitalisaatiota.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Hallitus on vuosina 2011–2014 toteuttanut merkittävän määrän veroratkaisuja, joilla kokonaisuudessaan arvioidaan erityisesti pidemmällä aikavälillä olevan merkittäviä työllisyyttä tukevia, taloutta vauhdittavia ja sen uusiutumista vahvistavia vaikutuksia. Merkittävimpiä hallituksen toteuttamia veroratkaisuja oli yhteisöverokannan alentaminen ensin 26 prosentista 24,5 prosenttiin ja edelleen 20 prosenttiin. Yhteisöverokannan alentamisella ja samaan aikaan toteutetuilla osinkoverotusta koskevilla ratkaisuilla verotuksen painopistettä siirrettiin yhtiön käyttöön jäävien tulojen verottamisesta kohti yhtiöstä nostettavien varojen verotusta.

Elinkeinoverotuksen osalta hallitus päätti myös ns. koulutusvähennyksestä, jossa on kyse elinkeinotulon ja maatalouden tulon verotuksessa tehtävästä lisävähennyksestä. Lisäksi päätettiin tuotannollisten investointien poistojen kaksinkertaistamisesta verovuosina 2013–2016, uusien koneiden ja laitteiden sekä uusien tehtaana tai työpajana käytettävien rakennusten osalta. Edelleen elinkeinoverotuksessa päätettiin ottaa käyttöön tutkimus- ja kehitysmenoihin perustuva lisävähennys verovuosina 2013–2014.

Elinkeinoverotuksen kehittämistarpeiden arvioimiseksi hallitus asetti lisäksi elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän, joka päätti työnsä kesäkuussa 2013. Työryhmässä tarkasteltiin elinkeinoverotuksen uudistamista kilpailukyvyyn ja veropohjan turvaamiseksi. Rakenteellisina uudistuksina työryhmä tarkasteli konserniverotusjärjestelmän uudistamista ja tulolähdejaon poistamisen mahdollisuuksia.

Lisäksi kehitettiin palkka.fi -järjestelmää ja päätettiin harmaan talouden torjuntaan liittyvistä toimenpiteistä.

Henkilöverotuksen osalta hallitus päätti ottaa käyttöön sijoitustoiminnan verohuojennuksen verovuosina 2013–2015. Tämän sääntelyn myötä osakeyhtiöön sijoittava luonnollinen henkilö saa vähentää pääomatulostaan 50 prosenttia sijoittamansa osakepääoman määrästä. Lisäksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain soveltamista jatkettiin vuosina 2012–2015 alkaneeseen työskentelyyn.

Verotuksen kokonaisuutta ajatellen painopistettä siirrettiin edelleen kulutusverotukseen korottamalla energiaverojen lisäksi alkoholijuomaveroa, virvoitusjuomaveroa ja tupakkaveroa.

Vaalikauden aikana on saatettu kansallisesti voimaan useita EU-säädöksiä, joilla pyritään lisäämään sijoittamista kasvuyrityksiin ja pk-yrityksiin (mm. AIFMD, EuVECA). Sääntelyssä on sovellettu suhteellisuusperiaatetta, jossa kiinnitetään erityistä huomiota rahastopalveluja tarjoavien yritysten toiminnassa otettuun riskiin sekä toiminnan kokoon ja sen monimutkaisuuteen. Tällä tavoin on pyritty keventämään mainittujen yritysten hallinnollista taakkaa. Kotimaisten joukkovelkakirjamarkkinoiden kehittämisessä tärkeällä sijalla on ollut ns. edustajamallia koskeva selvitystyö. Laaditun arviomuistion ja siihen saatujen lausuntojen perustella ministeriö asetti alkuvuonna 2015 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia lainsäädäntöehdotukset joukkolainanohjelmien edustajia koskevaksi lainsäädännöksi. Vuoden 2014 aikana selvitettiin myös voimakkaasti kasvavan joukkorahoituksen mahdollista sääntelytarvetta sekä aloitettiin vuoden 2015 alussa asiaa koskevan erillisen puitelain valmistelutyö. Lisäksi on käynnistetty työ, jonka tavoitteena on tarkentaa Suomen tavoitteita uuden komission työohjelmaan sisältyvässä hankkeessa pääomamarkkinaunionin luomiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Yritysten kasvua ja työllisyyttä maaseutualueilla on edistetty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007–2013 yritystukitoimenpiteillä. Maaseutualueilla eri toimialoilla toimiville mikroyrityksille ja maataloustuotteita jalostaville pk-yrityksille sekä monialaisille maataloil- le on myönnetty maaseuturahaston EU-osarahoitteista yritystukea investointeihin, yritys- toiminnan kehittämiseen ja ensimmäisten työntekijöiden palkkaamiseen ohjelmakaudella yhteensä noin 274 miljoonaa euroa noin 14 000 hankkeelle. Tuesta suurin osa, 84 prosenttia on kohdistunut investointeihin. Uudet haut seuraavaan Euroopan komission 12.12.2014 hyväksymään Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan vuosille 2014–2020 aloitetaan vaiheittain keväällä 2015. Ohjelman toimenpiteet tukevat muun muassa biotalousstrategian tavoitteiden toteutumista.

Kalatalouden elinkeinon kasvua ja kehittymistä on tuettu Euroopan kalatalousrahaston avulla. Rahoitusta on suunnattu erityisesti kasvua ja uudistumista tukeviin toimiin. Valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytty kansallinen vesiviljelystrategia määrittää toimenpiteet, jolla parannetaan elinkeinon toimintaympäristön edellytyksiä ja mahdollistetaan toimialan

voimakas, mutta kestävä kasvu. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön valmisteleva Suomen meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelma tukee vuosina 2015–2022 toimialan kehittymistä ja kasvua sekä ympäristötoimenpiteiden toteuttamista. Painopistealueena on erityisesti yritysten kilpailukyvyyn parantaminen ja uusien innovaatioiden edistäminen.

Yritystoiminnan edellytyksiä on parannettu myös toteuttamalla metsälainsäädännön kokonaisuudistus, joka osaltaan luo aikaisempaa parempia edellytyksiä metsätalouden harjoittamiselle, puumarkkinoiden toimivuudelle ja metsäalan uusille investoinneille. Esimerkiksi metsälakiin tehdyillä uudistuksilla on vähennetty alan kehitystä rajoittavaa tarpeetonta sääntelyä ja metsänhoitoyhdistyslain sekä Suomen metsäkeskuksesta annetun lain uudistuksilla on luotu tasapuolisia kilpailuasetelmia metsäpalveluyrittäjille. Puuta käyttävän teollisuuden ja metsätalousyrittäjyyden edellytyksiä on parannettu myös Puumarkkinatyöryhmän avulla, joka on toiminnallaan kehittänyt uusia puukauppatapoja sekä edistänyt avoimen markkinainformaation saatavuutta.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Eduskunnan alkuvuodesta 2015 hyväksymällä maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella sisällytettiin lain kaavoitussäännöksiin elinkeinoelämän toimivan kilpailun edistämisen näkökulma. Toimivan kilpailun edistäminen ehdotetaan kaavatasoja koskeviksi alueiden käytön suunnittelun tavoitteeksi. Vastaavasti asemakaavan laatimisvelvollisuutta määrittävään säännökseen lisättiin harkintakriteeriksi asuntotuotannon rinnalle toimivan kilpailun edistämisen vaatimus. Lisäksi kaikilla kaavatasoilla tulisi jatkossa arvioitavaksi kaavaratkaisun vaikutukset toimivan kilpailun kehittymiseen. Lainmuutoksen tavoitteena on, että yrityksille osoitetaan laadultaan ja määrältään riittävästi sijoittautumispaikkoja, mikä mahdollistaa myös uusien toimijoiden markkinoille tulon.

Ympäristönsuojelulain muutoksella, jonka eduskunta hyväksyi maaliskuussa 2015, korotetaan eräiltä osin lupakynnystä, luovutaan lupamääräysten tarkistamismenettelystä ja yhdistetään ympäristölupa- ja maa-aineslupa-asioiden käsittely. Nämä muutokset keventävät yritysten lupamenettelyjä ja vähentävät viranomaisten ympäristölupatehtäviä 20 prosentilla.

Ympäristöministeriö asetti 29.4.2014 pilottihankkeen Metsä Fibre OY:n suunnitellun biotuotetehtaan lupamenettelyjen edistämiseksi. Biotuotetehtästä koskeva ympäristövaikutusten arviointimenettely toteutettiin 5,5 kuukaudessa, asemakaavan muutos 7,5 kuukaudessa ja ympäristölupa 4,5 kuukaudessa. Kokemukset hankkeesta syntyvistä sujuvoittamistoimista kootaan ja niitä hyödynnetään muissa lupamenettelyissä.

Ympäristöministeriö ja Elinkeinoelämän keskusliitto ovat järjestäneet vuonna 2014 aluefoorumia, joissa toiminnanharjoittajat sekä lupa- ja valvontaviranomaiset ovat yhdessä työstäneet toimintatapoja koskevia ehdotuksia lupamenettelyjen sujuvoittamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaali- ja terveysministeriössä on kuluneella hallituskaudella käynnistetty ja toteutettu useita yrittäjyyttä tukevia hankkeita, joista muutama poimittuna tähän. Sosiaali- ja terveysministeriö on toteuttanut hallituksen rakennepoliittisessa paketissa olleen ehdotuksen, jonka mukaan työeläkeyhtiön omistama tytäryhtiö voi käyttää velkarahoitusta kiinteistösijoituksiinsa. Hankkeella tuetaan asuntorakentamisen elpymistä.

Yrittäjien sosiaaliturvan kehittämistä on jatkettu lähinnä luovien alojen ja itsensä työllistävien henkilöiden osalta. Työryhmä totesi, että yrittäjän määritelmän osalta tulee jatkaa selvittelyä, koska rajanveto voi toisinaan olla ongelmallista. Yrittäjien sosiaaliturva on sinänsä samanaista ja -tasoista kuin palkansaajilla, mutta tulojen vähäisyydestä johtuvaa sosiaaliturvan vajetta tai päätöstä olla vakuuttamatta itseään ei ole ratkaistavissa muutoin kuin muuttamalla työtulon määräytymistä.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on jo uudistanut lääkekorvausjärjestelmää siten, että muutoksilla on edistetty lääkealan toimijoiden yhdessä valmisteleman Lääkepolitiikka 2020 tavoitteiden toteutumista. Lääkkeiden korvattavuuteen ja hinnoitteluun liittyvää päätöksentekojärjestelmää on kehitetty siten, että se tukisi nykyistä paremmin näyttöön perustuvaa päätöksentekoa erityisesti lääkkeiden hoidollisen arvon ja kustannusvaikuttavuusarvioinnin näkökulmasta. Tähän liittyen lääkkeiden erityiskorvattavuuden edellytyksenä olleesta vaatimuksesta, että valmisteen on oltava kaksi vuotta peruskorvattavana, luovutaan 1.9.2015 voimaan tulevalla lainmuutoksella. Lisäksi päätöksentekoprosessiin liittyvää kustannusvaikuttavuusarviointia kehitetään. Samassa yhteydessä päätöksentekoprosessin hallinnollista työtä on tarkoitus vähentää muun muassa selkeyttämällä kuulemismenettelyjä ja päätöksentekomenettelyä. Syyskuussa voimaan tulevan muutoksen tarkoituksena on siirtää päätöksentekijän resursseja selkeistä ja yksinkertaisista asioista vaikeimpien asioiden käsittelyyn ja näin joustavoittaa selkeiden hakemusten käsittelyä. Lisäksi parhaillaan on käynnistynyt valmistelu, jossa tavoitteena on korvattavuus- ja hintahakemusten käsittelyssä siirtyä sähköiseen asiointiin lähivuosina. Nämä muutokset osaltaan lisäävät kilpailua ja sujuvoittavat menettelyä.

1 YRITYSTEN UUDISTUMISEN JA INNOVAATIOIDEN EDISTÄMINEN

Suomen kasvustrategia on pitkään perustanut uuden tiedon, teknologian ja osaamisen luomiseen ja käyttöönottoon. Myös jatkossa tarvitaan julkisen ja yksityisen sektorin sitoutumista ja investointeja osaamisen kehittämiseen ja innovaatioihin. Elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen on välttämätöntä vastauksena talouden voimakkaaseen rakennemuutokseen. Yritysten uudistumista tukevalla tutkimus- ja innovaatiopolitiikalla on tärkeä tehtävä näiden tavoitteiden saavuttamisessa.

Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) linjaus vuosille 2015–2020 sisältää ehdotuksia, jotka toimivat pohjana innovaatiopolitiikan toimenpiteille.

Hallituskaudella 2011–2014 on valtion T&K-rahoitus laskenut reaalisesti noin 240 miljoonan euron verran eli 11,3 prosenttia. Valtion rahoituksen bkt-osuus on vuonna 2014 arviolta 0,96 prosenttia (1,05 % vuonna 2011). Myös yksityisten yritysten T&K-panostukset ovat talous- ja sosiaalitaantuman aikana supistuneet. Lähivuosina on tärkeää huolehtia T&K-panostusten riittävän tason säilymisestä ja mahdollisimman vaikuttavasta kohdentumisesta kiinnittäen erityistä huomiota siihen, että panostusten hyödyt heijastuvat täysimääräisesti Suomessa tapahtuvaan yritystoimintaan. Samalla on myös etsittävä uusia kustannustehokkaita tapoja tukea yritysten uudistumista ja innovointia.

1.1 Julkisen T&K-panostuksen vahvistaminen

Tutkimus- ja innovaationeuvosto (TIN) suosittaa, että valtion T&K-rahoitusta lisätään kaudella 2015–2020 reaalisesti keskimäärin kaksi prosenttia vuodessa. Vuosikymmenen loppuun mennessä tämä tarkoittaa 210 miljoonan euron reaalista korotusta vuoden 2015 tasosta (noin 80 milj. euroa/vuosi). Lisäksi TIN suosittaa julkisen rahoituksen pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden parantamista valtioneuvoston ja ministeriöiden yhteisin toimin.

- ***Esitys: Vahvistetaan valtion T&K-rahoitusta Tutkimus- ja innovaationeuvoston ehdotuksen mukaisesti. Asia edellyttää käsittelyä tulevien kehyspäätösten yhteydessä.***

1.2 Yritysten T&K-toiminnan verokannustimen jatkaminen

Yritysten tutkimus-, kehitystoiminnan T&K-verokannustin on ollut voimassa vuosina 2013–2014. Verokannustimen tavoitteena oli vahvistaa erityisesti pienten yritysten ryhtymistä T&K-toimintaan ja siten vauhdittaa yritysten kasvua. Vuonna 2013 myönnettyjen vähennysten määrä oli 65 miljoonaa euroa. Verokannusteen käyttöastetta ja vaikutuksia selvitetään parhaillaan Tekesin toimeksiannosta (Etla, Tilastokeskus). Verokannustimen voimassaolo päättyi juuri samaan aikaan, kun Suomen taloudella on vaikeuksia synnyttää uutta kasvua.

- ***Esitys: Ehdotetaan, että pienten yritysten innovaatioperusteisen kasvun vauhdittamiseksi yritysten tutkimus- ja kehitystoiminnan verokannustinta jatketaan. T&K-verokannusteen tarkempaa sisältöä arvioidaan ja täsmennetään meneillään olevan selvityksen pohjalta.***

- *VM kanta: T&K-verokannustimen arviointi vireillä, loppuraportti 12/2015. Tekes on tilannut arvioinnin Etlä:lta. VM seuraa parhaillaan T&K-aiheisiin liittyvää kansainvälistä keskustelua ja kehitystä. Tämän pohjalta tehdään asiassa mahdollisesti tarvittavia toimenpiteitä.*

1.3 Innovaatioita edistävät julkiset hankinnat

Julkisten hankintojen kokonaisarvo on huomattava, noin 35 miljardia euroa vuodessa. Jo 2–3 prosentin käyttäminen innovatiivisten ratkaisujen hankintaan olisi merkittävä lisäkannustin yrityksille ja T&I-julkiseen tukeen. Julkisten hankintojen muuttaminen innovaatioiden ratkaisuihin kannustavaksi vaatii julkisen sektorin asennemuutosta, hankintaosaamisen kehittämistä ja riskinoton kynnyksen madaltamista. Tämä edellyttää vahvempia kannustimia.

- ***Esitys: Asetetaan tavoite, että julkiset toimijat käyttävät vähintään 3 % hankintabudjetistaan hankintoihin, jotka edustavat uusia ratkaisuja markkinoilla.***

Lisätään koulutusta T&I-toimintaan kannustavien julkisten hankintojen edistämiseksi.

Perustetaan hankintayksiköitä palveleva yksikkö, johon keskitetään innovatiivisten hankintojen osaamista ja palveluneuvontaa. Alustavan arvion mukaan neuvontayksikön kustannukset olisivat vuositasolla arviolta 1 miljoonaa euroa. Laaditaan innovatiivisille hankinnoille selkeät säädösten soveltamisohjeet.

1.4 Immateriaalioikeusjärjestelmän toimivuuden parantaminen

Immateriaalioikeuksien suojasta huolehtiminen on tärkeä osa menestyksellistä kansainvälistä yritystoimintaa. Digitaalinen toimintaympäristö asettaa paineita immateriaalioikeusjärjestelmän toimivuudesta huolehtimiselle, erityisesti tekijänoikeussäätelyn modernisoinnille ja yhdenmukaistamiselle EU:ssa. Teollisoikeuksien suojajärjestelmät ovat suurelta osin muuttaneet Euroopan laajuisiksi. EU:n yhtenäispatenttijärjestelmän luominen on alentamassa kustannuksia EU:n laajuisen patenttisuojan hankkimisessa ja ylläpitämisessä. Patenti- ja rekisterihallituksen (PRH) aseman turvaaminen tutkivana kansallisena viranomaisena mahdollistaa sen, että etenkin pienet ja keskisuuret suomalaiset yritykset saavat jatkossakin patentointiin liittyvä viranomais- ja asiamiespalvelut Suomesta.

Tekijänoikeus on laajentunut kulttuurituotteiden oikeudesta laajasti koko digitaalisen tuotannon suojamuodoksi. Tekijänoikeus on esimerkiksi tietokoneohjelmien ja erilaisten internetissä toimivien digitaalisten sovellusten tärkeä suojamuoto, jonka merkittävyys ja noudattamisen valvonta on erityisen tärkeää globaaleissa liiketoimintamalleissa. Tekijänoikeussäätelyn modernisointi on keskeinen osa EU:n digitaalista agendaa.

Korkeakouluissa syntyvien keksintöjen tehokkaampi hyödyntäminen on keskeinen kysymys tutkimuspohjaisten innovaatioiden levittämisen kannalta. Korkeakoululeksintölain toimivuus olisi selvitettävä.

- ***Esitys: Arvioidaan tekijänoikeusasioiden ja teollisoikeusasioiden valmisteluvastuun keskittämistä yhteen ministeriöön.***

Arvioidaan korkeakoulukeksintölain tehokkuus korkeakouluissa syntyvien keksintöjen hyödyntämisen näkökulmasta.

Kilpailukykyisen toimintaympäristön säilyttämiseksi ja erityisesti pk-yritysten aseman turvaamiseksi varmistetaan PRH:n patenttilinjan rahoitus ja sen asema kansainvälisesti tunnustettuna tutkivana patenttiviranomaisena myös tulevaisuudessa. Asia edellyttää käsitteilyä tulevien kehyspäätösten yhteydessä.

1.5 Kaupallistamisrahasto tutkimuslähtöisten uusien yritysten käynnistämiseen

Tutkimuspohjaisten yritysaihioiden määrä on ollut Suomessa vähäinen ja siten tällä saralla on olemassa hyödyntämätöntä potentiaalia. Tavoitteena on nostaa suomalaisten yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kautta syntyvien tulosten kaupallinen hyödyntäminen ja siihen liittyvä osaaminen kansainväliselle tasolle. Erityisesti tarvitaan ammattimaista osaamista tutkimusideoiden arviointiin, niiden eteenpäin viemiseen kaupalliseen vaiheeseen ja uusien tutkimuslähtöisten yritysten perustamiseen (kaupallistamisrakenteet, toimintamallit).

Osana kokonaiskehittämistä on tarpeen perustaa tutkimuslähtöisten yritysten kehittämiseen ja tutkimusideoiden kaupallistamiseen keskittyvä pääomarahasto. Nykyiset rahoituslähteet (esim. VC-rahastot) eivät lähtökohtaisesti sijoita hyvin aikaisen vaiheen liiketoiminta-aihioiden kaupallistamiseen. VC-rahastot ovat kuitenkin tärkeitä kaupallistamisrahaston yhteistyökumppaneita myöhemmän vaiheen rahoituskierröksissä.

Rahaston perustamistarve liittyy osaltaan VTT:n hallintomallin uudistamiseen. Yhtiöitetty VTT ei voi käyttää sille myönnettävää valtionavustusta suorina sijoituksina uusiin yrityksiin. VTT:n kaupallistamistoiminta on viime vuosina kehittynyt voimakkaasti ja se on onnistunut saamaan liikkeelle tutkimuslähtöisiä yrityksiä. Sen kaupallistamisprosessit voivat toimia esimerkkinä myös yliopistoille. VTT on vuosittain tehnyt sijoituksia uusiin yrityksiin sekä jatkosijoituksia jo käynnistettyihin yrityksiin noin 1–1,5 miljoonaa euroa.

Kaupallistamisrahaston kannattava toiminta edellyttää laajaa hankevirtaa. Siten rahaston toiminnan tulisi kattaa yliopistojen, korkeakoulujen ja julkisten tutkimuslaitosten piirissä syntyvät keksinnöt ja liiketoimintaideat valtakunnallisesti. Valtion pääomasijoitustoiminnan linjauksen mukaisesti lähtökohtana tulisi olla, että rahasto (julkiset varat) toimisi vähemmistö-sijoittaja kohdeyrityksiin päin. Rahaston tavoitekooko ensivaiheessa olisi vähintään 20–30 miljoonaa ja siihen haettaisiin kansainvälistä ja kotimaista julkista ja yksityistä pääomaa. Jatkossa kartoitetaan myös suomalaisten yliopistojen kiinnostusta tulla rahaston osakkaiksi käynnistysvaiheessa tai myöhemmissä vaiheissa.

- ***Esitys: TEM:n johdolla käynnistetään vuoden 2015 aikana kaupallistamisrahastohankkeen valmistelu ja tarkempien toimintaperiaatteiden määrittely yhteistyössä ministeriön ohjauksessa olevien pääomasijoitustoimintaa harjoittavien yhtiöiden kanssa (VTT Ventures Oy, Suomen Teollisuussijoitus Oy, Tekes Pääomasijoitus Oy, Veraventure Oy). Vaikutukset talousarvioon arvioidaan hankkeen valmistelun aikana.***

1.6 Bioruukki -pilotointikeskus: kansallinen infrastruktuuri biotalouden ja cleantechin kaupallistamisen nopeuttamiseen

Biotalous ja cleantechin uuden liiketoiminnan synnyttämisessä pilotoinnilla ja demonstroinnilla on erityisen tärkeä asema ja kaupallistamisen nopeuttamiseksi tarvitaan entistä vahvempia panostuksia koeympäristöihin. Bioruukin pilotointikeskus tarjoaa yrityksille, tutkimusyhteisöille ja muille toimijoille joustavia, monipuolisia kansainvälisen tason pilotointi- ja koetehdaspalveluja erityisesti kemianteollisuuden, metsäteollisuuden, konepajateollisuuden, ympäristöteollisuuden ja uusiutuvan energian alueilla. Kyseessä on kansallisen tutkimusinfrastruktuurin luonti yritysten käyttöön.

Kokemukset tehokkaasta pilotointitoiminnasta ovat osoittaneet, että korkeatasoisen laitekanan lisäksi keskeinen menestystekijä on monipuolisesti osaavien ihmisten kriittinen massa. Bioruukin toiminnot ovat hyvin integroituja VTT:n muihin tutkimusinfrastruktuureihin esimerkiksi uusiutuvan energian, teollisen biotekniikan ja uusien kuitutuotteiden tutkimusaloilla. Lisäksi ollaan luomassa laajempaa kotimaista ja Eurooppalaista yhteistyöverkostoa.

Bioruukin pilotointikeskuksen toiminnot sijaitsevat Espoon Kiviruukissa ja pitävät sisällään VTT:n RES-infrastruktuurin (uusiutuvan energian keskus) sekä BIO-infrastruktuurin (biomasakeskus, vihreän kemian keskus ja aurinkoenergian keskus). RES-infralla on TEM:n myöntämä erillinen rahoitus vuoteen 2015 saakka. BIO-infralle haetaan rahoitusta yhteensä 11 miljoonaa euroa vuosille 2015–2019 (2,5 M€/2015, 5,7 M€/2016, 1,4 M€/2017, 0,8M€/2018 ja 0,6M€/2019). BIO- ja RES-infrojen toiminnot vahvistavat yhdessä biomassan jalostukseen ja kiertotalouteen pohjautuvan liiketoiminnan syntymistä Suomeen.

- ***Esitys: Esitetään valtion talousarvioon rahoitusta (rahoituslupaus) vuosille 2015–2019 (kokonaiskustannukset 11 M€). Asia edellyttää käsittelyä tulevien kehyspäätösten yhteydessä.***

1.7 Suuryritysten ja kasvuyritysten kumppanuuksien edistäminen

Piilaaksosta alkaen maailmalla on pitkät perinteet siitä, kuinka suuryritykset ovat ottaneet kasvuyrityksiä strategiseen ytimeen. Yhteistyössä on syntynyt uudenlaisia innovaatioita ja toimintatapoja, joita suurten organisaatioiden olisi ollut vaikea itse synnyttää. Haasteina on kuitenkin ollut toimintakulttuurin erilaisuus, yhteistyörajapintojen puute sekä kannustavien esimerkkien heikko tunnettuus.

Yksi käytännön esimerkki hyviä tuloksia tuottaneesta mallista on Innovation Mill, joka käynnistettiin Nokian irtisanomisten yhteydessä edistämään yrityksen patenttien siirtämistä yhtiön entisten työntekijöiden perustamien yritysten hyödynnettäväksi. Toiminnan tuloksena on syntynyt yli 80 uutta yritystä ja noin 600 uutta työpaikkaa. Tekes on rahoittanut Innovation Mill -toimintaa vuodesta 2009 alkaen. Hankkeen rahoitussopimus on päättymässä kesällä 2015 (mahdollista jatkaa kesään 2016). Tekes ja EK kartoittavat parhaillaan toimintamalleja sekä esimerkkejä onnistuneista kumppanuuksista suomalaisten suuryritysten ja kasvuyritysten välillä. Samalla selvitetään yhteistyötä vaikeuttavia pullonkauloja ja niiden ratkaisuja.

- ***Esitys: Kehitetään yritysten uusien kumppanuksien toimintamalleja ja pyritään madaltamaan tai poistamaan yhteistyötä vaikeuttavia pullonkauloja käynnissä olevien selvitysten tulosten perusteella. Tekee arvioi Innovation Mill -toiminnan tulokset yhdessä osallistuneiden yritysten ja muiden toimijoiden kanssa hyvissä ajoin ennen sopimuksen päättymistä kesällä 2016 ja tekee ehdotuksen jatkokehitetystä toimintamallista, jos tarpeen.***

1.8 Tehostetaan aineettoman arvonluonnin toimintaympäristön kehittämistä

Menestyminen kansainvälisessä kilpailussa korkean arvonlisän omaavista tuotantovaiheista edellyttää aineettomaan arvonluontiin ja siihen liittyvien oikeuksien käyttöön liittyvää eturivin osaamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö valmistelivat vuonna 2014 valtioneuvoston periaatepäätöksen aineettoman arvonluonnin toimintaohjelmaksi vuosina 2013–2020. Aineettoman arvonluonnin kehittämisohjelman tavoitteena on parantaa edellytyksiä aineettomiin investointeihin, aineettomaan pääoman hyödyntämiseen ja aineettomaan arvonluontiin liittyvään osaamiseen sekä innovaatioihin perustuvan liiketoiminnan syntymiselle ja kehittymiselle niin, että toiminnassa syntyvä arvonlisä jää Suomeen. Konkreettisia toimenpiteitä ovat muun muassa menetelmien kehittäminen aineettomien oikeuksien arvottamiseksi yrityksissä sekä niiden suojaamiseen liittyvän osaamisen vahvistaminen neuvonnalla ja mentoroinilla.

Luovan talouden toimenpideohjelma on yksi kolmesta aineettoman arvonluonnin toimintaohjelman osasta. Luovien alojen kasvupotentiaalin lisääminen edellyttää kehittäjä- ja tuottajatoiminnan kannustamista, uusien ansaintamahdollisuuksien sekä tuotteiden, palvelujen ja konseptoinnin kehittämistä. Luovien alojen yritykset ovat usein pieniä ja toiminnan erityispiirteinä on investointien ja resurssien puuttuminen. Investointiohjelman tavoitteena on parantaa luovien alojen rakenteita vahvistamalla alan tuote- ja palvelukehitystä, liiketoiminnan kansainvälistymistä ja luovien alojen poikkialaisia palveluja kuten kulttuurimatkailua. Ohjelman tuella parannetaan erityisesti alan yritysten sekä itsensä työllistävien luovien alojen ammattilaisten mahdollisuuksia kehittää ja kasvattaa liiketoimintaansa. Investointiohjelma auttaa muun muassa uusien teknologisten ja palveluinnovaatioiden kehittämistä ja niiden tuotteistamista. Toimijoiden kasvupotentiaalia parantaa verkostoituminen, manageritoiminnan kehittäminen sekä alan tuotannon, tuotteiden, palvelujen jakelun, myynnin ja välittäjätoiminnan lisääminen.

- ***Esitys: Vahvistetaan yhteistyötä ja politiikkojen yhteen toimivuutta eri hallinnonalojen kesken sekä varmistetaan aineettoman arvonluonnin toimintaympäristön jatkuva kehittyminen suotuisaan suuntaan TEM:n ja OKM:n yhteistyöryhmän esitysten mukaisesti.***

Laaditaan investointiohjelma, jolla luodaan palvelupolku luovaan alaan liittyvien eri rahoitusmuotojen kesken. Lisärahoitustarve on yhteensä n. 2 milj. euroa vuosittain.

2 KANSAINVÄLISTYMISEN EDISTÄMINEN

Etabloituminen osaksi globaaleja arvoketjuja edellyttää myös pk-yrityksiltä entistä parempia valmiuksia toimia kansainvälisesti. Aiemmin nämä yritykset toimivat useimmiten Nokian kaltaisten suurten suomalaisten yritysten alihankkijoina. Kun alihankintaketjut kansainvälistyvät, myös pienemmillä yrityksillä on oltava valmius suoraan kansainväliseen toimintaan. Suuntautuminen uusille markkinoille ja toimiminen uuden ulkomaalaisen kumppanin kanssa edellyttävät perehtymistä muun muassa kyseisen maan lainsäädäntöön ja yrityskulttuuriin ja aiheuttavat näin ollen kiinteitä kustannuksia, jotka pienille yrityksille saattavat olla esteinä toiminnan laajentamiselle. Tästä syystä on katsottu perustelluksi tukea erityisesti pk-yritysten kansainvälistymistä muun muassa erilaisilla tukipalveluilla.

Suomessa yritysten kansainvälistymisen tukea on lähdetty tehostamaan Team Finland -mallin kautta, joka pohjautuu vuonna 2012 julkistettuun, Matti Alahuhdan johtaman asiantuntijatyöryhmän raportin ehdotuksiin.

Team Finland -verkosto kokoaa yhteen kaikki keskeiset yritysten kansainvälistymistä, Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja maakuvaa edistävät valtionrahoitteiset palvelut ja niitä tuottavat organisaatiot. Mallin ydinperiaatteita on yhteinen, valtioneuvoston tasolta tuleva strateginen ohjaus, jonka avulla valtio voi ohjata rahoittamiaan organisaatioita aikaisempaa ketterämmin, perinteisten hallinnollisten raja-aitojen yli. Lisäksi eri toimijoille luodaan välineet, joiden avulla ne voivat palvella asiakkaita yhdessä.

On tärkeää huomata, että Suomi ei ole tämän alan kehitystyössä yksin: monet Euroopan maat ovat viime vuosina pyrkineet jättevoittämään yritysten kansainvälistymiseen ja investointien edistämiseen liittyviä toimintojaan, ja tässä tarkoituksessa vahvistamaan hallinnonalat ylittävää yhteistyötä palvelujen tuotannossa. Kyseessä on siis laajempi, globaalitalouden rakennemuutokseen ja kilpailun kiristymiseen liittyvä trendi.

2.1 Team Finland -toimintamallin kehittäminen

Kansainvälistymistä edistävien toimintojen tehostaminen Team Finland -mallin kautta on edennyt kokonaisuutena hyvin, ja mallin kehittämistä on syytä jatkaa. Erityisesti verkoston sisäinen, organisaatioiden välinen käytännön yhteistyö on tiivistynyt. Käyntiin on saatu rakenteellisia uudistuksia, jotka ovat alan palvelutarjonnan tulevan kehittämisen kannalta välttämättömiä (mm. Finpron muutokset sekä kansainvälistymispalvelujen kokoaminen yhtenäiseen palvelurakenteeseen). Tulevista, jo pitkälle valmistelluista asioista merkittäviä ovat yhteinen asiakkuuksien hallinta sekä keskeisimpien asiakaspalveluorganisaatioiden muutto yhteisiin toimitiloihin, Team Finland -taloon.

Verkoston strategisesta ohjauksesta vastaava taloudellisten ulkosuhteiden ohjausryhmä valmisteli helmikuussa arvion verkoston tärkeimmistä kehittämistarpeista. Kiireellisimmät kehittämistarpeet liittyvät verkoston ohjaus- ja johtamismalliin. Jatkossa keskeisimmät kansainvälistymistä, ulkomaisten investointien edistämistä ja maakuvaviestintää koskevat asiat tulisi viedä hallituksen vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan. Tämä mahdollistaa luopumisen erillisistä strategioista ja parantaa Team Finlandin toimintalohkon asioiden linkittymistä hallituksen muuhun elinkeino- ja talouspolitiikkaan.

Suosittelavia, päätösten toimeenpanoa vauhdittavia muutoksia ovat myös ohjausryhmän kokoonpanon uudistaminen, täydentämällä ohjausryhmää keskeisten ministeriöiden virkamiesjohdolla. Lisäksi asiakasrajapinnan organisaatioiden (ml. Finpro, Tekes ja Finnvera) vuorovaikutusta ohjausryhmän kanssa tulee tiivistää.

Valtiorahoitteisissa kansainvälistymispalveluissa keskeistä on jäljellä olevien päällekkäisyyksien purkaminen, havaittujen aukkojen paikkaaminen (esimerkiksi yritysryhmien varaan rakentuva tarjooman koonti, rahoituspalvelut ja palveluita koskeva viestintä) sekä kotimaan asiakaspalvelumallin ripeä viimeistely. Team Finland -verkoston yhteisen asiakkuuksienhallintajärjestelmän osalta on välttämätöntä pitää kiinni vuoden 2015 loppuun asetusta määräajasta.

Suomeen suuntautuvien investointien edistämiseen tulee kiinnittää Team Finland -verkoston toiminnassa ja resursoinnissa erityistä huomiota. Tässä keskeistä on käynnistettyjen muutosten vieminen loppuun: Invest in Finlandin toimintatapa on muokattava Suomen investointien edistämisen ”pelinrakentajaksi”, ja Team Finlandin ulkomainen ja alueellinen verkosto on kytkettävä tiiviisti tähän työhön.

PK-yritysten kansainvälistymisen kannalta tärkeä valtiorahoitteinen toimintalohko on myös Suomea koskeva maakuvaviestintä ja -markkinointi. Näitä toimintoja tehostamalla voitaisiin saavuttaa huomattavaa kansantaloudellista hyötyä suhteellisen vähäisin panostuksin. Maakuvaviestinnässä tärkeää on entistäkin voimakkaampi keskittyminen pieneen määrään vahvoja, skaalautuvia hankkeita.

- ***Esitys: Varaudutaan Team Finland -verkoston ja sen eri osa-alueiden kehittämisen edellyttämään resursointiin tulevalla hallituskaudella em. suuntaviivojen mukaisesti.***

2.2 Uudistetun Finpron toimintaedellytysten varmistaminen

Finpron toiminnot on uudistettu vuoden 2014 aikana täysin uuteen toimintamalliin, missä uuden Finpron yleisavustus kohdennetaan kokonaisuudessaan sen yrityksille tarjoamien julkisten kansainvälistymispalvelujen tuottamiseen. Finrossa aiemmin toiminut maksullinen konsultointitoiminta on myyty Soprano Oyj:lle kilpailuilla markkinoilla toimivaksi yksityiseksi konsultointitoiminnoksi. Uudistuksella on vahvistettu erityisesti pk-yrityksille suunnattuja julkisia kansainvälistymispalveluita.

Uudessa Finrossa, sisältäen sekä ”Export Finland”, ”Invest in Finland” että ”Visit Finland” -toiminnot, on noin 200 työntekijää eli merkittävästi vähemmän kuin aikaisemmin. Tavoitteina on vakauttaa Finpron tilanne, mahdollistaa Finpron uuden julkisen palvelukokonaisuuden positiivinen jalkautus sekä Finpron palvelujen tuleva kehittäminen kiinteänä osana Team Finland -verkostoa.

Uuden Finpron nykyisten palvelujen määrän ja laadukkuuden sekä olemassa olevan vientikeskusverkoston laajuuden säilyttäminen edellyttää noin 35 miljoonan euron vuosittaista budjettia. Sen suuruinen määräraha tulisi varata talousarvioissa vuodesta 2016 eteenpäin Finpron kansainvälistymispalvelutoimintaan. Finpro ry:n muuttaminen valtion omistamaksi osakeyhtiöksi vahvistaa Finpron roolia Team Finland toiminnan ytimessä.

- ***Esitys: Vuoden 2016 talousarvioon lisätään momentille 32.20.41 kehysten ylittävänä määrärahana 4,5 milj. euroa, joka kohdistetaan Finpron Export Finland -toiminnolle. Vastaava määräraha lisätään pysyvänä tasokorotuksena valtion monivuotiseen kehukseen vuodesta 2017 alkaen. Asia edellyttää käsittelyä tulevien kehyspäätösten yhteydessä.***

2.3 Kansainvälistymiseen, ulkomaisten investointien ja matkailun edistämiseen kasvuohjelma

Vuoden 2014 lisätalousarvioissa sekä vuoden 2015 talousarviossa on yhteensä 51,3 miljoonaa euroa osoitettu kasvuohjelmaan, joka kohdennetaan yritysten kansainvälistymiseen, ulkomaisten investointien ja matkailun edistämiseen. Kasvuohjelmalla panostetaan erityisesti uusiin kasvualoihin, cleantechiin, bio- ja luonnonvaratalouteen, arktiseen liiketoimintaan sekä digitalisaation ja aineettoman arvonluonnin luomiin mahdollisuuksiin. Kasvuohjelman määrärahat myönnetään valtionavustuksina laajoihin hankkeisiin, joita toteuttavat ensisijaisesti Finpron kaltaiset valtionrahoitteiset yhteisöt. Hankkeiden kautta yrityksille tarjotaan tehostettuja kansainvälistymispalveluja ja temaattisia alustoja, joiden avulla niillä on paremmat edellytykset suunnata toimintansa kansainvälisille markkinoille. Invest in -toiminnassa keskitytään erityisesti ulkomaisten teollisten tuotekehitys -investointien hankkimiseksi Suomeen. Matkailun edistämässä puolestaan painotetaan erityisesti matkailun kärkihankkeessa matkailutoimijoiden esiin nostamia kansallisesti merkittäviä toimenpidekokonaisuuksia. Team Finland Elintarvikevientiohjelma on hyvä esimerkki rahoitettavista hankkeista. Samantyyppisiä hankkeita tullaan toteuttamaan kasvuohjelman määrärahoihin myös monella muulla sektorilla.

Kasvuohjelman rahoituksella haetaan uusia tuloksellisia toimintamalleja ja kolmen vuoden kokeilun jälkeen niiden jatko tulee turvata kehysbudjetissa, olettaen, että hyviä tuloksia saadaan aikaan.

- ***Esitys: Momentille 32.20.41 lisätään valtion monivuotisessa kehuksessa 10 milj. euroa vuonna 2017 ja tämän jälkeisille vuosille 15 milj. euron vuotuinen määräraha Kasvuohjelmaa varten. Asia edellyttää käsittelyä tulevien kehyspäätösten yhteydessä.***

2.4 Suomen sijoitusilmapiirin parantaminen ja tekeminen entistä houkuttelevammaksi ulkomaisille sijoittajille

Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että Suomi on houkutteleva sijoitusympäristö. Viime kädessä on kuitenkin tarkasteltava ulkomaisten sijoitusten todellista laajuutta, eikä Suomi näytä menestyvän kovin hyvin vertailussa. Tulisi tutkia yksityiskohtaisesti se, missä määrin Suomen sijoitusilmapiiri houkuttelee ulkomaisia sijoittajia ja miten houkuttelevuutta voidaan parantaa erityisesti aloilla, jotka edellyttävät paljon inhimillistä pääomaa. Ruotsin hallitus on pyytänyt Maailmanpankin tutkimusohjelman Ease of Doing Business tekemään yksityiskohtaisen selvityksen Ruotsin yritys ympäristöstä ja sijoitusilmapiiristä. Vastaavanlainen aloite Suomen hallituksen taholta voisi tarjota hyvän lähtökohdan politiikalle, joka parantaa Suomen houkuttelevuutta investointikohteena.

- ***Esitys: Käynnistetään selvitys syksyllä 2015. Selvitetään valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan selvitys- ja tutkimustoiminnan määrärahojen käyttömahdollisuus.***

3 DIGITALOUDEN EDELLYTTÄMIEN VALMIUKSIEN KOHENTAMINEN

Digitaalinen talous ja sen keskiössä teollinen internet ja massadatan hyödyntäminen vaativat yrityksiltä uudenlaista osaamista ja liiketoimintamallien kehittämistä. Kun teollinen murros kiihdyttää muutosnopeutta korostuvat myös haasteet kyvyssä hyödyntää uusia teknologioita, osaamisen jatkuva kehittäminen sekä tehokas kansainvälinen verkottuminen. Digibarometri 2015 osoittaa, että Suomessa digitalisaation perusedellytykset ovat huippuluokkaa. Myös digitaalisuuden hyödyntämisessä olemme erityisesti yrityksissä parantaneet sijoitustamme kansainvälisessä vertailussa merkittävästi (vuoden 2014 sijalta 17 sijalle 2). Indikaattoreita tarkemmin tarkastelemalla huomataan kuitenkin, että parannus johtuu ennen kaikkea pilvipalvelujen, erityisesti pilvisähköpostin, käyttöönotosta. Varsinaisessa digitaalisessa liiketoiminnassa ja eritoten sähköisessä kaupassa jäämme selvästi jälkeen useista kilpailijamaista.

Yritysten siirtyminen digitaaliseen liiketoimintaan ja teolliseen internetiin ovat avainkeinoja teollisen tuotannon säilyttämiseksi ja uudistamiseksi sekä uusien palvelujen ja työpaikkojen synnyttämiseksi. Teollinen internet ei ainoastaan tehosta nykyisiä teollisia prosesseja vaan luo myös kokonaan uusia arvoketjuja, liiketoimintamalleja ja yrittäjyyden muotoja. Digitalisaatio tarkoittaa myös tuotanto- ja ansaintalogiikan uudistumista: tuotteiden ja palvelujen välisen kilpailun lisäksi esille nousee liiketoimintakonseptien välinen kilpailu.

Suomessa toimii lähes 200 000 palvelualan yritystä, joissa jalostusarvon reaalkasvu ja tuotavuuskasvu on viime vuosina keskittynyt paikasta riippumattomille, suurtuotannon edut mahdollistaville palvelualoille (Etna Raportit 36, 2014). Juuri digitalisaatio usein mahdollistaa palvelujen monistettavuuden ja viennin. Samaan aikaan digitalisaatio mahdollistaa uusien palvelutoimintojen kehittämisen teollisiin tuotteisiin. Kansantalouden kasvun ja tuottavuuskehityksen näkökulmasta on tärkeää edistää digitalisaatiota ja palveluiden skaalautuvuuden ja viennin edellytyksiä.

Digitalisaatio helpottaa innovoinnin joukkoistamista ja innovaatioiden leviämistä, mutta haastaa samalla aineettomien oikeuksien suojaan perustuvia liiketoimintamalleja teosten ja myös tavaroiden jäljentämisen helppouden myötä. Esimerkkejä Suomeen sijoittuneesta arvонуonista, jossa aineetonta arvoa tarjotaan digitalisaatiota hyödyntäen etäällä, ovat digitaaliset pelit ja investointitavaroiden etähuolto. Keskeistä on, miten tuotteiden ja palveluiden kokonaisuuden arvomuodostuksesta voidaan mahdollisimman suuri osa kartuttaa Suomessa tai Suomesta johdetuilla toimilla. Osana osaamisperusteiseen kasvuun tähtäävää politiikkaa tulee huolehtia monipuolisesti aineettoman pääoman hyödyntämisen edellytyksistä.

Digitalisaatio on yhteiskunnallisesti haastava ilmiö, mutta julkinen valta voi käyttää useita työkaluja muutoksen helpottamiseen. Toisaalta julkinen sektori voi edistää digitalisaatiota muun muassa investointien, innovatiivisten ekosysteemien mahdollistamisen, lainsäädännön ja julkisten hankintojen kautta. Panostaminen osaamisen kehittämiseen, viestintäinfrastruktuuriin ja valmiuksien luominen uusien teknologioiden käyttöön ottoon (esim. 5G ja alueelliset Giga-hankkeet) ja nopeiden kansainvälisten yhteyksien luominen muodostavat välttämätöntä pohjaa koko yhteiskunnan digitalisaatiolle ja palvelukehitykselle. Julkinen valta voi myös helpottaa työntekijöiden sopeutumista digitalisaation aiheuttamaan väistämättömään työtehtävien ja työpaikkojen muutokseen muun muassa osaamisen kehittämisen avulla.

Julkinen sektori digitalisaation hyödyntämisen mahdollistajana

Julkinen sektori voi asettaa kannustimia ja tarjota rahoitusta digitalisuuteen investoimiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi verokannustimia, markkinaehtoisien innovaatorahoituksen helpottamista sekä riski- ja innovaatorahoituksen kehityksen tukemista. Esimerkiksi Kanadassa yrityksiä kannustetaan investoimaan digitaalisiin hankkeisiin ja rekrytointiin kohdistetuilla rahastoilla, lisäksi digitaalisuuteen kohdistuvilla investoinneilla on suotuisampi verokohtelu.

Julkinen sektori voi myös tukea investointeja ja tarjota rahoitusta valikoiduille läpimurto-tekniologioille, jotka toimivat katalysaattoreina valmiuksien rakentamisessa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa merkittäviä julkisen tuen kohteita ovat massadata, robotisaatio, 5G ja pilvipalvelut.

Digitalisaation edistämiseksi on hyödynnettävä laajasti innovatiivisia julkisia hankintoja ja luotava uusien ratkaisujen kokeilu ympäristöjä erityisesti aloille, joilla julkinen sektori itse on vahva toimija (esim. koulutus, terveydenhuolto, liikenne, yhdyskuntarakentaminen jne.). Myös immateriaalioikeuksia koskevan sääntelyn pitää vastata digitaalisen toimintaympäristön vaatimuksia eikä kansallinen sääntely saa heikentää suomalaisten yritysten kilpailuasemaa.

Digitalisaation myötä monen alan työntekijät joutuvat väistämättä suuren murroksen alle. Julkisen sektorin on valmistauduttava helpottamaan siirtymistä, jotta työvoiman tarpeen suuria ja ennalta arvaamattomia muutoksia voidaan hallita. Digitalisaation aiheuttamat siirtymät ovat vaikeammin hahmotettavia ja tuettavia kuin teollisuudessa nähdyt, koska ne kohdistuvat maantieteellisesti laajemmille alueille ja suurempaan joukkoon yrityksiä.

Julkinen sektori voi edistää digitaalista osaamista. Koulutusta tarvitaan digitaalisten välineiden kehittämiseen ja käyttöön monilla eri aloilla - ei pelkästään IT-alalla itsessään. Käytännössä tämä voi olla esimerkiksi ohjelmointiopetusta kouluissa, rahoituksen uudelleen kohdistusta digitaaliseen koulutukseen tai korkea-asteen koulutuksen edistämistä kaikille toimialoille yhteisissä suuntauksissa (esim. big data -analyysi, cloud computing, mobiili internet, teollinen internet, kehittynyt robotiikka). Näin varmistetaan monialaisesti investoinnit ja valmiudet megatrendeihin.

Julkiselle vallalle on luontevaa varmistaa riittävä IT-infrastruktuuriperusta ja sen käyttö, taata vakaat ja yleispätevät verkkostandardit sekä verkkopalvelujen turvallisuus. Esimerkiksi Viro on luomassa tällaista ympäristöä mahdollistamalla yksityisten ihmisten sähköisen "kansalaisuuden".

Avoimissa talouksissa julkisen vallan on myös luontevaa osallistua kansainväliseen yhteistyöhön ja vuoropuheluun globaalien digitaalisten markkinoiden tukemiseksi. Tältä osin yksi keskeinen kehittämiskohde on EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden edistäminen. Suomen ja Viron yhteistyö digitaalisten palveluarkkitehtuurien kehittämisessä voi onnistuessaan toimia esikuvana rajat ylittävälle digitaalisille palveluille ja tarjota suomalaisillekin yrityksille edelläkävijän etuja.

Internetin – myös teollisen internetin ja esineiden internetin – toiminta perustuu paljolti erilaiset järjestelmät yhdistäviin alustoihin. Digitaalisten palvelujen taloudellinen arvo syntyy usein juuri näissä alustoissa. Suomessa on tärkeää onnistua hyödyntämään digitaalisia alustoja, joiden päälle täällä ja muissa maissa toimivat yritykset rakentavat omia tuotteitaan ja

palveluitaan. Näiden alustojen kautta Suomeen voi kanavoitua tuloja globaaleista arvo-verkoista eri aloilla. Digitaalinen alusta saattaa syntyä yksittäisen yrityksen toimesta (esim. Google ja Apple) tai se voi syntyä ekosysteemeissä, jotka kokoavat startupit, pk-yritykset, suuryritykset, tutkimuslaitokset ja muut toimijat yli toimialarajojen. Ekosysteemit toimivat törmäyttämöinä, jotka synnyttävät olemassa olevia tuotteita, palveluita ja liiketoimintamalleja radikaalisti uudistavia innovaatioita.

Julkisten toimijoiden tulisi edistää ekosysteemien ja alustojen hyödyntämistä ja uusien muodostumista erityisesti silloin, kun ne kohdistuvat globaaleihin asiakastarpeisiin. Suomesta löytyy vahvaa osaamista ja yritysveltoinen verkosto on jo muodostumassa. Markkinoiden nopean kehityksen vuoksi näiden tunnistaminen ja oikeiden välineiden löytäminen edellyttää myös julkisilta toimijoilta nykyistä nopeampaa ja joustavampaa reagointikykyä.

Globaaleille markkinoille tähtäävien tuotteiden, palveluiden, ekosysteemien ja alustojen kehittämiseen liittyy merkittäviä sääntelyhaasteita, sillä nykyinen lainsäädäntö ei välttämättä mahdollista uusia liiketoimintamalleja, jotka haastavat nykyisten toimijoiden saavutetut edut. Ennakoivalla markkinoiden avaamisella voidaan kuitenkin luoda kannustava toimintaympäristö täysin uusille tuotteille ja palveluille, kuten telemarkkinoiden vapauttaminen Suomessa aikoinaan osoitti. Yksi konkreettinen tapa edistää digitaalisten palveluiden syntymistä on julkisten tietovarantojen avaaminen sovelluskehittäjien käyttöön, josta Suomessakin on jo saatu hyviä kokemuksia.

3.1 Jatketään ICT2015-strategian koordinoitua toimeenpanoa ja sen resursointia

Tällä hetkellä laajimman kansallisen tason strategian digitalisaatiolle tarjoaa ICT-2015 -raportin pohjalta käynnistetty toimeenpanotyö. Työn painopistealueita ovat olleet kansallisen digitaalisen palveluarkkitehtuurin rakentaminen, avoimen datan ekosysteemin luominen, 10-vuoden ICT 2023 tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelma, alku- ja kasvuvaiheen yritysten tarpeita palveleva rahoitusohjelma sekä uudet toimintatavat. Kuluvan hallituskauden aikana painopistealueeksi on noussut myös teollinen internet. Lähes kaikki strategiaan liittyvät konkreettiset hankkeet edistävät myös yritysten edellytyksiä ja mahdollisuuksia hyödyntää digitalisaatiota.

ICT-2015 -strategian toimeenpanoa koordinoiva ja vauhdittava seurantaryhmä on asetettu hallituskauden loppuun. Pitkäjänteinen työ laajamittaisten tavoitteiden saavuttamiseksi edellyttää hankkeen jatkamista myös tulevilla hallituskausilla.

- ***Esitys: Varmistetaan ICT-2015-strategian pitkäjänteinen toimeenpano ja resursointi myös tulevilla hallituskaudella. Työn tuloksia ja vaikuttavuutta mm. yritysten digivalmiuksiin on syytä myös systemaattisesti seurata.***

3.2 Kansallinen palveluväylä ja siihen liittyvä tunnistautumisratkaisu

Valmistelussa oleva kansallinen digitaalinen palveluväylä ja siihen kiinteästi liittyvä sähköisen tunnistautumisen malli avaavat sekä kansalaisille että yrityksille merkittäviä mahdollisuuksia digitalisaation hyödyntämiseen ja nostavat Suomen takaisin kansainväliseen eturintamaan. Hanke voi tuottaa myös julkiseen talouteen merkittäviä säästöjä. On erittäin tärkeää huoleh-

tia siitä, että hankkeiden toimeenpano ei viivästy valmistelun resursoinnin puutteisiin tai hallinnollisiin tai lainsäädännöllisiin esteisiin liittyen.

- ***Esitys: Varmistetaan että kansallinen palveluväylä ja siihen liittyvä tunnistautumisratkaisu otetaan käyttöön viipymättä ja suunnitelmien mukaisesti.***

3.3 Julkisten tietovarantojen avaaminen

Kansainväliset havainnot osoittavat että julkisten tietovarantojen avaaminen on merkittävästi lisännyt niiden käyttöä. Tutkimukset mukaan julkisen datan avaaminen voi edistää innovaatiotoimintaa ja kasvua erityisesti pk-yrityksissä toimialoilla, joissa data on keskeisessä roolissa yritysten liiketoiminnassa. Suomessa on avattu esimerkiksi maastotietoja, sää-, ilmasto- ja meridataa sekä liikenne- ja viestintädataa. Havaintojen mukaan maastotietojen avaaminen on sekä lisännyt että monipuolistanut niiden käyttöä sekä yksityisten henkilöiden ja pk-yritysten joukossa.

- ***Esitys: Jatketaan julkisten tietovarantojen avaamista mahdollisimman laajasti yritysten käyttöön ja selvitetään tietojen luovutusmekanismeja.***

3.4 Palvelualustojen ja ekosysteemien hyödyntäminen ja kehittäminen

Globaalisti toimivia, toistensa kanssa kilpailevia palvelualustoja ja niissä toimivia yritysekosysteemejä on syntynyt erityisesti kuluttajapuolelle. Digitaalinen liiketoiminta keskittyy kasvavassa määrin alustataloudeksi, jossa alustan omistajalla tai orkestraattorilla on hyvät mahdollisuudet kerätä huomattava osa alustalla luodusta lisäarvosta. Teollisen internetin ja sen hyödyntämismahdollisuuksien ympärille odotetaan kehittyvän kuluttajia palvelevien alustojen tapaan globaalisti dominoivassa asemassa olevien toimijoiden alustoja. Suomesta käsin toimivien yritysten tulisi voida hyödyntää jo toimivia ja uusia digitaalisia palvelualustoja ja mahdollisuuksien mukaan toimia uusien alustojen ja toimintamallien kehityksen kärjessä. Mahdollisuuksia tähän voisi olla vaikkapa terveys- ja hyvinvointialalla, liikenteessä, paikannus- ja hyödyntävissä sovelluksissa sekä teollisen internetin hyödyntämisessä.

- ***Esitys: Osana käynnissä olevaa selvitystä, jossa tarkastellaan Suomalaisopivia toimintamalleja ja julkisen sektorin edistämistoimia teollisen internetin hyödyntämiseksi kartoitetaan toimialoittain ja eri osaamisalueiden risteyskohtien osalta Suomen ja suomalaisyritysten asemaa alustataloudessa ja sen ekosysteemeissä.***

4 YRITYSTEN HALLINNOLLISEN TAAKAN VÄHENTÄMINEN

Hallinnollisia kustannuksia yrityksille syntyy lakisääteisten tietojen toimittamisesta viranomaisille ja kolmansille osapuolille. Lakisääteisiä tiedonantovelvoitteita ovat esimerkiksi erilaiset ilmoitus- ja raportointivelvoitteet sekä lupamenettelyt. Hallinnollista taakkaa on kuitenkin vain se osa kustannuksista, jota yritys ei tekisi ilman lainsäädäntöä. Näin ollen esimerkiksi kirjanpitovelvoite ei ole kokonaan hallinnollista taakkaa, vaan pelkästään ne toimet, jotka eivät hyödytä yritystä itseään.

On arvioitu, että sääntelystä aiheutuvan hallinnollisen taakan suuruus on Suomessa vajaa kaksi prosenttia bruttokansantuotteesta. Yritysten hallinnollisen taakan keventämisellä on vastaavasti arvioitu olevan merkittäviä myönteisiä vaikutuksia kansantalouteen. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen vuonna 2011 tekemän arvion mukaan taakan keventäminen esimerkiksi neljänneksellä kasvattaisi bruttokansantuotteen tasoa 0,35 prosenttia vuoteen 2025 mennessä.

Suomessa vuosina 2008–2012 toteutettu yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen kansallinen toimintaohjelma perustui Euroopan unionin komission 2007 valmistelemaan toimintaohjelmaan yritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Toimintaohjelman tavoite oli keventää hallinnollista taakkaa 25 prosenttia (noin 0,3 miljardia euroa) ohjelmaan kuuluneiden prioriteettialojen lähtötasosta. Toimintaohjelman loppuraporttien mukaan todennettavissa oleva vähennys jäi kuitenkin alle yhteen prosenttiin kokonaistaakasta.

Merkittävä osa yritysten hallinnollisesta taakasta liittyy ympäristöä koskeviin lupa-, arviointi- ja valitusmenettelyihin. Ympäristömenettelyiden sujuvoittamista ja tehostamista selvittänyt työryhmä jätti loppuraporttinsa maaliskuussa 2015. Raporttiin sisältyy kannatettavia ehdotuksia myös yritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi ja niitä koskevien lupa-asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi.

Yritysten tarpeettoman hallinnollisen taakan vähentäminen liittyy laajempaan keskusteluun lainsäädännön valmistelun laadusta. Valtion Ohjausjärjestelmän kehittäminen (OHRA)-hankkeessa ehdotetaan, että keskeisten säädösmuutosten ja muiden strategisten politiikka-toimien systemaattinen etukäteinen ja vaihtoehtoja tuottava vaikutusarviointi otettaisiin käyttöön tukemaan hallituksen toimintasuunnitelman laatimista ja hallitusohjelman toteutusta. Lisäksi valtioneuvostoon ehdotetaan perustettavaksi asiantuntijayksikkö, jonka ydintehtävänä on auttaa ministeriöitä laatimaan tietosisällöltään riittäviä ja annettujen ohjeiden mukaisia vaikutusarvioita.

4.1 PK-yritysten kirjanpidon automatisointi

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla käynnistetään hanke, jossa kuvataan ja määritellään kirjanpidon automatisoinnin edellyttämät rakenteet, prosessit ja tietosisällöt erityisesti PK-yritysten kirjanpidon osalta. Tavoitteena on helpottaa merkittävästi PK-yritysten kirjanpitoon perustuvia viranomaisilmoitusmenettelyjä. Yhtenäisen kokonaiskuvan rakentamiseksi hankkeessa hyödynnetään tietoja käynnissä olevista yritysten taloushallinnon digitalisointia edistävästä hankkeista (mm. Real-Time-Economy, TARU, TALTIO, XBRL-tilinpäätösraportointi) ja mahdollisuuksien mukaan sovitetaan yhteen hankkeiden tavoitteita ja toimenpiteitä.

Hankkeen toteutusta tukemaan ehdotetaan asetettavaksi keskeisten ministeriöiden (TEM, VM) ja avainsidosryhmien (ml. Teknologiateollisuus Ry, Taloushallintoliitto, Finanssialan keskusliitto ja Taru -hanke) edustajista koostuva ohjausryhmä. Vuoden mittaisen hankkeen toteutuksessa tarvittavan konsulttityön kustannusarvio on 80 000 euroa.

Hankkeen pohjalta on mahdollista valmistella erikseen esitys laajemmasta EU-tason kehityshankkeesta, joka hakisi EU:n Horisontti 2020 -rahoitusta.

➤ ***Esitys: Käynnistetään hanke mahdollisimman pian.***

4.2 Yrityksiä koskevien ympäristömenettelyjen sujuvoittaminen ja tehostaminen

Ympäristöä koskevien lupa- ja arviointimenettelyiden kokonaisuuden sujuvuutta parantavia vaihtoehtoja on arvioitu Lauri Tarastin johtaman, ympäristöministeriön asettaman hankkeen raportissa, joka valmistui 10.3.2015. Raportti sisältää 19 toimenpidekokonaisuutta, joista useat tähtäävät yrityksiin kohdistuvan hallinnollisen taakan pienentämiseen ja käsittelyaikojen lyhentämiseen muun muassa ennakkoneuvottelujen ja sähköisen menettelyn kehittämisen sekä valituslupajärjestelmän laajentamisen avulla. Raportissa viitataan myös oikeusministeriön tuomioistuinmaksutyöryhmän ehdotuksiin.

Parhaillaan eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys ympäristönsuojelulain muuttamisesta, jolla korotetaan eläinsuojien ympäristöluvanvaraisuuden kynnyksiä. Tämän johdosta noin 3300 eläinsuojaa poistuu lupavelvollisuuden piiristä. Hallituksen esityksellä myös poistetaan ympäristöluvan lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen, millä on merkittävä vaikutus menettelyiden sujuvoittamiseen. Ympäristönsuojelulain menettelyiden sujuvoittamista jatketaan edelleen ympäristöministeriön 16.1.2015 asettamassa hankkeen 3. vaiheessa.

Ympäristönsuojelulain 3. vaiheessa selvitetään

- lupakynnyksen korottamista ja lupamenettelyjen korvaamista rekisteröimismenettelyllä joidenkin toimintojen osalta sekä aluehallintoviraston ja kunnan toimivallan muutoksia.
- eläinsuojien luvituksen keventämistä: Hallituksen em. esityksessä eläinsuojien lupakynnykset nousivat eräiltä osin. Myöhemmin annettavalla asetuksella on tarkoitus siirtää osa nykyisin aluehallintovirastoissa käsiteltävistä eläinsuojista kuntien toimivaltaan. Nimenomaan eläinsuojien luvituksen keittämisellä voidaan vaikuttaa merkittävästi lupien kokonaistilanteeseen, sillä nykyään noin 40 prosenttia ympäristöluvista koskee eläinsuojia.
- ympäristölainsäädännön käytännön soveltamisen selkiyttämistä kehittämällä ministeriön ohjeistusta. Ohjeistuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja sujuvoittaa ympäristölainsäädäntöä täytäntöön panevien valtion aluehallinnon ja kuntien viranomaisten toimintaa.

➤ ***Esitys: Päätetään viipymättä ympäristölupa- ja arviointimenettelyiden sujuvoittamista arvioineen työryhmän ehdotusten edellyttämistä jatkotoimista erityisesti yrityksiä koskevien lupa-asioiden käsittelyn sujuvoittamiseksi ja nopeuttamiseksi. Osa ehdotuksista voidaan toteuttaa pikaisesti ja osa vaatii tarkempaa selvittämistä. Ympäristölupamenettelyn sujuvoittamistoimia valmistellaan ympäristönsuojelulain 3. vaiheessa.***

4.3 Vesiviljelyn kestävä kasvun mahdollistaminen lupajärjestelmää kehittämällä

Suomessa kalan jalostus ja kauppa ovat kasvaneet voimakkaasti 2000-luvulla, mutta kasvu on perustunut ulkomaiseen viljeltyyn kalaan. Suomen kauppataase kalatuotteiden osalta on yli 350 miljoonaa euroa alijäämäinen. Kestävällä vesiviljelytuotannolla ja siihen liittyvällä osamisella ja teknologialla on hyvin merkittävä kasvupotentiaali niin kotimaan kuin ulkomaan markkinoilla. Kotimaisen kasvatetun kalan tuotantoa lisäämällä voitaisiin nopeasti vähentää riippuvuutta ulkomaan tuonnista. Kotimainen vesiviljely on tehokkaasti vähentänyt toimialan ympäristövaikutuksia. Vesiviljelyn kasvu ei saa vaarantaa EU-lainsäädännön edellyttämän vesien hyvän tilan tavoitteen saavuttamista ja ylläpitämistä.

Kotimainen vesiviljelyelinkeino ei ole voinut vastata kasvaneeseen kotimarkkinakysyntään toimintaympäristöstä johtuvien rajoitteiden vuoksi ja merkittävät kasvun mahdollisuudet ovat jääneet toteutumatta. Yhtenä ratkaisuna tähän suomalaiset yritykset ovat investoineet voimakkaasti vesiviljelyyn Ruotsissa. Elinkeinon mukaan suurin ongelma on ympäristönsuojelulainsäädäntö ja etenkin sen soveltamiskäytäntö.

- ***Esitys: Sujuvoitetaan vesiviljelyn kansallista lupajärjestelmää ja siihen liittyviä hallinnollisia menettelytapoja ja velvoitteita sekä tehdään tarvittavat muutokset lainsäädäntöön osana ympäristönsuojelulain kehittämistä. Tavoitteena on, että lupajärjestelmät ovat hallinnollisesti nykyistä kevyempiä ja ne toimivat ennustettavasti sekä luovat edellytykset pitkäjänteiselle yritystoiminnalle ja investoinnille. Ympäristönsuojelulain mukaisten sujuvoittamistoimien yhdenmukainen soveltaminen varmistetaan ohjeistusta päivittämällä.***

4.4 Sähköisten palveluiden kehittäminen

Asiakaslähtöiset sähköisen asiointin palvelut ovat yksi julkisen hallinnon keskeisimpiä kehittämiskeinoja, joilla tähdätään yritysten hallinnollisten velvoitteiden vähentämiseen. Kehittämishankkeiden tavoitteena on lisätä asiakaskeskeisyyttä, kustannustehokkuutta ja tuottavuutta sekä tukea uusien laadukkaiden palveluiden syntymistä.

Palkka.fi -palvelu on suunniteltu pienille yrityksille ja kotitalouksille helpottamaan niiden palkanmaksuun liittyviä hallinnollisia velvoitteita. Palvelu laskee palkat ja tekee lakisääteiset ilmoitukset automaattisesti työeläkeyhtiöihin, Työttömyysvakuutusrahastolle ja Verohallintoon. Palvelu tuottaa myös palkkalaskelmat ja muut tositteet ja arkistoi ne sähköisesti.

- ***Esitys: Palkka.fi -palvelua kehitetään entistä helpommaksi ja integroiduksi yhden luokun malliksi.***

4.5 Hallintoistuimissa käsiteltävien investointihankkeiden vauhdittaminen

Valmisteluryhmän käsityksen mukaan hallinto-oikeuksiin on ruuhkautunut merkittävä määrä investointihankkeita, esimerkiksi tuulivoimahankkeita, joissa on rahoitus valmiina. Ruuhkautuminen uhkaa tarpeettomasti hidastaa investointien käynnistymistä.

- ***Esitys: Lisätään väliaikaisesti määräaikaista työntekijöitä auttamaan hallinto-oikeuksia purkamaan valitusruuhkat mahdollisimman ripeästi. Selvitään myös tarve pysyvämmälle lisäresursoinnille lupakäsittelyn sujuvuuden varmistamiseksi.***

4.6 Elintarvikelainsäädännön lupa- ja ilmoituskäytännön tarkoituksenmukaisuus

Elintarvikelain alkutuotantopaikkaa ja elintarvikehuoneistoa koskevat säännökset saattavat vaikeuttaa perusteettomasti alkutuotannon uusien jakelukanavien kehittymistä edellyttäessään esimerkiksi kuluttajapakkaamisen tapahtuvan elintarvikehuoneistoa koskevien määräysten mukaisesti (elintarvikelaki 6 § kohta 25 ja HE 53/2005 yksityiskohtaiset perustelut).

- ***Esitys: Selvitetään elintarvikelainsäädännön lupa- ja ilmoituskäytännön tarkoituksenmukaisuus yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta.***

MMM kanta: Kesällä 2014 toteutettiin osana hallinnollisen taakan vähentämiseen tähtäävää työtä kysely elintarvikelain toimivuudesta. Selvitettiin, onko elintarvikelain soveltamisala sekä yleiset periaatteet ja vaatimukset edelleen toimivia. Lisäksi selvitettiin, ovatko elintarvikelakiin perustuvat keinot toimivia tavoitteiden saavuttamiseksi. Kyselyn tulosten pohjalta aloitetaan työ elintarvikelain ja sen nojalla annettujen asetusten uudistamiseksi. Elintarvikelaki ja sen nojalla annettuja säädöksiä uudistetaan 2016–2019 niin, että kevennetään elintarvikealan toimijoiden ja valvontaviranomaisten hallinnollista taakkaa kuitenkin vaarantamatta elintarviketurvallisuutta.

4.7 Yritystoiminnan aloittamisen ja laajentamisen lupamenettelyt

Aloittava tai toimintaansa laajentava pienyritys joutuu usein hakemaan lupia useilta eri viranomaistahoilta. Lupien käsittelyajat vaihtelevat usein alueittain ja valitusmenettelyjen kestoajat voivat aiheuttaa hankkeiden viivästymistä. Myös harmaan talouden valvonnan edellyttämät ajoittain varsin yksityiskohtaiset selvitykset laajentamishankkeisiin yms. liittyen voivat kumuloida edellisten päälle lisätaakkaa. Tällaiset hallinnolliset velvoitteet rasittavat suhteellisesti eniten pk-yrityksiä, joilla ei tyypillisesti ole osoittaa erikseen resursseja velvoitteiden täyttämiseen ilman, että se olisi pois yritystoiminnan pyörittämisestä ja kehittämisestä.

- ***Esitys: Käynnistetään valmistelutyö, jonka tavoitteena on vähentää, keventää, nopeuttaa sekä yhdistää mahdollisimman monta yritystoiminnan aloittamiseen ja laajentamiseen liittyvää lupamenettelyä sekä niihin liittyvää valitusmenettelyä.***

5 KILPAILUN EDISTÄMINEN JA MARKKINOIDEN TOIMIVUUS

Globalisoituneessa liiketoimintaympäristössä yritysten tulisi kyetä lisätä tuottavuutta, innovoida, kehittää korkean arvonlisän tuotteita ja palveluja sekä kehittää liiketoiminnan kansainvälisiä verkostoja kilpailuedun saavuttamiseksi. Toimiva kilpailu rohkaisee riskinottoon ja investointeihin. Erityisesti kotimarkkina-aloilla, joilla yritykset eivät toimi kansainvälisen kilpailun paineessa, kilpailullisuuden varmistaminen on tärkeää tuotavuuden kehittämisen ja innovoinnin kannusteena, jotta huonosti toimivista kotimarkkinoista ei muodostu rasiitetta myös avoimen sektorin kilpailukyvyille

Suomen kaltaisessa pienessä ja suhteellisen syrjäisessä maassa riittävän kilpailun syntyminen kotimarkkinoilla ei ole itsestään selvyyttä. Siksi julkisen vallan on syytä kiinnittää erityistä huomiota terveen kilpailun edistämiseen. Kotimarkkinoiden kilpailun puutteisiin on toistuvasti kiinnitetty huomiota myös Suomen talouden kansainvälisissä arvioinneissa.

Sääntelyllä on ratkaiseva merkitys kilpailullisen ja samalla kilpailukykyisen toimintaympäristön kehittämisessä. Sääntely vaikuttaa yritysten kustannusrakenteeseen, mutta myös yritysten väliseen kilpailuun, yritysten innovaatiomahdollisuuksiin ja kykyyn sopeutua vientimarkkinoiden vaatimuksiin. Kaikki sääntely ei ole pahasta. Hyvin toteutettu sääntely saavuttaa tavoitteensa mahdollisimman alhaisin kustannuksin, ei vääristä kilpailua ja kannustaa innovaatioihin.

Lähtökohtaisesti sääntely vaikuttaa kielteisesti kilpailuun, sikäli kuin se rajoittaa niiden yritysten määrää tai luonnetta, jotka voivat toimia markkinoilla, rajoittaa yrityksen erilaisia toimintamahdollisuuksia, alentaa kannusteita kilpailla tai alentaa asiakkaiden ja kuluttajien saatavilla olevia vaihtoehtoja (OECD, Competition Assessment Toolkit, Vol. 2, 2011). Matalammat alalle tulon esteet ja kilpailullisuutta edistävä sääntely nopeuttavat uusien tuotantotapojen ja liiketoimintamallien omaksumista samoin kuin omistusrakenteissa tapahtuvat muutokset voivat vahvistaa liiketoiminnan kehittämisen kannusteita.

Sääntelyn kilpailuvaikutusten ohella tulisi kiinnittää erityistä huomiota muun muassa tarpeettoman ja vanhentuneen sääntelyn purkamiseen, verotuksen neutraalisuuteen sekä kilpailua valvovien viranomaisten toimintamahdollisuuksiin ja resursseihin. Kilpailunäkökohdat on syytä huomioida myös julkista hankintatoimintaa kehitettäessä.

5.1 Kilpailua rajoittavan sääntelyn vähentäminen

Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan on kirjattu tavoite valmistella ehdotukset sääntelyn vähentämiseksi terveen kilpailun ohjelman linjausten mukaisesti aloilla, kuten vähittäiskaupassa, lääkehuoltojärjestelmässä ja energia-alalla, joissa sääntely rajoittaa kilpailua.

- ***Esitys: Jatketaan kilpailua rajoittavan sääntelyn purkamista mm. seuraavilla talouden osa-alueilla:***

Liikenne:

(L1) Luotsausmonopolista luovutaan ja toimiala avataan kilpailulle 1.1.2017 mennessä.

(L2) Ajokoulutusta koskevaa lainsäädäntöä kehitetään ajokoulutusmarkkinoiden tehostamiseksi. Valmistelu tulisi käynnistää heti siten, että uudistukset toteutetaan vuoden 2016 aikana.

(L3) Taksilupien enimmäismäärää koskevasta sääntelystä luovutaan ja taksilupien tarveharkinta puretaan 1.1.2017 mennessä. Mikäli haja-asutusalueita on perusteltua arvioida kaupunkiseuduista poikkeavasti, tarveharkinnan purkaminen aloitetaan pääkaupunkiseudulta ja valikoiduista kasvukeskuksista mahdollisimman nopeasti.

- *STM kanta (ehdotukseen L3): Taksiliikenteen vapauttaminen voi vaikeuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon kuljetusten kustannusten kasvun hillitsemistä. Asemapaikkasäännösten purkaminen heikentäisi taksien saatavuutta harvaan asutuilla seuduilla ja sosiaali- ja terveydenhuollon taksimatkojen kustannukset kasvaisivat, koska taksit ajaisivat kasvukeskuksista maaseudulle noutamaan asiakkaita.*

(L4) Rautatiekilpailun mahdollistamiseksi ehdotetaan seuraavia toimenpiteitä:

- Eriytetään jo yhtiötetty liikenteenohjaus VR-konsernista mahdollisimman pikaisesti. Samalla koko liikenteenohjaus kootaan Liikennevirastosta ja VR:stä uuteen toimijaan.
- Varmistetaan rautatiealan koulutuksen riittävyys ja resursointi.
- Laaditaan kolmikantaisesti ratkaisumalli rautatiealan kilpailuttamistilanteissa noudatettavista työsuhteiden ehdoista ja menettelytavoista vuoden 2015 kuluessa.

Postitoiminta:

(P1) Postinjakelua koskevat lupamenettelyt ja lupaehdot arvioidaan uudelleen siten, että hallinnollista taakkaa kevennetään ja alalle tuloa helpotetaan. Arviointi aloitetaan heti.

(P2) Postin osoiterekisterin käyttöä edistetään ja postinumerojärjestelmän avoimuutta parannetaan. Toimenpiteiden valmistelu aloitetaan heti.

(P3) Postin yleispalvelun määrittelyä arvioidaan ja kehitetään sekä arvioidaan mahdollisuuksia yleispalvelun toteuttamiseen sähköisessä muodossa.

(P4) Postimarkkinoiden kilpailullisuutta edistetään postilakia tarkistamalla. Arviointityö aloitetaan heti ja lainmuutokset toteutetaan 1.1.2017 mennessä.

Kauppa ja palvelut

(K1) Käynnistetään pikaisesti vähittäiskaupan ja eräiden palvelualojen aukioloaikoja koskevan sääntelyn uudistaminen. Tavoitteena on taata kaupalle selvästi nykyistä vapaammat aukioloajat siten, että kauppaliikkeillä on mahdollisuus aidosti kilpailla verkkokaupan kanssa. Samalla jäljellä olevat parturi- ja kampaamoliikkeitä koskevat säännökset kumotaan ja aukiolosäännökset rajataan koskemaan vain kauppaa. Lähtökohtana on aukiolosääntelyn rajoittaminen minimiin ja poikkeuslupakäytännöistä luopuminen. Kauppakeskuksessa toimivan elinkeinonharjoittajan oikeus päättää liikkeensä suljettuna pitämisestä laajennetaan samalla koskemaan ilta- ja yöaikoja sekä juhlapyyhiä.

(K2) Kuntien yksinoikeudellista asemaa **yhdyskuntajätehuollossa** tulee arvioida terveen kilpailun näkökulmasta ja edistää jätehuollon eri toimintojen avaamista aidolle kilpailulle (organisointi, kuljetukset, jätteenkäsittely). Selvennetään jätelain yhdyskuntajätehuoltoa ja tuottajavastuuta koskevien säännösten tulkintaa ympäristöministeriön johdolla valmisteltavien ohjeistusten avulla sekä toteutetaan muut mahdollisesti tarvittavat toimet, joilla voidaan varmistaa kilpailuolosuhteiden tasapuolisuus vaarantamatta jätelain tavoitteita.

(K3) Selvitetään mahdollisuudet **lisätä vapaata kilpailua nuohousalalla** mm. piirinuohousjärjestelmän osuutta supistamalla ja sopimusperusteista järjestelmää laajentamalla. Uudistuksen aikataulu ja toteutussuunnitelma täsmennetään asiaa koskevan tuoreen esiselvityksen tulosten pohjalta.

(K4) Edistetään **tekijänoikeusjärjestöjen nykyisten lisensointikäytäntöjen ja toimintatapojen** kehittämistä kilpailua edistävään suuntaan ottaen huomioon myös mahdollisuudet hyödyntää tekijänoikeudella suojattuja teoksia yritystoiminnassa.

Alkoholin ja lääkkeiden myynti

(A1) Rakennepoliittisen ohjelman kohdassa 1.3. mainittu **alkoholilainsäädännön uudistaminen** toteutetaan siten, että saman toimialan eri toimijoita ei kohdella eri tavoin ilman perusteltua syytä ja että vähittäiskaupan toimintaan ja toimintaedellytyksiin vaikuttavat muutokset eivät edistä kaupan keskittymistä. Lainsäädännöstä poistetaan elinkeinonharjoittamista estävät tai sen kustannuksia tarpeettomasti nostavat säännökset, ellei niitä ole katsottava välttämättömiksi alkoholipoliittisista tai terveydellisistä syistä.

(A2) **Turvallisten itsehoitolääkkeiden vapauttaminen vähittäiskauppa-myyntiin.** Lääkkeiden ja niiden jakelun osalta merkittävä keino lisätä kilpailua olisi vapauttaa turvalliset itsehoitolääkkeet vähittäiskauppa-myyntiin ja samalla määritellä edellytykset niiden turvalliselle myynnille. Mahdollisesti tarvittava haja-asutusalueiden pienten apteekkien toimintaedellytysten turvaaminen voitaisiin toteuttaa apteekkimaksujärjestelmää uudistamalla.

(A3) **Apteekkitoimintaan liittyviä rajoituksia puretaan** samanaikaisesti itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttamisen kanssa siten, että apteekkitoiminta ja lääketurvallisuudelle tarpeelliset pätevyysvaatimukset erotetaan toisistaan. Apteekkimaksu ja sen perusteet arvioidaan uudelleen.

- *STM kanta (ehdotuksiin A2 ja A3): "Apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittäminen" -työryhmä julkaisi raporttinsa (STM 2015:4) tammikuussa 2015. Lääkepolitiikka 2020-asiakirjan tavoitteiden lisäksi työryhmä on ottanut kehittämistyössään huomioon myös Terveen kilpailun ohjelman tavoitteet. Apteekkitoiminnassa edistetään tervettä kilpailua kilpailemalla lääkehuollon asiantuntijuudella, laadulla, sijainnilla, palveluajoilla sekä lääke- ja palveluvalikoimalla.*

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan itsehoitolääkkeiden myyntipaikkana tulee jatkossakin olla pelkästään apteekki. Itsehoitolääkkeitä ei voida

luokitella tavallisiksi kulutustavaroiksi. Kun itsehoitolääkkeitä myydään apteekista, sisältyy lääkkeen hintaan lääkeneuvonta. Mikäli lääkkeitä myytäisiin päivittäistavarakaupoissa, ilman kontrollia, itsehoitolääkityksen riskit todennäköisesti lisääntyisivät. Itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttaminen vähittäistavarakauppoihin lisäisi sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan lääkehaittojen hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Apteekkimaksu ja sen perusteet on arvioitu uudelleen vuonna 2013 ja tehdyt rakenteelliset muutokset tulivat voimaan vuoden 2014 alusta. Apteekkimaksut turvaavat apteekkipalvelut koko maan laajuisesti, myös syrjäseuduille.

5.2 Kilpailun edistäminen julkisten hankintojen avulla

Julkiset hankinnat nousevat vuositasolla kymmeniin miljardeihin euroihin ja muodostavat potentiaalisesti merkittävän markkinan kasvaville pk-yrityksille. Pk-yritysten parantaminen oli yksi EU:n hankintadirektiivin yksi tavoite, koska pk-yrityksillä on tehtyjen selvitysten mukaan vaikeuksia tarjota kovin suuriin hankintakokonaisuuksiin. Lisäksi hankintamenettelyt, muun muassa tarjousten laatiminen ja niihin liitettävät selvitykset, ovat raskaita etenkin pienemmillä yrityksillä ja yhteisöillä. Myös Suomessa SY:n toteuttamassa kyselyssä nousi esille samantaisia huomioita kuin EU-selvityksessä. Pk-yritykset toivoivat menettelysääntöjen joustavuutta ja keveitä sääntöjä.

Valmisteilla olevan kansallisen hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä on syytä ottaa huomioon myös kilpailun edistäminen ja parantaa eri keinoin pienempien yritysten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin. Hankinnan jakaminen osatarjousten salliminen sekä hankintamenettelyjen keventäminen lisäävät pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin hankintoihin. Koska pk-yrityksillä on tuoreen selvityksen mukaan hyvät valmiudet käyttää sähköisiä viestintävälineitä tarjousten tekemiseen hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksessa, tulisi myös luoda perusta sähköisten ratkaisujen markkinaehtoiselle kehitymiselle ja käyttöön ottamiselle (TEM 2015).

Hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksessa on myös tarpeen huomioida julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan kilpailuneutraliteetti. Hankintalainsäädännön on samanaikaisesti varmistettava, että julkisyhteisöt voivat itse päättää, mitkä palvelut tuotetaan itse ja mitkä hankintaan markkinoilta. Lisäksi on tarpeen selvittää, voidaanko kansallisiin hankintoihin luoda nopea yksiportainen valitustie.

Sekä direktiiviudistuksen että kansallisen lainsäädäntöudistuksen muita päätavoitteita – hankintamenettelyjen yksinkertaistamisen ja joustavoittamisen sekä pk-yritysten aseman parantamisen ohella – ovat ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien sekä innovatiivisuuden parempi huomiointi, hankintamenettelyjen valvonnan ja neuvonnan tehostaminen sekä asianmukaisten menettelytapojen vahvistaminen. Uudet direktiivit on kansallisesti saatettava voimaan 17.4.2016 mennessä. Kansallisen hankintalainsäädännön kokonaisuudistusta valmistelevan työryhmän määräaika on 30.4.2015.

- ***Esitys: Hankintalain kokonaisuudistuksessa toteutetaan muiden uudistukselle asetettujen tavoitteiden ohella yksityisten ja julkisten toimijoiden kilpailuneutraliteettia sekä edistetään erityisesti pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin. Uudistuksessa tulee pyrkiä nopeuttamaan hankintojen digitalisaatiota aikatauluttamalla sähköisten ratkaisujen käyttöön.***

5.3 Maakaasun siirtoverkon ja kaasun myynnin eriyttäminen

Maakaasumarkkinat on tarkoitus avata kilpailulle maakaasudirektiivin mukaisesti siinä vaiheessa, kun maakaasuverkkoon liittyvä suuren kokoluokan LNG-terminaali tai putkiyhteys Suomesta Baltian maiden kaasuverkkojen kautta Euroopan yhteenliitettyyn maakaasuverkkoon Puolassa otetaan käyttöön. Markkinoiden avaaminen kilpailulle toteutettaisiin vaiheittain siten, että markkinoiden avaamisen edellyttämiä toimenpiteitä toteutettaisiin osaksi jo ennen sitä ajankohtaa, johon mennessä Suomen viimeistään tulee luopua eristyneistä markkinoista koskevista poikkeuksista. Markkinoiden avaamiseen liittyvistä poikkeuksista luopumisen ajankohta riippuu toteutuvista investoinneista tai ulkopuolisten maakaasun toimittajien markkinaosuusien muutoksista, joiden toteutumisaikajankohtaa ei voida kaikilta osin tarkasti ennakoita.

Maakaasun siirtoverkon eriyttäminen maakaasun hankinnasta ja myynnistä on keskeisiä maakaasumarkkinoiden avaamiseen liittyviä toimenpiteitä. Siirtyminen vertikaalisesti integroidusta yritysraakenteesta eriytettyihin yrityksiin edistää markkinoita palvelevia infrastruktuuri-investointeja, koska siirtoverkkoyhtiö arvioi investointeja omasta liiketoiminnastaan käsin eikä enää vertikaalisesti integroituneen yrityksen kokonaisuuden näkökulman perusteella. Siirtoverkon eriyttäminen mahdollistaa markkinoiden kehittämiseen liittyvien yhteisten tehtävien (kauppapaikkojen ylläpito, taseselvitys, tiedonvaihto jne.) antamisen siirtoverkolle, koska sen toiminnan riippumattomuus ja tasapuolisuus on kilpailijoiden näkökulmasta uskottavampi eriytettyssä yritysraakenteessa. Eriyttäminen edistää maakaasujärjestelmän yhteisten toimintojen kehittämistä ja luo uskottavuutta markkinatoimijoiden piirissä kehittämistyön riippumattomuuteen ja tasapuolisuuteen.

- ***Esitys: Maakaasumarkkinalainsäädännössä luodaan edellytykset vaihtoehtoisten kaasun myyjien ja tuottajien (LNG, erilaiset biokaasut, verkkomaakaasun tuonti Baltian kautta) verkkoon pääsyyn ja sitä kautta markkinoille pääsyyn sekä maakaasun siirtoverkon ja myynnin eriyttämiselle.***

Maakaasumarkkinat tulee avata täysimittaisesti ja siirtoverkon ja kaasun myynnin eriyttäminen toteuttaa viimeistään silloin, kun suuren kokoluokan LNG -terminaali tai putkiyhteys Baltian kautta Puolaan otetaan käyttöön.

5.4 Verotuksen kehittäminen kilpailuneutraaliteetin näkökulmasta

Verokohtelun erilaisuus keskenään korvattavissa olevilla tuotteilla tai palveluilla on omiaan vääristämään kilpailua. Verojärjestelmää kehitettäessä tulisi lähtökohdaksi ottaa kilpailuneutraalisuus kaikissa niissä tapauksissa, jossa eriytettylle verokohtelulle ei ole selkeitä perusteita. Tältä osin on syytä harkita seuraavia toimenpiteitä:

(V1) Verotukien karsimista nopeutetaan ja tuista luovutaan tilanteissa, joissa tätä kautta parannetaan kilpailuneutraaliteettia, ja joissa verotuen voimassaolon jatkamiselle ei ole esitettävissä painavia yhteiskunnallisia perusteluja. Tässä yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota aineettomien ja kiinteiden investointien välisen veroneutraaliteetin parantamiseen.

(V2) Yhtenäistetään asunto- ja kiinteistöyhtiöiden kohtelu asuntokauppojen yhteydessä perittävän varainsiirtoveron osalta.

(V3) Tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien sekä verkkolehtien arvonlisäverotuskohtelun yhtenäistäminen

- *VM kanta (ehdotukseen V2): Asunto- ja kiinteistöyhtiöiden veroprosentti on nyt 2,0. Kiinteistöjen varainsiirtoveroprosentti on 4,0. Asunto-osakkeiden varainsiirtoveroprosentti korotettiin hiljattain 1,6 %:sta 2,0:aan ja veropohja laajennettiin koskemaan myös velkaosuutta. VATT kritisoi veroprosentin nostoa, koska "muuttovero" lukkiuttaa asuntomarkkinoita; jossain määrin vaikuttaa myös työvoiman liikkuvuuteen.*

Tuottoneutraali yhtenäistäminen merkitsisi asunto-osakkeiden veroprosentin nostamista lähelle 3 %:a, ja tällä alkaisi jo olla vähäistä suurempaa vaikutusta paitsi asuntomarkkinoille, myös työmarkkinoille. Kiinteistöjen veroprosentin alentaminen ei näitä vaikutuksia riittävästi kompensoi, jos lainkaan. Yhtenäistäminen yksipuolisesti alentamalla kiinteistöjen varainsiirtoveroprosenttia ei nykyisessä julkisen talouden tilassa ole mahdollista.

- *VM kanta (ehdotukseen V3): Tilattuihin lehtiin ja verkkolehtiin sovellettavista arvonlisäverokannoista on säädetty Suomea sitovasti yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetussa neuvoston direktiivissä (2006/112/EY). Suomella ei ole kansallisin päätöksin oikeutta soveltaa alennettuja verokantoja muihin kuin direktiivissä mainittuihin tavaroihin ja palveluihin. Tavarat ja palvelut, joihin jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettua verokantaa, on lueteltu direktiivin liitteessä III. Sähköiset lehdet eivät sisälly tähän luetteloon. Sähköiset tuotteet ovat sähköisiä palveluja, joihin direktiivin mukaan ei saa soveltaa alennettua verokantaa. Tämän vuoksi paperilehtien ja sähköisten lehtien arvonlisäverokohtelu on erilainen.*

Euroopan komission arvonlisäveron tulevaisuudesta antaman tiedonannon (KOM(2011) mukaan komissio tulee arvioimaan nykyistä arvonlisäverorakennetta vuonna 2012 sekä tekemään arvioinnin mukaisia ehdotuksia vuoden 2013 loppuun mennessä kuultuaan ensin sidosryhmiä ja jäsenvaltioita. Komission asiaa koskeva selvitystyö on kuitenkin kesken eikä ehdotusta verokannoista ole vielä annettu.

Digilehtien alv-kannasta säätäminen ei ole kansallinen päätös. Voimassa olevan yhteisölaainsäädännön johdosta sähköisten lehtien arvonlisäverokannan alentaminen ei ole mahdollista.

5.5 Lääkekorvausjärjestelmän kehittäminen kilpailullisuuden parantamiseksi

Lääkekorvausjärjestelmään liittyy useampia potentiaalisesti kilpailua haittaavia tekijöitä, kuten lääkkeiden erilainen käsittely viitehintajärjestelmässä. Erityiskorvattavuuden hakuprosessi viivästyttää uusien lääkkeiden käyttöönottoa ja hakuprosessin raskaus aiheuttaa yrityksille kustannuksia, jotka näkyvät lopulta myös korvauskulujen kasvuna. Ongelmallisia ovat myös erityiskorvattavilta lääkkeiltä vaaditut selvitykset ja kahden vuoden peruskorvattavuuden vaatimus, joilla vaikeutetaan osin perusteettomasti uusien lääkkeiden markkinoillepääsyä. Lääkekorvausjärjestelmän kehittämiseksi kilpailun edistämisen näkökulmasta nostetaan esiin seuraavat konkreettiset ehdotukset:

(LK1) Lääkkeiden viitehintajärjestelmä tulisi ulottaa koskemaan täysimääräisesti rinnakkaistuotuja valmisteita, jotta näitä kohdeltaisiin samalla tavalla kuin rinnakkaislääkkeitä. Lääkemarkkinoiden kilpailu lisääntyisi ja valtiolle ja kuluttajille lääkehuollosta aiheutuvat kus-

tannukset alenisivat. Asia edellyttää viitehintaryhmän muodostamista koskevan sairausvakuutuslain säännöksen uudistamista.

(LK2) Lääkevalmisteiden korvattavuus säädetään samansuuruiseksi julkisessa ja yksityisessä sairaanhoidossa. Tarkoitus, että potilaalle terveydenhoitopalvelun tuottajasta aiheutuva kustannusero perustuu hoitoon eikä erilaiseen lääkekustannukseen. Asiaan on syytä palata, kun sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoitusjärjestelmän vaihtoehtoja selvittävän työryhmän työ valmistuu.

- *STM kanta (ehdotukseen LK1): Suomessa on otettu käyttöön ns. geneerinen viitehintajärjestelmä. Järjestelmän perusteena on rinnakkaislääkkeiden markkinoille tulo patenttisuojan päätyttyä ja siitä aiheutuvan hintakilpailun tehostaminen. Rinnakkaistuontivalmisteet ovat alkuperäisvalmisteita ja nykyinen järjestelmä kohtelee yhdenvertaisesti kaikkia alkuperäisvalmisteita. Viitehintajärjestelmän vapaampi hinnoittelu on mahdollista, koska rinnakkaisvalmisteiden hinnat ovat vähintään 40 %:a alkuperäisvalmisteita edullisempia.*

Viitehintajärjestelmän muuttaminen kuvatusti tarkoittaisi sitä, että viranomaisella ei olisi enää mahdollista määräjain arvioida näiden lääkevalmisteiden tukkuhintojen kohtuullisuutta. Viitehintajärjestelmän piiriin tulisi patenttisuojasta riippumatta kaikki rinnakkaistuonnin kohteeksi joutuvat alkuperäisvalmisteet, jolloin järjestelmään tulisivat uudet, vakiintumattomat lääkevalmisteet, joiden terveyshyödyistä ja kustannusvaikuttavuudesta on rajallisesti tietoa. Em. seikkojen perusteella muutos ei välttämättä johtaisi tavoiteltuun lopputulokseen.

Lääkekorvausjärjestelmä ei estä hintakilpailua rinnakkaistuontivalmisteilla. Lääkeyritykset voivat hinnoitella vapaasti valmisteensa ja rinnakkaistuontivalmisteet ovat lääkevaihdon piirissä eli apteekki voi aina vaihtaa lääkevalmisteeseen edullisempaan rinnakkaistuontivalmisteeseen. Eduskunnan hyväksymässä sairausvakuutuslain ja lääkelain muutosehdotuksessa (HE 330/2014) pyritään erilaisin keinoin kuten apteekkien hintaneuvontavelvoitetta vahventamalla lisäämään mm. lääkevaihtoon kuuluvien lääkevalmisteiden hintakilpailua.

- *STM kanta (ehdotukseen LK2): STM toteaa, että aiemmin mainittu Apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon -työryhmä käsitteli myös julkisen ja yksityisen terveydenhoidon rajapintojen lääkehuoltoa ja teki sen osalta ehdotuksia. Asia kuuluu myös Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen vaihtoehtoja selvittävän työryhmän työhön. Asiaan ei tule tässä yhteydessä ottaa kantaa.*

5.6 Kotitalousvähennyksen hyödyntäminen kotitalouspalveluita tarjoavan yritystoiminnan edistämiseen

Nykyisen kotitalousvähennyksen koskevan sääntelyn mukaan luonnollinen henkilö saa verotuksessa vähennyksen teettämästään kotitalous-, hoiva- tai hoitotyöstä sekä asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöstä. Vähennyksen voi saada myös vanhempien tai näiden suoraan ylenevässä polvessa olevien sukulaisten käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. Vähennykseen oikeuttavia kotitaloustöitä on listattu Verohallinnon "Kotitalousvähennys" -ohjeen yhteydessä (24.1.2014, A218/200/2013).

Vähennys perustuu kotona teetetyn työn kustannuksiin ja se vähennetään verojen määrästä. Kotitalousvähennys on henkilökohtainen vähennys. Kotitalousvähennyksen määrä on nykyisin 15 prosenttia maksetusta palkasta. Palkan sivukulut voi vähentää kokonaan, jos työn tekee

palkattu työntekijä. Jos työn tekee ennakkoperintärekisteriin merkitty yritys tai yrittäjä taikka yleishyödyllinen yhteisö, vähennyksen määrä on 45 prosenttia laskussa olevasta työn osuudesta eli työkorvauksesta. Kotitalousvähennyksen saamiseen saattaa vaikuttaa kyseistä työtä varten saadut julkiset tuet. Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä on vuodesta 2014 alkaen 2 400 euroa vuodessa. Vähennyksen omavastuu on 100 euroa vuodessa henkilöä kohden. Kotitalousvähennyksen tarkoituksena on parantaa työllisyyttä kannustamalla kotitalouksia teettämään ulkopuolisilla sellaisia töitä, jotka ne aikaisemmin ovat tehneet itse. Lisäksi vähennyksen tarkoitus on edistää asuntojen omakustanteista ylläpitotoimintaa ja torjua harmaata taloutta. Vähennyksellä voidaan myös edesauttaa kotitalouksille hoito- ja hoiva- sekä muita kotityöpalveluita tarjoavien markkinoiden kehittymistä ja yritystoiminnan edellytyksiä tällä Suomessa suhteellisen kehittymättömällä osa-alueella, jolla muun muassa vanhusväestön kasvun myötä näyttäisi olevan kasvupotentiaalia. Kotitaloustyön osittainen siirtyminen markkinoille parantaa mahdollisuuksia työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen ja lisää potentiaalisesti erityisesti naisten mahdollisuuksia osallistua työelämään.

- ***Esitys: Selvitetään mahdollisuudet kotitalousvähennyksen käytön tehostamiseksi erityisesti yksityisten yritysten tarjoamien hoito- ja hoivapalveluiden markkinoiden vahvistamiseksi. Samalla on syytä pohtia onko yritystoiminnan kehittymisen näkökulmasta perusteltua laajentaa vähennykseen oikeuttavien palvelujen listaa kattamaan esim. päivittäistavaroiden kotiinkuljetus.***
- *VM kanta: Kotitaloustyöhön suunnatut verotuet kohdentuvat pääosin kaikkein hyvätuloisimmille kansalaisille ja kotitalouksille. Tulonjakovaikutuksiltaan tuki on regressiivinen. Kotitalousvähennys on suoraan verosta tehtävä vähennys, joten vähennyksen nykyistäkin tasoa ja laajuutta voidaan pitää merkittävänä yhteiskunnan tukena, jota ei ole tarkoituksenmukaista laajentaa.*

6 RAHOITUKSEN SAATAVUUS JA YRITYSTUKIEN KEHITTÄMINEN

Yritysrahoituksen saatavuus muodostaa yhden merkittävimmistä edellytyksistä yritystoiminnan synnyttämiselle, kehittämiselle ja kasvulle. Finanssikriisin jälkeen EU:n piirissä toteutettujen pankkisektorin sääntelytoimien jälkeen ajankohtaiseksi kysymykseksi on noussut, miten varmistetaan kestävä talouskasvun edellytyksenä oleva pitkäaikaisten investointien rahoitus sekä turvataan erityisesti kasvuyritysten ja pienten ja keski suurten yritysten rahoituksen saanti uudessa tilanteessa.

Viimeaikaisten selvitysten mukaan tavanomaiset suomalaiset yritykset eivät lähtökohtaisesti kohtaa merkittäviä ongelmia rahoituksen saatavuuden osalta. Pankkirahoituksen saatavuudessa Suomi on Euroopan ykkönen ja yritysten maksama lainojen keskikorko on hyvin maltillisella tasolla kansainvälisessäkin vertailussa. Tuoreen kasvuyrityskyselyn mukaan kasvuyritykset ovat kuitenkin kokeneet rahoitusehtojen kiristyneen vuoden 2013 jälkeen; vakuusvaatimukset ovat kiristyneet selvästi ja korkomarginaalit ovat nousseet. Kasvuyrityskyselyn mukaan kasvuyritykset kohtaavat mikroyritysvaiheessa ja sen jälkeen muita hitaampaa kasvua ja kasvun kynnyksiä. Yritysten kasvaessa edelleen niiden käytännön keinovalikoimasta puuttuu useimmiten mahdollisuus saada rahoitusta ja uusia omistajia listautumisen kautta. Vaihtoehtoisten rahoituslähteiden vähäinen tarjonta, osaamisen puute ja listautumisprosessin kalleus ja siihen liittyvät yritysten kielteiset asenteet hidastavat yritysten kasvupolkua Suomessa.

Pankkirahoitus ei ole ensisijainen rahoitusmuoto kasvuyrityksille, vaan oman pääomanehtoinen rahoitus. Suomen pääomasijoitusmarkkinoilla on havaittavissa rakenteellisia ongelmia. Vaikka Suomi on Euroopassa ykkönen aikaisen vaiheen pääomasijoituksissa henkeä kohden, sijoitettu summa yritystä kohden on alle puolet Euroopan keskitasosta. Lisäksi myöhemmän vaiheen pääomasijoittajat puuttuvat kokonaan markkinoilta.

Julkisen rahoittajan tehtävä on paikata markkinapuutteita ja etsiä alueita tai kapeikkoja, jonne ei liian suurien riskien vuoksi ohjaudu riittävästi yksityistä rahoitusta. Tällaisia ovat alkavat yritykset, innovatiiviset yritykset ja kansainvälistyvät kasvuyritykset, jotka tuovat uutta dynamiikkaa talouteen ja joilla on olennainen merkitys kansantalouden tulevan kasvun kannalta. Julkista rahaa on markkinoilla kuitenkin Suomessa enemmän kuin missään muualla Euroopassa. Olennaista on poistaa esteet yksityisen pääoman kanavoitumiselta pääomasijoitusmarkkinoille.

Yritysten oman pääoman ehtoisen rahoituksen edistäminen

Yksityisen rahoituksen lisäämiseksi ehdotetaan pääasiassa lainsäädännöllisiä toimia, joiden avulla voidaan lisätä kasvurahoituksen tarjontaa. On arvioitu, että näillä toimenpiteillä ei lähtökohtaisesti olisi budjettivaikutuksia eikä niistä aiheutuisi veromenetyksiä (asiaa ei kuitenkaan ole selvitetty VM:ssä).

6.1 Monivuotisen kasvurahoitusohjelman toteuttaminen

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n, Tekes Pääomasijoitus Oy:n ja Finnvera Oyj:n pääomitus tulee turvata kasvurahoitusohjelman mukaisesti. Finnvera luopuu aikaisemman linjauksen mukaan pääomasijoitustoiminnasta siirtymäajan jälkeen. Mahdolliset lisäpanostukset riskipääomantarjontaan ja ohjelmat suunnataan harkiten markkinapuutealueisiin sekä teollisuus- ja elinkeinopoliittisiin painopisteisiin.

- ***Esitys: Aikaisemman kehyspäättöksen mukaisesti kasvurahoitusohjelman toteutukseen varataan vuosittain Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle 30 miljoonan euron, Tekes Pääomasijoitus Oy:lle 20 miljoonan euron ja Finnveralle 5 miljoonan euron määräraha valtion talousarviossa vuosille 2014–2017. Tekesin pääomasijoitustoiminnan rahoitus sisältyy myös vuoden 2018 kehykseen.***

Lisäksi mahdollisiin uusiin pääomasijoitusohjelmiin varataan erillinen rahoitus tulevissa valtion talousarviossa.

6.2 Säätiöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen pääomasijoitusrahastoihin tekemien sijoitusten verokohtelu

Säätiöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen suorien sijoitusten tuotot pörssiyrityksistä ja sijoitusrahastoista ovat verottomia. Sen sijaan niiden tekemien sijoitusten tuotot kommandiittiyhtiömuotoista pääomasijoitusrahastoista ovat verollisia, mikä käytännössä asettaa esteen sijoituksille. Selvitys osoittaa, että verotuksen neutraliteetin toteutuessa säätiöt ja yleishyödylliset yhteisöt olisivat kiinnostuneita sijoittamaan erityisesti venture capital -alueelle, jossa on suurin puute yksityisestä pääomasta.

Säätiöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen sijoitusvarallisuus on yli 10 miljardia euroa. Tästä sijoituspääomasta vain muutaman prosentin kohdentuminen kasvuyrityksiin voisi tuoda satoja miljoonia euroja uutta pääomaa markkinoille. Koska nyt säätiöt ja yleishyödylliset yhteisöt eivät sijoita listaamattomiin yrityksiin, ei muutos toisi veromenetyksiä. Kysymyksessä olisi tuloverolakia koskeva säädösmuutos. Lakimuutoksen voimaantultua säätiöiden ja yleishyödyllisten yhdistysten tuotot kommandiittiyhtiömuotoisista pääomarahastosijoituksista olisivat verovapaita yhtäläillä kuten niiden sijoitustuotot osakkeista ja sijoitusrahastoista.

- ***Esitys: Valmistellaan hallituksen esitys tuloverolain muuttamiseksi siten, että säätiöiden ja yleishyödyllisen yhdistysten osalta kommandiittiyhtiömuotoisilla pääomasijoitusrahastosijoituksilla on neutraali asema suhteessa muihin sijoitusluokkiin, kuten esimerkiksi sijoitukset pörssiyrityksien osakkeisiin.***
- ***VM kanta: Ehdotus edellyttäisi näiden toimijoiden verotuksen ja kansainvälisten tilanteiden tarkempaa selvittämistä ja arviointia suhteessa verojärjestelmän kokonaisuuteen ja asetettuihin tavoitteisiin. Kyseessä on laaja ja monimutkainen verotuksen kokonaisuus. Kommandiittiyhtiömuotoisten rahastojen verotus toteutetaan osakastasolla. Kommandiittiyhtiön tulosta verotetaan siten, että yhtiölle vahvistetaan elinkeino-toiminnan tulos, joka jaetaan aikaisempien verovuosien tappioiden vähentämisen jälkeen verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuk-sien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon. Jos jokin osakastyypin voisi saada tulo-osuutensa verovapaasti kommandiittiyhtiöstä, jäisi kommandiittiyhtiön tulo verotus tältä osin kokonaan toteutumatta.***

Yleishyödyllisten yhteisöjen verovelvollisuuden rajoittuminen vain elinkeinotoimintaan ja tietyn edellytyksen kiinteistön tuottamaan tuloon muodostaa merkittävän verotuen, jonka laajuutta olisi tarkasteltava uudelleen verojärjestelmän näkökulmasta ja ottaen huomioon myös EU:n valtioneuvoston päätökset. Vireillä oleva säätiölain uudistuksen yhteydessä tarkastellaan uudelleen säätiöiden nykyistä veromallia.

- *TEM kanta: Tämä toimenpide on TEM:n priorisoima ehdotus yksityisen riskipääoman lisäämiseksi Suomessa. Myös toimiala arvioi toimenpiteen olevan tärkeä. Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaan olisi turvattava säätiöiden ja yleishyödyllisten yhdistysten sijoitusten pääomasijoitustoimialalle veroneutraliteetti.*

6.3 Ulkomaisilta rahastosijoituksilta Suomeen poistetaan esteet rinnastamalla ns. tiedonvaihto-sopimusmaat verosopimusmaiden kanssa

Ulkomaiset rahastosijoittajat, joiden kotipaikka on Suomen verosopimusmaiden ulkopuolella, eivät sijoita tällä hetkellä Suomeen kaksinkertaisen verotuksen vuoksi. Valtaosa kansainvälisistä rahastosijoittajista toimii verosopimusmaiden ulkopuolella. Kuitenkin enenevässä määrin ja näistä tärkeimpien maiden kanssa Suomella on tiedonvaihtosopimus, jonka perusteella verottaja saa halutessaan samat tiedot tiedonvaihtosopimusmaista kuin verosopimusmaista.

Muutos toisi todennäköisesti merkittävän määrän ulkomaisia rahastosijoituksia Suomeen. Yksinomaan Vigo- yrityskiihdyttämöohjelma on tuonut ulkomailta muutamassa vuodessa yli 100 miljoonaa euroa alkaviin yrityksiin suorina sijoituksina. Ulkomaiset sijoittajat tekisivät, jos se olisi mahdollista, mieluummin rahastosijoituksia kuin hallinnollisesti raskaita ja kalliita suoria sijoituksia. Lisäksi muutos tekisi tarpeettomaksi myös suomalaisten instituutiosijoittajien ja pääomasijoittajien aloitteesta perustettavien kansainvälisten rahastojen sijoittamisen Suomen rajojen ulkopuolelle. Kysymyksessä olisi tuloverolakia koskeva säädösmuutos.

- ***Esitys: Valmistellaan hallituksen esitys tuloverolain (VM) muuttamiseksi siten, että rinnastetaan ns. tiedonvaihtosopimusmaat verosopimusmaiden kanssa, mitä tulee ns. kiinteän toimipaikan muodostumiseen.***
- *VM kanta: Tietojenvaihtosopimuskuppanit ovat matalan verotuksen valtioita, joille ei ole haluttu antaa samoja verotukseen liittyviä etuja kuin verosopimuskuppaneille, koska tulot tällöin usein jäisivät kokonaan verottamatta. Kyse on kansainväliseen verosuunnittelun ja nollaverotuksen mahdollisuuksien lisäämisestä, eikä ehdotus tästä syystä ole puollettavissa.*

6.4 Pörssilistatun sijoitusyhtiön verokohtelu muutetaan neutraaliksi

Tavoitteena on sijoitusyhtiötoiminnan edistäminen Suomessa, mikä voisi tuoda lisäpääomia myös ulkomailta. Se kannustaisi kotimaisia ja ulkomaisia sijoittajia (myös kotitaloudet) sijoittamaan pörssilistatun sijoitusyhtiön kautta varoja myös alku- ja kasvuvaiheen (listaamattomiin) yrityksiin. Kahdenkertaisen verotuksen on arvioitu hidastavan alan kehitystä Suomessa. Siten sijoitusyhtiön sijoitustoiminnan tuotot olisi säädettävä verovapaiksi ja muu tulo veronalaiseksi. Sijoitusyhtiön maksamat osingot osakkeenomistajalle olisivat 100-prosenttisesti veronalaista.

- ***Esitys: Valmistellaan hallituksen esitys tuloverolain (VM) muuttamiseksi siten, että pörssilistatun sijoitusyhtiön verokohtelu on neutraali (esimerkiksi yhtiötasolla tapahtuva verovapaus tai -huojennus, kuten Ruotsissa). Pörssilistatun sijoitusyhtiön (pl. kiinteistösijoitusyhtiö) sijoitustoiminnan tulot tulisi säätää verovapaiksi, muu yhtiön saama tulo on normaalisti veronalaista. Yhdenkertaisen verotuksen turvaa-***

miseksi sijoitusyhtiön maksamat osingot olisivat osakkeenomistajalle aina 100 prosenttisesti veronalaista tuloa.

- *VM kanta: Ehdotus edellyttäisi sijoittamisen, mm. sijoitusrahastoverotuksen, tarkempaa selvittämistä ja arviointia suhteessa verojärjestelmän kokonaisuuteen ja asetettuihin tavoitteisiin. Suomen verojärjestelmässä yhteisöt ovat lähes poikkeuksetta tulostaan verovelvollisia. Sijoitusyhtiöiden osittainen verovapaus olisi poikkeus järjestelmän pääsäännöstä ja aiheuttaisi verotuksessa epäneutraalin tilanteen suhteessa vastaaviin muihin sijoitusmuotoihin.*

Sijoitusrahastojen, sijoitusyhtiöiden ja muiden sijoitusinstrumenttien verotusta koskevaa sääntelyä ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä toisistaan irrallaan ja ilman yhteyttä syvempään rahastosääntelyn tarkasteluun. Sijoitusrahastojen toiminta ja niitä koskeva lainsäädäntö ovat muuttuneet täysin siitä, millä perusteilla sijoitusrahastoa koskeva verolainsäädäntö 1980-luvulla luotiin.

Verotuksessa vallitsee parhallaan vahva aggressiivisen verosuunnittelun vastainen trendi sekä OECD:n että EU:n puitteissa. Sekä OECD että EU ovat lähivuosina julkaisemassa kansallista lainsäädäntöä koskevia sääntelysuosituksia koskien esimerkiksi ns. hybridijärjestelyihin liittyvän verosuunnittelun ehkäisemistä. Tämä vaikuttaa myös Suomen kansallisen sääntelyn sisältöön.

6.5 Yksityishenkilöiden listaamattomiin pk-yrityksiin tehtyjen sijoitusten verohuojennusta jatketaan vuosina 2016–2017

Tarvittaessa instrumenttia tulee kehittää ottaen huomioon nykymallista saadut tulokset ja kokemukset. Enkelisijoittajien rooli yritysten kasvussa on erityisen tärkeä, sillä heistä usealla on omia kokemuksia yrityksen saamisesta kasvu-uralle sekä kansainvälisiä verkostoja.

- ***Esitys: Valmistellaan hallituksen esitys verohuojennuksen (VM) jatkamiseksi ja tarvittaessa ehtojen kehittämiseksi toimenpiteen vaikuttavuuden parantamiseksi. Asian valmistelu käynnistetään vuoden 2015 aikana, jotta instrumentin jatkuvuus on turvattu.***
- *VM kanta: VM seuraa nk. business-enkelihuojennuksen käyttöä ja vaikuttavuutta. Linjauspäättös instrumentista tehdään arvioinnin jälkeen. Alustavien verotustietojen mukaan sijoittajien kiinnostus huojennusta kohtaan on ollut odotettua vähäisempää. Yritystoimintaa ja yritysrahoitusta ei ole tarkoituksenmukaista tukea pistemäisillä erityisillä toimenpiteillä verojärjestelmän kautta.*

6.6 Suomalaisen kommandiittiyhtiömuotoisen pääomasijoitusrahastomallin kehittäminen kansainvälisesti kilpailukykyiseksi henkilöyhtiölakia muuttamalla

Tavoitteena olisi kehittää suomalainen kommandiittiyhtiömuotoinen pääomasijoitusrahastomalli kansainvälisesti kilpailukykyiseksi tekemällä muutoksia henkilöyhtiölakiin. Siten helpotettaisiin pitkäaikaisia investointeja edellyttävän yritys- ja sijoitustoiminnan harjoittamista avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön muodossa, mikä edistäisi pääomasijoitustoimialan kehittymistä vähentämällä toimialan hallinnollista taakkaa sekä poistamalla suomalaisen lainsäädännön erityispiirteitä. Lakimuutoksen on arvioitu lisäävän kansainvälisen riskirahan määrää Suomeen perustettavissa rahastoissa. Suomessa on paljon pieniä pääomasijoitusyhtiöitä,

joille vaihtoehtorahastojen hoitajia sääntelevän lain myötä lisääntynyt hallinnollinen taakka ja siihen liittyvät raportointivelvollisuudet sekä Finanssivalvonnalle että Suomen Pankille aiheuttavat merkittäviä lisäkustannuksia. Pienet pääomasijoitusyhtiöt ovat kuitenkin tärkeitä aloittavien yritysten ja pienimpien pk-yritysten kehittäjiä.

Oikeusministeriön arviomuistiossa on esitetty lain muuttamista muun muassa siten, että avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö syntyisivät ja niiden yhtiösopimuksen muutokset tulisivat voimaan rekisteröimisellä. Muutoksen myötä yhtiösopimuksessa voitaisiin määrätä kommandiittiyhtiön äänetöntä yhtiömiestä ja vastuunalaisena yhtiömiehenä olevaa oikeushenkilöä sekä avoimen yhtiön yhtiömiehenä olevaa oikeushenkilöä sitovasti yli kymmenen vuoden yhtiökaudesta. Lisäksi ehdotetaan, että yhtiömiehet voisivat entistä joustavammin ennalta sopia yhtiön purkamisesta ja yhtiömiehen osuuden lunastamisesta. Asiaa on valmisteltu oikeusministeriössä.

- ***Esitys: Oikeusministeriössä valmisteltu hallituksen esitys henkilöyhtiölain muuttamiseksi annetaan eduskunnalle vuoden 2015 aikana.***

6.7 Monenkeskisellä markkinapaikalla omasta hakemuksestaan noteerattujen yhtiöiden osinkoverotus

Monenkeskiselle markkinapaikalle sopivissa yhtiöissä on yleensä muutamaa pääomistaja. Nämä pääomistajat hyötyvät listaamattomien yhtiöiden omistajien osinkoverokohtelusta. Siirtyminen pörssiyritysten osinkoverotukseen muodostaa kynnyksen listautumiselle ja siten yrityksen kasvuun ja pääomitukseseen. Suomen First North markkinapaikka on kehityksessä selvästi jäljessä Ruotsin vastaavasta. Kun yhtiön omistajakunta muuttuu aikanaan hajanaiseksi, ei osinkoverotus ole yhtä keskeinen kriteeri päätöksenteossa siirtyä varsinaiselle pörssilistalle. Ongelma voidaan poistaa säätämällä monenkeskisellä markkinapaikalla omasta hakemuksestaan noteerattujen yhtiöiden osinkoverotuksen samaksi kuin listaamattomilla yhtiöillä. Muutoksen fiskaalinen vaikutus on erittäin pieni, sillä mainitulle markkinapaikalle hakeutuu lähinnä pieniä kasvuyhtiöitä.

- ***Esitys: Valmistellaan asiasta hallituksen esitys osinkoverolain muuttamisesta edellä mainitulla tavalla.***

- *VM kanta: Asiaa on selvitetty VM:ssä. Verotuksen vastaavuus olisi tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa osinkoverojärjestelmää kehittämällä. Ei ole perusteltua, että yhtiö voisi kahden vaihtoehdoisen markkinapaikan välillä tekemällään valinnalla valita myös osinkoverokohtelunsa. Monenkeskisen markkinapaikan ja päälistan välille muodostuisi listautumiskynnys eli listautumiskynnys ei poistu vaan ainoastaan siirtyy eri kohtaan ja muodostaa siinä uuden "esteen kasvulle". Seurauksena olisi uusia huojennusvaatimuksia.*

Ehdotus tarkoittaa, että verotuksella tuetaan yrittäjän omaa yritystoiminnan rahoittamista samanaikaisesti, kun mahdollisuus hankkia muutakin rahoitusta laajenee listautumisen myötä. Ehdotus tarkoittaa myös, että yrittäjähuojennus laajenisi täysin eriluonteiseksi ja alkuperäistä tarkoitusta vastaamattomaksi sijoittajahuojennukseksi. Listautumiskynnyksen madaltaminen ei lainkaan liity ulkopuolisen sijoittajan osinkoverotuksen huojentamiseen, johon ehdotus johtaisi.

6.8 Valtion osallistuminen First North -listautumisiin Governia Oy:n toiminnan kautta

Kevään 2014 kehyspäätöksessä valtio osoitti Solidium Oy:lle tehtävän, että se voisi aktivoida First North -markkinapaikkaa merkitsemällä listautuvien yhtiöiden osakkeita noin 10 miljoonalla eurolla vuositasolla.

Hallitus on antanut Solidium Oy:lle tehtäväksi osallistua First North -listautumisantien merkintöihin markkinan toiminnan edistämiseksi. Jatkovalmistelun jälkeen on ilmennyt, että tehtävä soveltuisi paremmin Governia Oy:n toimintaan mahdollisten sijoitusten pienen koon vuoksi. First North -listalla olevien yhtiöiden keskimääräinen markkina-arvo on ollut pääsääntöisesti pieni, vuonna 2014 runsas 20 miljoonaa euroa (pl. Verkkokauppa Oyj). Governia Oy on valtion 100 prosenttisesti omistama yhtiö, jonka tehtävänä on omistaa ja kehittää omistukseensa olevia yhtiöitä ja varallisuutta, sekä toteuttaa valtion tarkoitusperiä tukevia järjestelyjä.

- ***Esitys: Selvitetään miten Governia Oy voisi hoitaa rakennepoliittisessa ohjelmassa Solidiumille osoitettua tehtävää kanavoita varoja First North -markkinapaikalle (VNK/OO).***

Vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen edistäminen

Vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen osalta korostuu tarve mahdollistaa uusien rahoitusvälineiden kehittäminen perinteisen pankkirahoituksen rinnalle erityisesti pk-yritysten osalta. On myös huolehdittava siitä, että suomalaisilla yrityksillä on jatkossakin kilpailukykyinen julkinen erityisrahoitusjärjestelmä jakamaan riskiä kotimaan ja vienninrahoituksessa.

6.9 Joukkovelkakirjalainamarkkinoiden edistäminen lainanhaltijoiden edustajamallin avulla

Joukkolainanhaltijoiden ns. edustajamallin käyttöönotto selkeyttäisi oikeustilaa, lisäisi sijoittajansuojaa ja vähentäisi transaktiokustannuksia. "Edustaja" toimisi yksittäisten lainanhaltijoiden yhteisenä edustajana (agenttina) lainan liikkeeseenlaskijan suuntaan. Selkeä oikeustila Suomessa tukisi suomalaista joukkolainamarkkinaa ja suomalaisten yritysten varainhankintaa. Uudistuksen ansiosta Suomessa liikkeeseen laskettavaan ja suomalaisen liikkeeseenlaskijan joukkolainaan sovellettavaksi laiksi arvioidaan valittavan nykyistä useammin Suomen laki. Tällainen kehitys edistäisi osaltaan joukkolainojen liikkeeseenlaskuja Suomessa. Valtiovarainministeriö on oikeusministeriötä kuultuaan käynnistämässä asiaa koskevan säädösvalmistelun vuoden 2015 alussa. Säädösvalmistelua varten perustetaan laaja-alainen ja asiantunteva viranomaisista ja markkinatoimijoista koostuva ryhmä.

- ***Esitys: Hallitus kiirehtii hankkeen säädösvalmistelun etenemistä.***

6.10 Joukkorahoituksen edistäminen puitelain avulla

Joukkorahoitus on kasvava rahoitusmuoto joka tarjoaa vaihtoehtoisen rahoituslähteen yrityksille, eli rekisteröidyille yhteisöille ja myös säätiöille. Joukkorahoituksen toimintaedellytysten parantaminen edistää pankki- ja pääomasijoitustoimintaa täydentävän vaihtoehtoisen rahoituslähteen luomista pk-yrityksille. Yksi keino on säätää selkeät pelisäännöt toimialalle

puitelain nojalla. Valtiovarainministeriö on käynnistänyt asian valmistelun vuoden 2015 alussa.

- ***Esitys: Jatketaan hallituksen esityksen valmistelua (VM) joukkorahoitusta koskevan puitelainsäädännön luomiseksi vuoden 2015 aikana erillisenä säädöshankkeena (ei osana käynnissä olevaa rahankeräyslain uudistamista). Lakiehdotuksen valmistelussa otetaan huomioon kehitys EU:ssa. Jatketaan rahankeräyslain uudistamista siten, että laki mahdollistaa vastikkeettoman joukkorahoituksen.***

6.11 Julkisen erityisrahoitusjärjestelmän kehittäminen

Finnvera on julkisen erityisrahoitusjärjestelmän keskeinen toimija Suomessa. Finnveran kotimaan ja viennin rahoituksen volyyymiä, riskinottoa ja instrumentteja on lisätty viime vuosina historiallisestikin tarkasteltuna varsin merkittävästi, joten siihen ei arvioida enää kohdistuvan yhtä suuria uudistuksia lähivuosina.

- ***Esitys: Huolehditaan eri keinoin tulevaisuudessakin, että Finnveran kotimaan rahoitus vastaa markkinapuutteisiin ja vienninrahoitusjärjestelmän kilpailukyky turvataan.***

6.12 EU:n pääomamarkkinaunioni

Yritysten rahoitus on noussut tärkeäksi painopisteeksi myös EU:n agendalla. Uusi komissio on ilmoittanut pyrkivänsä luomaan kaikkia jäsenvaltioita koskevan pääomamarkkinaunionin (PMU), joka monipuolistaa pankkikeskeistä rahoitusjärjestelmää ja edistää talouden kasvua. PMU voisi vähentää nykyisiä sääntelyesteitä valtioiden välillä ja parantaa pääomien vapaata liikkuvuutta rajojen yli. Tavoitteena on rahoitusvaihtoehtojen monipuolistaminen, pääomien tehokkaampi kohdentuminen sekä markkinoiden toimivuuden edistäminen erityisesti pk-yritysten näkökulmasta katsottuna. Lähtökohtaisesti PMU voi tarjota pienille EU:n reuna-alueiden valtioille paremman pääsyn suurien ja likvideiden markkinoiden pääomiin, jolloin myös Suomi voisi hyötyä rahoitusjärjestelmänsä pankkiriippuvuuden vähentymisestä ja suomalaisten yritysten pääsystä uusille rahoituslähteille. Pääomamarkkinaunionia koskeva konsultaatio pidetään komission toimesta keväällä 2015 ja toimintasuunnitelma on tarkoitus julkistaa syksyllä 2015.

- ***Esitys: Hallitus tukee komission pyrkimyksiä pääomamarkkinaunionin synnyttämiseksi ja pyrkii huolehtimaan siitä, että sen käytännön toteutus parantaa myös suomalaisten pk-yritysten rahoitusmahdollisuuksia.***

PK -yritysten likviditeettiongelmien helpottaminen

Yritysten välillä sovituisissa maksuajoissa on tapahtunut pidentymistä, mikä vaikeuttaa yritysten kassanhallintaa ja rahoitustilannetta. Yrityksestä itsestään johtumattomia kassan hallinnan ongelmia helpottamaan ehdotetaan seuraavia toimenpiteitä:

6.13 Arvonlisäveron maksuperusteisuuden salliminen pienille yrityksille

Muutoksen myötä ALV tulisi maksettavaksi vasta siinä vaiheessa, kun yritys on itse saanut suorituksen myynnistään. Asiaa koskevan selvityksen tekeminen on kirjattu hallituksen ohjelmaan ja selvitystyön on arvioitu valmistuvan marras-joulukuussa 2014. Asia on valmisteltu VM:ssä ja on tällä hetkellä poliittisessa harkinnassa.

- ***Esitys: Asian valmistelua tulisi kiirehtiä ja käynnistää tarvittava säädösvalmistelu (VM), jotta muutos tulisi voimaan mahdollisimman pian.***

Yritystukijärjestelmän kehittäminen ja yritystuet

Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa syksyllä 2013 asetettiin yritystukien uudistamisen tavoitteeksi niiden kehittäminen taloutta ja elinkeinorakennetta uudistavaan sekä kasvua ja kansainvälistymistä edistävään suuntaan ja ympäristölle haitallisten tukien uudistamista.

6.14 Yritystukijärjestelmän kehittäminen

Ministeriryhmä on valmistellut toimenpide-esityksen elinkeinotukien vaikuttavuuden paraneamisesta (mm. hyvän yritystuen periaatteet, tukien kohdentaminen, tukien palautuvuus, arviointiprosessin kehittäminen, tuen yhdistäminen muuhun kuin rahalliseen tukeen) sekä prosessien ja hallinnon tehostamisesta (mm. viranomaisten/tuenmyöntäjien järjestelmien yhteensopivuuden parantaminen, yhteisen asiakkuudenhallintajärjestelmän rakentaminen, yhtenäinen haku ja raportointi).

Olemassa olevien tukien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta tulee arvioida, vanhentuneita ja vähemmän vaikuttavia tukia, esimerkiksi elinkeinoelämän rakennemuutosta hidastavia tukia, karsia ja painopistettä siirtää elinkeinorakennetta uudistaviin tukiiin. Lisäksi nykyisiä erillisiä tuki-instrumentteja tulisi yhdistää tarvelähtöisesti yhdeksi tuki-instrumentiksi asiakkaan kannalta esimerkiksi yrityksen elinkaaren mukaan. Energiatuen osalta on selvitetty suurikokoisissa hankkeissa palautuvuutta. Erityisesti erillisiin tavoitteisiin ja tarkoituksiin määriteltujen tukien osalta palautuvuutta voitaisiin kokeilla. Hallinnonalojen välisen Yritystuki-neuvottelukunnan roolia tulee kehittää kansallisen yritystukipolitiikan veturina ja kokoajana. Neuvottelukunnan tehtävänä tulee olla yritystukien kehittäminen kokonaisuutena.

Ministeriryhmän valmistelun yhteydessä todettiin, että EU:n maaseuturahaston rahoittamaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2013–2020 sisältyvä elintarvikealan ja muiden maaseutualueella toimivien yritysten tukijärjestelmä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston rahastokohtaisiin asetuksiin, eikä sitä ole mahdollista irrottaa ohjelmaprosessista. Siten maaseutuohjelman yritystuet irrotettiin tukien yhdistämistavoitteesta, mutta ne ovat mukana prosessien kehittämisen, tietojärjestelmien ja asiakkuuksien hoidon näkökulmasta.

- ***Esitys: Yritystukijärjestelmää kehitetään työryhmän esityksen mukaisesti.***

6.15 EU:n rakennerahasto-ohjelman vuosien 2014–2020 suoritusvarauksen aikaistettu käyttöönotto

Komissio on sisällyttänyt rakennerahastonsa ohjelmakauden 2014–2020 rahoituskehyksiin ns. suoritusvarauksen, jonka osuus koko rahoituksesta on 6 prosenttia. Suoritusvarauksen käyttöönotto on kytketty vuodelle 2018 asetettujen ns. tulosindikaattorien tavoitetasojen toteutumiseen – mikäli tavoitteet saavutetaan, saa ohjelma käyttöönsä vuosina 2019 ja 2020 suoritusvarausosuuden, joka on yhteensä (EU+kansallinen) 136,4 miljoonaa euroa. Tämä summa on mahdollista ja myös perusteltua ottaa käyttöön jo aiemmin, jotta hankkeiden käynnistyminen aikaistuisi helpottaen aikanaan ohjelman sulkemista.

Lisärahoitus saataisiin käyttöön mahdollisesti vielä vuoden 2015 aikana ja viimeistään vuosille 2016–2017, ja voitaisiin kohdistaa vaikutuksiltaan merkittävimiksi ja nopeimmin kasvua ja työllisyyttä luoviksi arvioituihin toimenpiteisiin. Käytännössä tämä edellyttäisi joustamista ohjelman alueellisista rahoitus-kehyksistä siten, että lisätukea kohdistettaisiin erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomen yrityksille, joilla tuen kysyntä ja hyödyntämisedellytykset ovat lisärahoituksen osalta tällä hetkellä selvästi Itä- ja Pohjois-Suomen yrityksiä paremmat. Itä- ja Pohjois-Suomeen kohdistuu vuosien 2014 ja 2015 normaalista alueellisessa päätöksenteossa olevasta rahoituksesta maakuntien keskinäisen sopimuksen mukaisesti noin 70 prosenttia, mikä vastaa hyvin alueen kehittämistarpeisiin. Ohjelmakauden edetessä ohjelmärahoituksen maantieteellistä jakaumaa on mahdollista tasata alkuperäisen linjauksen mukaiseksi.

- ***Esitys: Ehdotetaan, että EU:n ohjelmakauden 2014–2020 rahoituskehyksiin sisältyvä 6 %:n suoritusvaraus otetaan käyttöön viimeistään vuosille 2016 ja 2017.***

6.16 Maatalousyrittäjien investointi- ja aloittamistuen lisärahoitus

Jotta maataloustuotanto voitaisiin säilyttää nykyisellään, on investointi- ja aloittamisavustusten tarpeeksi kaudelle 2014–2020 arvioitu vähintään 110 miljoonaa euroa vuotta kohden. Tästä EU:n osarahoitteista rahoitusta olisi vuosittain keskimäärin 68 miljoonaa euroa ja puhdasta kansallista rahoitusta 42 miljoonaa euroa. Vuodesta 2015 alkaen osarahoitteisten avustusvarojen kansallinen osuus rahoitettaisiin valtion talousarviosta ja kokonaan kansalliset rahoitettavat avustukset Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoista. Osarahoitteisia avustusvaroja on tarkoitus käyttää etupainotteisesti, minkä vuoksi vuosina 2017–2020 myös osarahoitteisia kohteita jouduttaneen siirtämään kokonaan kansallisesti rahoitettaviksi. Makeran varojen vähenemisen takia vuosina 2017–2020 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin tukiin tarvitaan vuosittain keskimäärin 30 miljoonaa euroa uusia avustusvaroja, jotta investoinneilla voitaisiin korvata poistuva tuotantokapasiteetti. Lisäksi on varmistettava korkotuki- varojen riittävyys.

- ***Esitys: Turvataan tarvittava lisärahoitus maatalousyrittäjien investointi- ja aloittamistukeen vuodesta 2017 alkaen.***

7 TYÖMARKKINOIDEN TOIMINTA

Työvoima on yritystoiminnan tärkein yksittäinen panos. Siksi oikeanlaisen työvoiman saata-
vuus ja sitä välittävien työmarkkinoiden toiminta ovat keskeisiä yritystoiminnan sijoittumiseen
ja luonteeseen vaikuttavia tekijöitä. Työmarkkinoiden erilaisten kitkatekijöiden (vähäinen
liikkuvuus, korkea työnantaja riski, jäykät palkat jne.) voidaan ajatella viime kädessä lisäävän
epäsuorasti työpanoksen kokonaishintaa ja heikentävän näin yritystoiminnan kannattavuutta.

Vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa korostuvat toimenpiteet, jotka edistävät työmarkki-
noiden kykyä siirtää resursseja mahdollisimman kitkattomasti uusiin tuottavampiin tehtäviin
sekä madaltavat työllistämisen kynnystä.

7.1 Työmarkkinoiden rakenneuudistuksen toteuttaminen

Ottaen huomioon Suomen työmarkkinoiden toimivuuteen liittyvät suuret haasteet on tarpeen
harkita ensi hallituskaudella laaja-alaista ja johdonmukaista työmarkkinoita koskevaa raken-
neuudistusta, jonka valmisteluun osallistuvat ao. ministeriöt, kunnat ja työmarkkinajärjestöt.
Keskeisimmät uudistukseen sisällytettävät politiikkalohkot ovat aktiivinen työvoimapolitiikka ja
yrittäjyyden edistäminen ja niitä toteuttavat TE-palvelut (työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka/
TEM), työlainsäädäntö (TEM), työttömyys- ja muu sosiaaliturva (STM) sekä osaamisen
ylläpito ja kehittäminen (OKM, TEM). Myös kytkökset muihin työmarkkinakäyttäytymiseen
vaikuttaviin politiikkalohkoihin (palkanmuodostus, eläke-, asunto- ja veropolitiikka) ja niillä
tehtävät rakenteelliset uudistukset tulee ottaa työssä huomioon.

- ***Esitys: Käynnistetään työmarkkinoiden rakenneuudistuksen toteutta-
minen seuraavan hallituskauden alussa nopealla aikataululla, jotta
ehdotukset saadaan pantua täytäntöön viimeistään hallituskauden
puolivälissä.***

7.2 Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun uudistaminen

Julkinen työvoima- ja yrityspalvelu on tarpeen uudistaa niin, että se pystyy kestävästi vas-
taamaan muuttuvien työmarkkinoiden ja julkisen talouden haasteisiin osaavan työvoiman
välittäjänä. Palvelujen asiakaslähtöisyyttä ja tuloksellisuutta on tarpeen vahvistaa. TEM:n
koordinoima laajapohjainen ja kansainvälisen vertaisarvioinnin sisältämä Työpolitiikan palve-
lurakennearviointi 2013–2015 ehdottaa palvelujärjestelmän tuloksellisuuden parantamista
viiden ajurin välityksellä: 1) asiakaslähtöisyyden vahvistaminen, 2) tilintekovastuun vahvista-
minen, 3) digitalisaation täysimääräinen hyödyntäminen, 4) verkostomainen palvelutuotanto
ja 5) mahdollistavat hallinnon rakenteet.

Toimintamalliuudistuksessa TE-palvelujärjestelmä päivitetään digitalisaation mahdollisuudet
täysimääräisesti hyödyntäen. Tuottavuuden ohella digitalisaatio nähdään palvelujen asiakas-
lähtöisyyden, käytettävyyden ja saavutettavuuden keskeisenä tekijänä. Yritystoiminnan osalta
toimintamalliuudistuksen keskeiset hyödyt ovat: 1) Digitaalinen työnvälitys tehostaa osaavan
työvoiman löydettävyyttä ja työpaikkojen täyttymistä, 2) Innovatiivinen palveluhankinta luo
uusia työvoima- ja yrityspalvelujen palvelumarkkinoita, 3) Työnvälitystiedon avaaminen
kolmansille osapuolille luo mahdollisuuksia työnvälityksen ja rekrytoinnin uudelle sovel-
lus_kehitykselle ja näiden markkinoille, 4) Uudet kumppanuusmallit vahvistavat TE-palvelun
työnantaja- ja yrityskontakteja ja -osaamista, 5) Vahvistunut asiakaslähtöisyys parantaa yrit-

täjiys- ja yrityspalvelujen tuloksellisuutta – palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet palvelutapahtumaan ja erityisesti palvelujen kehittämiseen vahvistuvat.

- ***Esitys: Julkisen työvoima- ja yrityspalvelujen uudistustyö käynnistetään työpolitiikan palvelurakennearvioinnista tehtävien johtopäätösten pohjalta.***

7.3 Työvoiman alueellisen liikkuvuuden edistäminen osana työmarkkinoiden toimivuutta

Työvoiman alueellisen liikkuvuuden merkitys korostuu talouden resurssien uudelleen kohdentumisen sekä työn kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen edistämiseksi. Alueelliseen liikkuvuuden edistämiseen liittyviä toimenpiteitä on tarkasteltava kokonaisuutena.

- ***Esitys: Laaditaan eri hallinnonalojen yhteistyönä toimenpideohjelma työvoiman alueellisen liikkuvuuden edistämiseksi (VM, TEM, YM, LVM, STM, työmarkkinajärjestöt).***

7.4 Työmarkkinoiden pelisäännöistä sopiminen

Työmarkkinoiden mahdollisimman saumaton toiminta ja erilaisten konfliktien vähäisyys ovat yritystoiminnan kannalta tärkeitä kilpailutekijöitä. Osana työllisyys- ja kasvusopimusta työmarkkinajärjestöt asettivat työryhmän arvioimaan nykyisen työehtosopimuslakiin ja työriitojen sovittelulakiin perustuvan neuvottelujärjestelmän toimivuutta ja kehittämistarpeita. Tarkastelun kohteena olivat erityisesti työehtosopimusten velvoittavuus ja noudattaminen, sopimuksen rikkomisesta eri tahoille seuraavat sanktiot sekä sovittelujärjestelmän kehittäminen. Ryhmän työ on nyttemmin keskeytynyt.

- ***Esitys: Hallitus kiirehtii ja omalta osaltaan edesauttaa työmarkkinoiden pelisääntöjä koskevien neuvotteluiden jatkamista ja loppuunsaattamista. Tavoitteena on saavuttaa järjestelmä, joka tukee sopimusjärjestelmää, siihen perustuvaa työrauhaa ja Suomen kilpailukykyä.***

7.5 Koeajan laajentaminen

Erityisesti ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnys on Suomessa edelleen liian korkealla. Tutkimukset ja käytäntö kuitenkin osoittavat, että todennäköisyys uusille rekrytoinneille kasvaa ensimmäisen onnistuneen työllistämiskokemuksen jälkeen. Pidempi koeaika on yksi keino vähentää työllistämisen riskejä ja madaltaa työllistämiskynnystä.

Ehdotetaan, että hallitus esittää työmarkkinajärjestöille kolmikantaisia neuvotteluja koeajan käyttömahdollisuuksien laajentamisesta työllistämiskynnyksen alentamiseksi. Vaihtoehtoisina ratkaisuin voidaan arvioida koeajan pidentämistä kuuteen kuukauteen tai valtakunnallisille sopijapuolille tarjottavaa toisin sopimisen mahdollisuutta koeajan pituudesta ja käyttöedellytyksistä.

- ***Esitys: Hallitus esittää työmarkkinajärjestöille kolmikantaisia neuvotteluja koeajan käyttömahdollisuuksien laajentamisesta työllistämiskynnyksen alentamiseksi.***

7.6 Määräaikaisen työsopimuksen solmimisen helpottaminen

Mahdollisuus määräaikaisten työsopimusten käyttöön lisää työnantajan joustomahdollisuuksia erityisesti epävarmassa talustilanteessa ja madaltaa sitä kautta työllistämisen kynnystä. Sikäli kuin määräaikaisuuden käytön helpottaminen rajataan vain erityisryhmiin, tämä tukee näiden ryhmien työllistymistä.

Olisi syytä selvittää mahdollisuuksia tehdä väliaikainen muutos työsopimuslain määräaikaisuuden perustetta koskevaan säännökseen. Tavoitteena olisi helpottaa määräaikaisen sopimuksen solmimista vapauttamalla tietyissä tilanteissa vaatimus perustellun syyn täyttämiseksi. Kohderyhmänä voisivat olla esimerkiksi pitkäaikaistyöttömät. Kohderyhmän määrittelyssä olisi otettava huomioon yhdenvertaisuuslain säännökset.

- ***Esitys: Hallitus esittää työmarkkinajärjestöille kolmikantaisesti laadittavaa selvitystä mahdollisesta väliaikaisesta muutoksesta työsopimuslain määräaikaisuuden perustetta koskevaan säännökseen.***

7.7 Starttiyrittäjyyden tukimuotojen uudistaminen

Työvoima- ja elinkeinopalveluissa yrittäjyysvaihtoehto ja motivointi yrittäjyyteen tulisivat työnhakijapalveluissa ottaa nykyistä systemaattisemmin esille palkkatyön vaihtoehtona jo työnhakijan alkupalvelussa. Erityishuomio kiinnitetään nuoriin ja maahanmuuttajiin. Avoimet työpaikat -verkkopalvelua markkinoidaan palkkatyöpaikkojen lisäksi myös yrittäjätyöpaikkojen työnvälityskanavana.

Starttirahakauden enimmäiskesto lyhennetään nykyisestä 18 kuukaudesta pääsääntöisesti 12 kuukauteen. Erytistapauksissa esimerkiksi uusia työntekijöitä palkkaaville starttiyrityksille starttirahan enimmäiskesto voi olla 14 kuukautta. Ennen uuden yrityksen perustamista selvitetään aina valtakunnallisten ja alueellisten omistajavaihdospörssien avulla mahdollisuudet yrittäjyyden jatkamiseen omistajavaihdostilanteessa olevassa yrityksessä. Asiakaslähtöisen palvelun turvaamiseksi ja resurssien optimaaliseksi hyödyntämiseksi kumppaneiden palveluja hyödynnetään nykyistä systemaattisemmin.

Yrityksen tilanteen seuranta perustamisen jälkeen vahvistetaan. Noin kahden vuoden ikäisille starttiyrityksille, jotka usein ovat kriittisessä yrityksen elämänkaaren vaiheessa, tarjotaan mahdollisuus liiketoiminnan sparraukseen esimerkiksi tilanteissa, kun yritykseen ollaan palkkaamassa uutta/uusia työntekijöitä tai yritystä uhkaa lopettaminen.

- ***Esitys: Uudistetaan starttirahaa tukemaan yritystoiminnan aloittamista ja yrittäjyyttä osana työ- ja elinkeinopalvelujen palvelukokonaisuutta. Varmistetaan Uudenmaan nuorisotakuun työllisyys- ja yrittäjyyspajan toimintamallin valtakunnallistaminen.***

7.8 Yrittäjien sosiaaliturvan kehittäminen

Yrittäjien heikko sosiaaliturva on usein mainittu yhtenä yrittämistä potentiaalisesti vähentävänä tekijänä. Yrittäjien sosiaaliturva ja sen kustannukset vastaavat pääosin palkansaajan sosiaaliturvaa ja sen kustannuksia. Yrittäjän sosiaaliturva voi näyttää kalliimmalta kuin palkansaajan sosiaaliturva, koska yrittäjä rahoittaa sosiaaliturvansa itse, kun taas palkansaajan sosiaaliturvan rahoittavat työnantaja ja palkansaaja yhdessä. Siltä osin kuin valtio osallistuu

sosiaaliturvan rahoitukseen, se rahoittaa yrittäjien sosiaaliturvaa vähintään yhtä paljon kuin palkansaajien sosiaaliturvaa. Yrittäjien sosiaaliturva saattaa näyttää heikommalta sen vuoksi, etteivät yrittäjät ole halukkaita rahoittamaan yhtä kattavaa sosiaaliturvaa kuin on palkansaajilla tai että se on rakenteeltaan erilainen.

Yrittäjien sosiaaliturva on joskus tasoltaan heikompi kuin palkansaajan sosiaaliturva. Tämä johtuu kahdesta syystä: yrittäjän ansiot ovat alhaiset tai yrittäjä vakuuttaa itsensä alhaisella ansiolla. Tulojen vähäisyydestä johtuva sosiaaliturvan alhaisuus ei ole sosiaaliturvalla hoidettava ongelma. Kun on kyse ansioperusteisista etuuksista, matalista ansioista seuraa kaikilla vakuutetuilla matala etuustaso. Sen sijaan tahallinen alivakuuttaminen on ongelmallinen, koska se voi johtaa esimerkiksi eläkkeiden kohdalla perusturvan tasoiseen eläkkeeseen, jonka valtio rahoittaa.

Jos yrittäjien sosiaaliturvan tasoa halutaan parantaa, olisi etsittävä keinoja, joilla yrittäjät vakuuttaisivat itsensä tuloista, jotka nykyistä paremmin vastaavat heidän todellista tulotasoaan. Silloin myös ansiomenetykskorvaukset vastaisivat paremmin todellista ansiomenetystä. Jos vakuutusten ja etuuksien perustana olisi yrittäjätulo, joka vastaa yrittäjän todellisia tuloja, se nostaisi yrittäjän vakuutusmaksun määrää, jos yrittäjä on alivakuuttanut itsensä.

- ***Esitys: Yrittäjien sosiaaliturvan tason parantamiseksi tulee löytää keinoja, joiden avulla yrittäjät saataisiin vakuuttamaan itsensä tuloista, jotka paremmin vastaavat heidän todellista tulotasoaan.***

7.9 Laskutuspalveluiden kautta tehtävän yrittäjämäisen työn pelisääntöjen selvittäminen

Verkkopohjaisten laskutuspalveluiden kautta tehtävä yrittäjämäinen työ ("kevytyrittäjyys") on lisännyt suosiotaan viime aikoina. Kevytyrittäjyys on leimallista palvelualoille, joissa myydään henkilön kytkeytyvää osaamista tavaroiden ja tuotteiden sijaan.

Laskutuspalvelujen kautta tehtävä työ näyttäisi erityisesti soveltuvan palkkatyön tai opiskelijan ohessa tapahtuvan sivutoimiseen yrittäjyyteen. Näin se tarjoaisi tavan kokeilla yrittäjyyttä ja omaa liikeideaa ennen oman yrityksen perustamista.

Kevytyrittäjyys on lisännyt työn tarjontaa sekä kannustanut kohti yritystoimintaan. Laskutuspalveluiden kautta tapahtuvaan työhön voi kuitenkin liittyä juridisia epäselvyyksiä, muun muassa työoikeuden, työttömyysturvan ja eläkevakuuttamisen osalta. Toiminnan pelisäännöt sekä laskutuspalveluiden asiakkaiden asema vaativatkin selvittämistä ja selkeyttämistä.

- ***Esitys: Toteutetaan laskutuspalveluiden kautta tehtävän yrittäjämäisen työn kokonaisvaltainen selvitys yhdessä ministeriöiden, työeläkeyhtiöiden, työmarkkinaosapuolten sekä työttömyysturvasta vastaavien toimijoiden kanssa.***

8 ERITYISKYSYMYKSET

Yritysten sukupolven- ja muiden omistajanvaihdosten edistäminen

Suomessa on odotettavissa 43 000 yrittäjien eläköitymisistä johtuvaa omistajan- ja sukupolvenvaihdosta seuraavan 10 vuoden aikana (Varamäki et al., 2012). Tämän lisäksi noin 20 000 yli 55-vuotiasta yrittäjää aikoo lopettaa yritystoimintansa siinä vaiheessa kun siirtyy eläkkeelle. Noin neljä yritystä kymmenestä siirtyy seuraavalle sukupolvelle. EK:n marraskuun 2014 pk-toimintaympäristökyselyyn vastanneista yritysjohtajista 16 prosenttia ilmoitti, että omistajan- tai sukupolvenvaihdos oli kyselyhetkellä ajankohtainen. Teollisuusyrityksistä jopa viidenneksessä omistajanvaihdosta suunniteltiin tai toteutettiin parhaillaan.

Omistajanvaihdoksia voidaan pitää myös yritysten uusiutumisen pullonkauloina, mikäli yritys ei pääse siirtymään uusiin käsiin. Usein esimerkiksi yrityksen johtaminen monipuolistuu ja kasvutavoitteet yleistyvät uuden yrittäjäpolven tai yrityskaupan myötä. Samaan aikaan monet yrittäjistä kuitenkin kohtaavat sen tosiasian, etteivät löydä yritykselleen jatkajaa. Tällöin ai-noaksi vaihtoehdoksi jää yleensä toiminnan lopettaminen. Luovan uusiutumisen näkökulmas-ta tämä voi olla hyväkin asia, mutta ei siinä tapauksessa, että tuottavat ja kasvupotentiaalia omaavat yritykset lakkaavat toimimasta.

Yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten sujuvoittamisen tärkeyttä alleviivaa havainto, jonka mukaan kasvu- ja investointihalukkuus laskee merkittävästi yrittäjän ikääntyessä. Esimerkiksi EK:n omistaja- ja kasvuyrittäjyyškyselyssä omistajanvaihdostilanteesta olevista yrittäjistä yksikään ei tavoitellut voimakasta kasvua. Sen sijaan selvä enemmistö tyytyi saavutetun markkina-aseman säilyttämiseen. Suoraviivaisesti ajateltuna omistajanvaihdosten edistäminen vaikuttaa siis myönteisesti myös yritysten kasvuhakuisuuteen ja investointien todennäköisyyteen. Kyseessä on myös aluekehityksen näkökulmasta merkittävä asia.

Suomessa on noin 322 000 yritystä, joista 55 000 lukeutuu maa- ja metsätalouteen. Näistä 80 prosenttia on perheyrityksiä, joiden toiminnassa jatkuvuus yli sukupolvinen on keskeinen osa yritysten toimintakulttuuria. Verojärjestelmä voi aiheuttaa ongelmia erityisesti perheyri-tysten sukupolvenvaihdoksiin: mikäli merkittävä osa yritysten osingoista on käytettävä suku-polvenvaihdosten rahoittamiseen tämä saattaa heikentää yrityksen investointimahdollisuuksia ja kasvua. Perintö- ja lahjaverolaissa olevat huojennussäännökset ja mahdollisuus maksuajan pidentämiseen helpottavat tätä ongelmaa. Huojennusten ansiosta efektiivinen veroaste jää lähisukulaisilla varsin kohtuulliseksi ja maksuajan pidennyksen ansiosta vero voidaan jaksot-taa useammalle tilikaudelle. Tähän liittyen hallitus on helmikuussa 2015 antanut eduskunnalle perintö- ja lahjaveron maksuajan pidennystä koskevan esityksen. Perintö- ja lahjaveron huojennuksia ei kuitenkaan ole olemassa puhtaille metsätalousyrittäjille.

Perehdyttyään asiakokonaisuuteen ja kuultuaan alan asiantuntijoita valmisteluryhmä ei katso tarpeelliseksi ehdottaa merkittäviä muutoksia yleiseen yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten verokohteluun (pl. metsätalousyritykset). Yritysvarallisuuden nykyistä laajemmat huojennukset perintöverotuksessa olisivat ongelmallisia muun muassa kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Verojärjestelmän kokonaisuuden näkökulmasta perintövero on suhteellisen tehokas veromuoto ja taloudellisia perusteita tukea yritystoiminnan jatkamista nimenomaan lähisukulaisten toimesta on vaikea löytää. Tuore lakimuutos maksuajan pidentämisestä pienentää perintöveron suorittamisen yrityksille mahdollisesti aiheuttamia likviditeettiongelmia. Tämän ohella olisi syytä harkita veronhuojennussäätelyn selkeyttämistä

siten, että sukupolvenvaihdoksen tapauskohtaiseen verokohteluun nykyisin liittyvä epävarmuus vähenisi. Samalla olisi syytä tarkistaa arvonnousun rajoittamista ja luovutusvoiton laskentaa koskevaa sääntelyä siten, että ne muun muassa nykyistä paremmin kannustaisivat edunsaajaa säilyttämään perintönä tai lahjana saatua yritysomaisuutta hallussaan. Koska nämä järjestelmän selkeyteen ja oikeudenmukaisuuteen liittyvät sinänsä perustellut kehitysehdotukset eivät välttämättä kaikilta osin pienentäisi yritystoimintaan kohdistuvaa verorasitusta, niiden toimeenpanoa ei ole sisällytetty raportin varsinaisiin ehdotuksiin. Eduskunnan valtiovarainvaliokunta totesi maksuajan pidentämistä koskevaa esitystä käsittelevässä mietinnössään (46/2014 vp) 6.3.2015, että kyseinen muutos vähentää painetta lisähuojennuksiin ja keskustelu sukupolvenvaihdosten verotuksesta ja lisähuojennusten tarpeellisuudesta voisi jäädä siten jatkossa verotuksen kehittämistä koskevassa päätöksenteossa taka-alalle. Mietinnössä katsottiin, että kymmenen vuoden maksuaika ja nykyiset veron määrää koskevat melko mittavat huojennukset antavat yrityksille riittävän liikkumavaran toteuttaa sukupolvenvaihdos verotuksen kannalta kestävästi.

8.1 Sukupolvenvaihdosten kannustejärjestelmä metsätalousyrittäjille

Sukupolvenvaihdosten kannustejärjestelmän puuttumisen on esitetty olevan merkittävä este metsätalouteen liittyvän yritystoiminnan jatkamiseksi ja kehittämiseksi pitkäjänteisesti. Siten maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että perintö- ja lahjaveron huojennus tai vastaava kannustejärjestelmä tulisi säätää yritysmäisesti hoidetuille metsätiloille. Perustuslain kannalta on keskeistä määritellä täsmälliset ja yksiselitteiset kriteerit, joiden avulla kannustejärjestelmä kohdennettaisiin yritysmäisille metsänomistajille.

Metsätalous muodostaa monille metsänomistajille elinkeinon, vaikka metsätalous nykyään rinnastetaan sijoitustoimintaan. Osana metsätalousyrittäjyyden kehittämistä, yritysmäisten metsänomistajien sukupolvenvaihdosten toteuttamiselle tulisi luoda kannustimet, jotka muilla yrittäjillä jo on. Muutoin metsänomistajien keski-ikä nousee entisestään, joka vähentää ajan myötä metsien aktiivista hoitoa ja puun tarjontaa. Muutos tukisi kasvuhakuista ja pitkäjänteistä metsätalouden harjoittamista, synnyttäisi metsätalouteen uutta yrittäjyyttä ja siten lisäisi aktiivista metsien hoitoa ja niiden hyödyntämistä.

Puuta käyttävä teollisuuden investointien toteuttaminen edellyttää lisääntyvää puun tarjontaa. Kannustejärjestelmä metsätalouden sukupolvenvaihdoksiin nostaisi arvioiden mukaan toteutustavasta riippuen puun tarjontaa huomattavasti. Metsäntutkimuslaitoksen arvioiden mukaan vaikutukset olisivat valtiontalouden kannalta kokonaisuudessaan positiiviset.

➤ ***Esitys: Osana metsätalousyrittäjyyden kehittämistä, yritysmäisten metsänomistajien sukupolvenvaihdosten toteuttamiselle tulisi luoda perintö- ja lahjaverolakia muuttamalla tai muutoin vastaavat kannustimet, jotka muilla yrittäjillä jo on.***

➤ *VM kanta: Verrattain vähäinen osa metsänomistajista harjoittaa metsätaloutta siten, että sitä voidaan luonnehtia yritysmäisesti harjoitetuksi. Toimenpiteen vaikutuksen puun tarjontaan voidaan olettaa jäävän vähäiseksi. Metsäyrittäjyyden määrittelyminen on perusedellytys ko. muutoksille ja tällaisen määritelmän kirjaaminen lainsäädäntöön on äärimmäisen haasteellista. Vaikuttavuuden lisääminen alentamalla huojennuskynnystä puolestaan johtaisi huojennuksen kohdentumiseen enenevästi sijoitusluonteiseen metsävarallisuuteen, mihin liittyy ongelmia yhdenvertaisuusnäkökulmasta. METLA:n vaikutusarvioinnissa oli oletettu, että luovutukset toteutetaan lahjoituksina edellisen omistajan vielä eläessä:*

sukupolvenvaihdoshuojennus koskee kuitenkin myös perintösaantoja, joten toimenpide ei erityisesti kannustaisi elinaikaisiin lahjoituksiin, ja joka tapauksessa vaikutusarvio on tältä osin puutteellinen. Liikkumavara sukupolvenvaihdoksen laajentamiseen, ml. metsätilat, vaikuttaa varsin pieneltä ennen kaikkea varsin vaikeiden perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteeseen kytkeytyvien pulmien johdosta.

Eri yritysmuotojen kohtelu

Erlaiset yritysmuodot soveltuvat paremmin tai huonommin erityyppiseen yritystoimintaan ja muun muassa kehityskaaren eri vaiheissa olevien liikeideoiden toteuttamiseen. Työllisyyden ja kasvun kannalta on siksi tärkeää huomioida tasapuolisesti eri yrittäjyyden muodot ja huolehtia siitä, etteivät säädökset liiaksi ohjaa yritysmuodon valintaa ja tarpeettomasti vähennä käytettävissä olevien yritysmuotojen kirjoa. Esimerkiksi verotuksen tasapuolinen kehittäminen on huomioitava, etteivät vain osakeyhtiöille suunnatut veromuutokset ohjaa liiaksi pienyrityksiä osakeyhtiöiksi. Pienten yritysten tulee voida toimia tehokkaasti nykyisissä henkilöyhtiömuodoissa, jotka ovat tilanteesta riippuen usein joustavampia kuin osakeyhtiö.

8.2 Pienyritysten verokohtelu suhteessa osakeyhtiöihin

Suomen Yrittäjien (SY) mukaan henkilöyhtiöiden ja elinkeinonharjoittajien suhteellinen vero-asema osakeyhtiöihin nähden on heikentynyt tällä vaalikaudella, kun pääomaveroa on korotettu, mutta vain yhteisöveroa laskettu. Epäoikeudenmukaiseksi koetun asian korjaaminen parantaisi pienyritysten kannustimia työllistää ja kasvattaa yrityksiään. Pienyritysmuodoissa ei voida nykyisin jättää tulosta yritykseen alemmalla verokannalla ja investoida varoja näin uudelleen kevyemmällä verolla.

- ***Esitys: Selvitetään mahdollisuus toteuttaa pienyritysten osalta veromuutos, joka huomioisi henkilöyhtiöiden ja elinkeinonharjoittajien suhteellisen veroaseman kehityksen osakeyhtiöihin nähden.***
- *VM kanta: Asiaa on selvitetty VM:ssä. Uuden selvityksen laatimiseen ei ole tarvetta verotuksen kannustavuuden tai veroneutraalisuuden näkökulmasta. Elinkeinoharjoittajien ja henkilöyhtiöiden verotus on nykyisin osakeyhtiön ja sen omistajan verotusta kevyempää niillä tulotasolla, joilla valtaosa elinkeinonharjoittajista ja henkilöyhtiöistä toimii.*

Valtaosa elinkeinonharjoittajista ja henkilöyhtiöistä on pieniä yrityksiä, joilla on vähän tuloja ja nettovarallisuutta. Yritystulo verotetaan pääosin ansiotulona, joka on kevyesti verotettua matalimmilla ja keskitulotasolla (ansio- ja työtulo-vähennykset kohdistettu näille tuloalueille). Osakeyhtiöitä verotetaan tulotasosta riippumatta aina vähintään yhteisöverokannan mukaan (+ palkan tai osingon vero). Matalimmilla tulotasolla elinkeinonharjoittajan ja henkilöyhtiön verotus on yhteisöverokantaakin kevyempää.

Viime vuosina tehdyt veropäätökset eivät myöskään ole heikentäneet elinkeinoharjoittajien ja henkilöyhtiöiden verotuksellista asemaa suhteessa osakeyhtiöihin. Koska yritystuloa on tyypillisesti vähän ja se verotetaan pääosin ansiotulona, elinkeinonharjoittajat ja henkilöyhtiöt ovat hyötäneet hallituksen vaalikaudella tekemistä pienituloisten ostovoimaa tukevista ansiotuloverotuksen kevennyksistä. Vastaavasti ne ovat pääosin välttäneet vaalikaudella tehdyt pääomatuloverotuk-

sen kiristykset, koska yritystulosta vain pieni osa luetaan pääomatuloksi ja veronkiristykset ovat painottuneet ylempiin pääomatuloluokkiin.

Edellä mainituista syistä johtuen VM ei näe tarvetta selvityksen käynnistämiseen tästä aiheesta.

8.3 Metsävähennyksen laajentaminen luonnollisten henkilöiden omistamille henkilöyhtiöille ja osakeyhtiöille

Metsätalouden harjoittamisen osalta kasvua tuetaan tuloverolain (1535/1992) 55 §:n mukaisella metsävähennyksellä, jonka mukaisesti osa metsän hankintamenosta voidaan ottaa huomioon vähennyksenä puun myyntitulosta. Metsävähennyksen ajatuksena on, että metsätalouden verotusta kohdennetaan puuston kasvuun eikä hankitun omaisuuden realisointiin. Metsävähennys rajoitetaan kuitenkin tuloverolaisissa luonnollisille henkilöille, kuolinpesille ja näiden muodostamille verotusyhtymille sekä yhteisetuuksille, eli yhteismetsille. Ongelmana on, että henkilöyhtiöillä tai osakeyhtiöillä ei ole vastaavaa oikeutta metsävähennykseen, eikä eri omistusmuotojen neutraalin kohtelu tältä osin toteudu. Käytännössä metsävähennysoikeuden puuttuminen osakeyhtiöltä lienee suurin yksittäinen syy siihen, ettei yksityistä metsäomistusta ole Suomessa juurikaan yhtiöitetty. Lisäksi yhtiömuotoisilta metsänomistajilta puuttuu myös meno- ja tuhovarausoikeudet. Eri omistusmuotojen tasapuolisempi kohtelu edistäisi metsätalousyrittäjien kasvua ja toimintaedellytyksiä. Metsäalan kasvu sekä puumarkkinoiden tasapainon säilyttäminen uusien metsäteollisuuden investointien myötä edellyttävät metsien aktiivista ja yritysmäistä hoitoa ja käyttöä.

- ***Esitys: Laaditaan selvitys mahdollisuuksista laajentaa metsävähennysoikeutta luonnollisten henkilöiden omistamille henkilöyhtiöille ja osakeyhtiöille. Selvitys toteutetaan vuoden 2015 aikana.***
- *VM kanta: Metsävähennyksen salliminen luonnollisten henkilöiden omistamille osakeyhtiöille ja henkilöyhtiöille olisi monista syistä merkittävä poikkeus normaalia verojärjestelmästä. Tästä syystä se lisäisi verovelvollisten ja verohallinnon hallinnollista taakkaa. Tällaiseen metsävähennyksen laajentamiseen liittyy myös riski sen tulkinnasta valtiontueksi EU:n taholta, mikä kysymys olisi myös erikseen selvitettävä.*

Osakeyhtiöiden metsävähennys ei ole perusteltu sen vuoksi, että osakeyhtiöihin sovellettava 20 % verokanta on selvästi alhaisempi kuin nykyisen metsävähennyksen kohteena olevaan pääomatuloon sovellettava 30 % verokanta (yli 30 000 euron osalta 33 %). Yhteisömuotoisen toimijan verotus on jo nykyisellään huojennettua verrattuna luonnollisen henkilön verotukseen.

Metsävähennyksessä on käytännössä kyse metsäkiinteistön hankintamenon vähentämisestä aikaisemmassa vaiheessa kuin mitä yleisten jakotussäännösten mukaan olisi mahdollista. Yhtiömuotoisten toimijoiden verotus perustuu kirjanpitoon ja veronalaisen tulon laskemisessa noudatetaan elinkeinoverolain jakotamissäännöksiä (TVL 116 §). Elinkeinoverolain mukaisesta jakotuksesta poikkeaminen yhden tulotyypin kohdalla edellyttäisi kirjanpidosta ja muusta verotuksesta erillistä seurantaa. Käytännössä kiinteistön omistuksenmuutoksia ei pystyisi ottamaan huomioon ja yritysjärjestelysäännöksistä johtuen metsävähennyksen tekemisestä johtuva verovelka jäisi jopa lopulliseksi maksamatta (luovutetaan metsäkiinteistön sijasta osakeyhtiön osakkeita).

Verojärjestelmässä ei ole muita vastaavatyyppejä vähennyksiä, jotka olisivat riippuvaisia yhtiön omistusrakenteesta. Metsävähennys on luonnolliseen henkilön pääomatulon verotukseen kohdistuva vähennys. Tämäntyyppinen vähennys ei sovellu suoriteperusteiseen yhtiöverotukseen. Luonnollisten henkilöiden omistuksessa olevia yhtiöitä ei myöskään ole perusteltua kohdella verotuksessa eri tavalla kuin juridisten henkilöiden omistuksessa olevia yhtiöitä. Lisäksi ongelmaksi muodostuvat tilanteet, joissa yhtiön osakkaaksi myöhemmin tulee muita kuin luonnollisia henkilöitä.

8.4 Maksukyvyttömyyslainsäädännön kehittäminen

Eduskunnan lakivaliokunta kiinnitti viimeisimmän velkajärjestelylainsäädännön uudistuksen yhteydessä (HE 83/2014, LaVM 12/2014) huomiota siihen, että esitys ei tuo muutosta yhtiömuotoisen elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyyn, sillä yksityishenkilön velkajärjestelyssä ei voida järjestellä yhtiön velkoja. Valiokunta totesi, että yhtiömuodossa harjoitettava elinkeinotoiminta voi olla hyvinkin pienimuotoista ja verrattavissa yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan toimintaan. Velkajärjestelylain uudistus merkitsee sitä, että pienimuotoista elinkeinotoimintaa harjoittavat yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat voivat päästä velkajärjestelyyn elinkeinotoiminnan velkojen osalta, mutteivät vastaavaa toimintaa yhtiömuodossa harjoittavat, esimerkiksi avoimen yhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet. Valiokunnan mielestä olisikin aiheellista pohtia, onko pienimuotoista elinkeinotoimintaa yhtiömuodossa harjoittavien asemaa insolvenssijärjestelmässä mahdollista parantaa ottaen myös huomioon, että nykyinen yrityssaneerausmenettely voi olla raskas ja kallis tällaisen toiminnan tervehtyttämiseen. Valiokunta piti aiheellisena, että jatkossa arvioitaisiin lainsäädännön ja käytännön kehittämistarpeita erityisesti pienimuotoisen yhtiömuodossa harjoitettavan yritystoiminnan kannalta.

- ***Esitys: Esitetään eduskunnan lakivaliokunnan mietinnön mukaisesti selvitettäväksi maksukyvyttömyyslainsäädännön kehittämistarpeita pienimuotoisen yhtiömuotoisen toiminnan kannalta.***

LÄHTEITÄ JA TAUSTA-AINEISTOJA

- Alahuhta, M (2012). Team Finland. Taloudellisten ulkosuhteiden verkosto.
- Ala-Pietilä, P. (2013). 21 polkua kitkattomaan Suomeen - ICT 2015 -työryhmän raportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Innovaatio 4/2013.
- Ali-Yrkkö, J. & Rouvinen, P. (2015). Mitä arvoverkostojen globalisoituminen merkitsee politiikalle? Valtioneuvoston kanslian raportteja 1/2015.
- Digibarometri 2015 (ennakkotiedot). Julkaisijat: DIGILE Oy, Teknologiateollisuus ry ja Verkkoteollisuus ry. Toteutus: Etlä-tieto Oy, julkaistaan 17.3.2014
- EK (2014). Hyvinvointiyhteiskunnan kunto-ohjelma. Resepti pohjoismaisen mallin pelastamiseksi Suomessa.
- EK (2014). Mahdollisuuksien Suomi. EK:n Yrittäjyyslinjaukset 2015–2019.
- EK (2014). Teollisuus uudistuu jo, uudistuu ko Suomi? Kasvun manifesti yritysten toimintaympäristön uudistamiseksi.
- Elinkeinoelämän yhteiset viestit seuraavalle hallituskaudelle: Talouden käänne vaatii rohkeita tekoja. Kannanotto 19.11.2014. Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Keskuskauppakamari, Perheyriyten liitto & Suomen Yrittäjät.
- Elinkeino- ja teollisuuspoliittinen linjaus (2013). Suomen talouskasvun eväitä 2010 -luvulla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Innovaatio 5/2013.
- Eloranta, J. (2012). Investointeja Suomeen. Ehdotus strategiaksi ja toimintaohjelmaksi Suomen houkuttelevuuden lisäämiseksi yritysten investointikohteena. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Konserni 9/2012.
- Etlä (2014). Muistioita tulevalle hallitukselle. Talouspolitiikan linjaus keväällä 2015.
- Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2015.
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?\\${APPL}=akirjat&\\${BASE}=akirjat&\\${THWIDS}=0.15/1426158495_488271&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?${APPL}=akirjat&${BASE}=akirjat&${THWIDS}=0.15/1426158495_488271&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)
- Hallituksen Lonnan strategiapäivän asiantuntija-alustukset (22.8.2014). Professori Bengt Holmström, MIT ja toimitusjohtaja Vesa Vihriälä, ETLA.
- Helsingin Sanomat 21.12.2014. "Teollinen internet avaa uusia luovuuden väyliä", professori Martti Mäntylä Aalto-yliopisto ja tutkimusprofessori Heikki Ailisto, VTT, s. 22.
- Hetemäki, M. (2010). Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti ja väliraportti.
- Hyvää (t)ytöä Suomi. SAK:n keskusteluasiakirja eduskuntavaaleihin 2015
<http://www.sak.fi/aineistot/julkaisut/esitteet-ja-julkaisusarja/hyvaa-tyota-suomi-2014-12-11>
- Jakobsson, U. & Korkeamäki, T. (2014). Omistus, omistajaohjaus ja määräysvalta suurissa suomalaisyrityksissä. Valtioneuvoston kanslian raportteja 5/2014.
- Kestävää kasvua ja työtä 2014 - 2020. Suomen rakennerahasto-ohjelma. Euroopan Unioni.
http://www.tem.fi/files/38523/RR2014_VN_23.1.2014.pdf
- Kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelma (2010). Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 16/2010.
- Kytölä, L. & Kämäräinen I. (2014). Kasvuyrityksiä koskeva kysely. TEM:n ja VM:n tilaama raportti. 2.3.2015. <http://vm.fi/documents/10623/1096506/Kasvuyrityskyselyn+tulokset/72ff8af0-7065-454c-800e-948d34a6b5bc>
- Luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sosiaaliturvayöryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 34/2013.
- Matalapalkkatyö Suomessa. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 1/2013.
- OECD (2011). Competition Assessment Toolkit, Vol. 2, 2011.
- Pajarinen, M. & Rouvinen, P. (2014). "Computerization Threatens One Third of Finnish Employment". ETLA Brief No 22. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-22.pdf>
- Selvitys keinoista yritysten sukupolvenvaihdosten helpottamiseksi. VM:n muistio 126:00/2014.

- Stadigh, K. (2012). Pääomamarkkinat ja kasvu. Valtiovarainministeriön julkaisua 10/2012, Rahoitusmarkkinat.
- Suomen biotalousstrategia (2014). Kestävää kasvua biotaloudesta (www.biotalous.fi).
- Suomen talouskriisin luonne ja kasvun edellytykset (2014). Professorien Bengt Holmström, Sixten Korkman ja Matti Pohjola Talousneuvostolle laatima muistio, 21.2.2014.
- Suomen Yrittäjät (2014). Tavoiteohjelma 2015–2019.
- Suomi kasvuun. Työ- ja elinkeinoministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.
- Suomi uuteen nousuun. ICT ja digitalisaatio tuottavuuden ja talouskasvun lähteinä. Professori Matti Pohjola Aalto-yliopiston korkeakoulu. Julkaisija: Teknologiateollisuus ry, 9/2014.
- Tanskanen, A. (2010). Suomi 2020 tuumasta toimeen: Kasvutyöryhmän loppuraportti ja väliraportti. Team Finland: Strategiapäivitys 2015. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2014.
- Tekes (2014). Innovatiivisuus Suomen työpaikoilla. Menestys versoo työelämää uudistamalla. Tekesin katsaus 311/2014.
- Teknologiateollisuuden Yrittäjyysohjelma 2014–2015. Teknologiateollisuuden yrittäjävaliokunta.
- TEM (2015). PK- yritysten osallistuminen, kokemukset ja näkemykset julkisissa hankinnoissa. TEM- Julkaisuja 54/2014, Työelämä- ja markkinaosasto.
- Teollisuus osana elinvoimaista elinkeinorakennetta (2014). Teollisuuden globaalit trendit, Suomen teollisuuden tilanne ja uudistuvan suomalaisen teollisuuden askelmerkit. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Innovaatio 20/2014.
- Toimihenkilöjärjestö STTK: Hallitusohjelmataavoitteet. http://www.sttk.fi/wp-content/uploads/2014/11/STTK_hallitusohjelmataavoitteet.pdf
- Tutkimus- ja innovaationeuvosto (2012). Suomi osaamispohjaiseen nousuun. Tutkimus- ja innovaatiopolitiikan toimintaohjelma (OPM & TEM 12.12.2012.).
- Tutkimus- ja innovaationeuvosto (2014). Uudistuva Suomi: tutkimus- ja innovaatiopolitiikan suunta 2015 – 2020. Tutkimus- ja innovaationeuvoston 5.11.2014 hyväksymä asiakirja.
- Työ- ja elinkeinoministeriö & McKinsey & Company (2014). Suomen palvelusektorin kasvu ja digitalisaation vaikutus.
- Työpolitiikan palvelurakennearviointi: "Asiakaslähtoisempää ja tuloksellisempää palvelua". Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 1/2015. https://www.tem.fi/files/41831/TEMjul_1_2015_web_15012015.pdf
- Valtioneuvosto (2015). Valtion ohjausjärjestelmien kehittämishanke OHRA. <http://valtioneuvosto.fi/ohra>
- Valtioneuvoston kanslia & Työ- ja elinkeinoministeriö (2014). Suomalainen teollinen internet – haasteesta mahdollisuudeksi: Taustoittava kooste.
- Valtioneuvoston periaatepäätös aineettoman arvonnun kehittämishankemasta. Huhtikuu 2014.
- Valtioneuvoston periaatepäätös kasvun uusien kärkien cleantechin ja biotalouden vauhdittamisesta. Toukokuu 2014.
- Valtioneuvoston periaatepäätös työmarkkinoiden toimivuuden ja työvoiman tarjonnan turvaamiseksi. Valtioneuvoston yleisistunto 31.5.2012.
- Valtioneuvoston selonteko Suomi kestävä luonnonvaratalouden edelläkävijäksi 2050 (13.11.2014).
- Valtioneuvoston strategia cleantech -liiketoiminnan edistämisestä. Toukokuu 2014.
- Ympäristömenettelyjen sujuvoittaminen ja tehostaminen. Arvio toteuttamisvaihtoehdoista. Ympäristöministeriön asettaman ympäristöön kohdistuvien lupa- arviointimenettelyiden sujuvoittamista ja tehostamista arvioineen työryhmän loppuraportti 10.3.2015.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 0295 16001
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut

ISBN PDF 978-952-287-173-2
ISSN 1799-7828